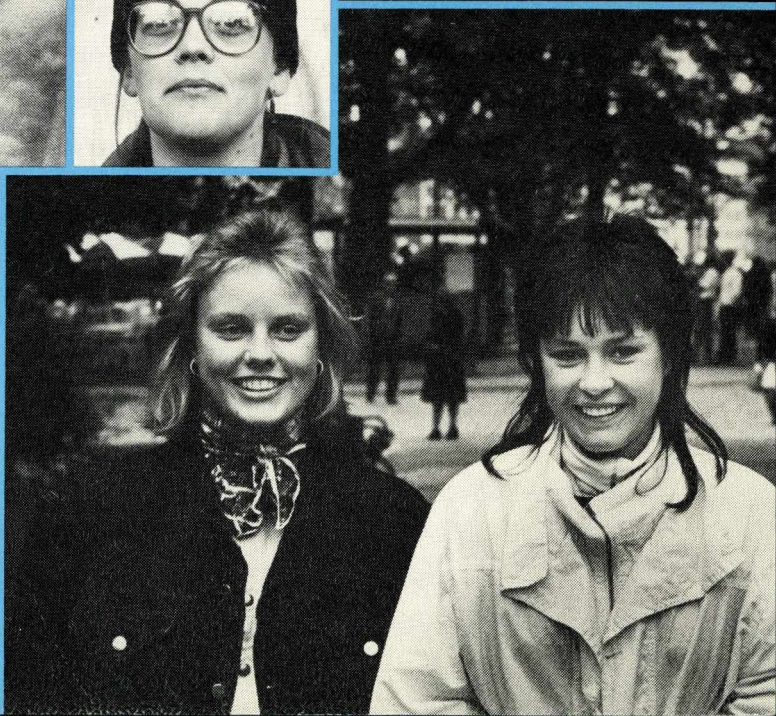
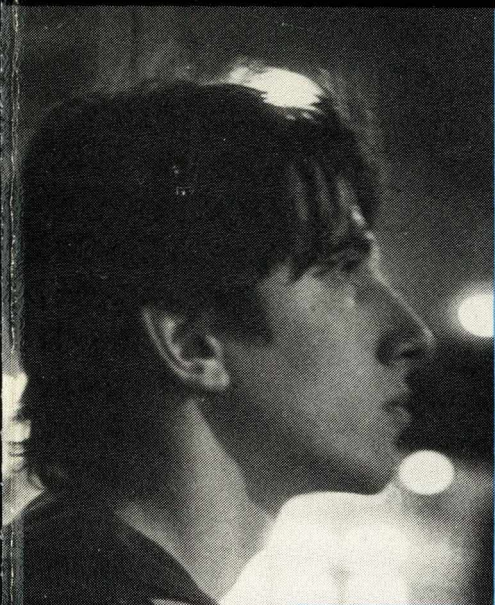

HANNU ISOAHO OSMO KIVINEN RISTO RINNE

NUORTEN KOULUTUS JA KOTITAUSTA

Tilastokeskus
Statistikcentralen
Central Statistical
Office of Finland

Research Unit for
the Sociology of Education
University of Turku

Tutkimuksia nro 171
Undersökningar
Studies

Nuorten koulutus ja kotitausta

Hannu Isoaho — Osmo Kivinen — Risto Rinne

Tiedustelut:
Heikki Havén
(90) 17 341

Helsinki 1990

HAKAPAINO OY

Kansikuva: Gorilla

*SVT Suomen Virallinen Tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland*

Alkusanat

Koulutustilastojärjestelmän yhtenä osana ovat koulutuspalvelujen tarjontaa ja käyttöä kuvaavat tilastot. Oppilaiden ja heidän vanhempiansa taholta tulevaan oppilaspaikkojen kysyntään vaikuttavat tekijät voidaan jaotella oppilaan yksilöllisiin tekijöihin ja institutionaalisiin tekijöihin. Tämä tutkimus liittyy oppilaan yksilöllisiin ominaisuuksiin. Tutkimuksessa kuvataan miten nuorten kotitausta vaikuttaa koulutukseen osallistumiseen.

Oppilaiden kotitaustaan liittyviä tutkimuksia ja tilastoja tehdään aika ajoin. Tilastokeskuksen ensimmäinen kokonaistarkastelu tehtiin vuoden 1980 tietojen perusteella (Hannele Hermunen, Oppilaiden sosiaalinen tausta, Tutkimuksia nro 111, Tilastokeskus, 1984). Nyt julkaistava tutkimus on toinen kokonaistutkimus ja se perustuu vuoden 1985 väestölaskenta- ja tutkintotilastoaineistoihin sekä korkeakouluopiskelijarekisteriin. Sen yhtenä tavoitteena on ollut myös selvittää olisiko jo viidessä vuodessa eli vuoden 1980 tilanteeseen verrattuna tapahtunut joitakin muutoksia.

Tutkimus on yhteishanke, jonka tutkimusaineiston Tilastokeskus on koonnut, muokannut ja antanut tutkijoiden käyttöön. Nyt julkaistavan tutkimuksen ovat tehneet Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimusyksikön tutkijat maisteri Hannu Isoaho, dosentti Osmo Kivinen ja apulaisprofessori Risto Rinne. Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimusta Raken-

nemuutoksen koulutusstrategiat. Tilastokeskuksen atk-suunnittelija Pihla Merimaa on suunnitellut ja toteuttanut tutkimusaineiston kokoamisen. Tutkimukseen ovat osallistuneet asiantuntijoina Tilastokeskuksesta erikoistutkijat Irja Blomqvist ja Risto Heinonen sekä vanhempi atk-suunnittelija Liisa Kanerva ja vanhempi suunnittelija Jorma Ylinen. Turun yliopiston Laskentakeskuksesta erityiskiitoksen ansaitsee sovellutussuunnittelija Robert W. Johnson.

Tutkimusta ei olisi voitu tehdä Tilastokeskuksen voimin. Sen mahdollisti Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimusyksikön mukaan-tulo. Näin voitiin hyödyntää olemassa olevaa tilastoaineistoa ja antaa tutkijoille tutkimukseen tarvittavat tiedot. Yhteistyö sujui erinomaisesti. Parhaat kiitokset tutkijoille ja tilastoaineiston laatijoille.

Tutkimus julkaistaan osana Tilastokeskuksen tutkimusohjelmaa. Vastuu tuloksista ja niiden tulkinnoista on kuitenkin tutkimuksen laatijoilla. Tutkimuksesta on laadittu myös englanninkielinen julkaisu.

Tutkimusaineisto on muidenkin tutkijoiden käytettävissä. Aineiston käytöstä on erikseen sovittava koulutustilastotoimiston kanssa.

Helsingissä toukokuussa 1990

Heikki Havén

Sisältö:

Sivu

Tiivistelmä	6
Sammandrag	8
1. Johdanto	10
2. Tutkimusaineistot	13
3. Tutkinnon suorittaneet 1985	15
Ylioppilastutkinnon suosio	15
Ammatilliset oppilaitoksetkin naisvaltaistuneet	16
Naiset kerääntyvät koulutushierarkian keskivaiheille	20
Isän koulutus ennustaa nuoren valikoitumista eri oppilaitoksiin	21
Mitä koulutetummat vanhemmat, sitä epätodennäköisemmin lapset menevät ammattillisiin oppilaitoksiin	23
Työväestön, maatalousväestön ja toimihenkilöstön jälkikasvun koulutusvalin- noissa selvät erot	30
Isän ammatti ennakoi nuoren koulutusvalintoja	30
Oppilaitokset eivät eroa suuresti opiskelijoiden isien tuloilla mitattuina	35
Sisarusten lukumäärä ennakoi nuoren koulutusvalintoja	37
Tutkinnon suorittaneet lääneittäin	38
Kaupunkilaiset suorittavat muita enemmän korkeakoulututkintoja	41
Ruotsinkielisten vankka korkeakouluperinne	41
4. 20–24 -vuotiaat 1985	45
Opiskelijoiden osuus kasvanut	45
Naisopiskelijoiden osuus kasvanut selvästi	46

Vanhempien koulutuspääoman ja nuoren sosioekonomisen aseman välillä selvä yhteys	47
Lähes puolet ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien isien 20–24 -vuotiaista lapsista opiskelee	49
Lääkäreiden ja yliopistoprofessoreiden lapset "uskovat" eniten koulutuksen voimaan	49
5. 20–24 -vuotiaat korkeakouluopiskelijat 1985	56
Korkeakouluopiskelijoita eniten Etelä-Suomessa	56
Useimmissa korkeakouluissa naisenyemmisyys	56
Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lapset suosivat erityiskorkeakouluja	61
Lääketieteellinen ja oikeustieteellinen erottuvat muista tiedekunnista	61
Ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien isien lapset suurin ryhmä lähes kaikissa korkeakouluissa	66
Korkeakouluopiskelijoiden äidit useimmiten alempia toimihenkilöitä	69
Ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien isien lapset suosivat erityisesti lääke-, oikeus- ja liikuntatieteellisiä tiedekuntia	69
6. Lopuksi	74
Lähteet	80
Liite 1. Luokitukset	82
Liite 2. Tutkinnon suorittaneet 1985 koulutusaloittain	84
Liite 3. Liitetaulukot	107

Tiivistelmä

Vuotta 1985 koskevien tietojen valossa suomalaisessa koulutusjärjestelmässä valitsee kolme selkeää koulustraditiota. Toimihenkilöstöllä, työväestöllä ja maatalousväestöllä on kullakin oma koulutusperinteensä.

Karkeistaen työväestöön ja maatalousväestöön kuuluvien vanhempien lapset valikoituvat ammatillisiin oppilaitoksiin, toimihenkilöiden jälkikasvu korkeakouluihin.

Vaikka työväestön ja maatalousväestön lapset hakeutuvatkin pääsääntöisesti ammatillisiin oppilaitoksiin, niin heidän linjavalintansa poikkeavat toisistaan melkoisesti. Omilla opintosuuntavalinnoillaan he osaltaan toisintavat vallitsevaa luokkarakennetta.

Työväestön lapset valikoituvat erityisesti teollisuusammatteihin. Heistä tulee paperi-, selluloosa- ja puunjalostusteollisuuden työntekijöitä, asentajia ja koneistajia, muurareita ja maalareita, ompelijoita, keittäjiä ja elintarvikealan työntekijöitä.

Maatalousväestön jälkikasvu vuorostaan hakeutuu maataloushenkisiin ammattiteihin. Heistä tulee viljelijöitä, maa-

talouskoneasentajia, maatilalan emäntiä, eläintenhoitajia ja puutarhatyöntekijöitä. Osalla erityispiirteinä on koulutuspuutteen kartuttaminen varsin korkeallekin tähtäävin opinnoin, mutta alavalinnat ovat kotitaustasidonnaisia; heistä tulee metsätyönjohtajia, maa- ja kotitalousteknikoita, agrologeja, agronomeja, maa- ja metsätieteen kandidaatteja.

Maatalousväestö- ja erityisesti työväestötaustan omaavien nuorten valitsema reitti tähtää nopeaan siirtymiseen koulutuksesta työelämään.

Toimihenkilövanhempien lapset sen sijaan kulkevat koulutusjärjestelmässä pitkään, moni heistä tähtää mahdollisimman korkealle. Toimihenkilöiden lapsista tulee arkkitehtejä, lääkäreitä, oikeusoppineita, diplomi-insinöörejä, ekonomeja ja eri alojen kandidaatteja.

Toimihenkilöiden, työväestön ja maatalousväestön omat koulustraditiot vaikuttavat siis yhä vahvasti. Kun tähän lisätään vielä isän ja äidin hankkiman koulutuksen, äidinkielen, asuinläänin, kuntatyyppin, sukupuolen ja jopa sisarussten lukumäärän aiheuttamat kouluserot, niin koulutuksen kokonaiskuva jäsentyy selkeästi. Erot ovat vankat.

Vertailut vuoteen 1980 osoittavat, että isän koulutusasteella mitatut koulutuserot eivät ole supistuneet, vaan pikemminkin kasvaneet. Vuonna 1980 perusasteen koulutuksen saaneiden isien lapsista 72 % suoritti tutkinnon ammatillisissa oppilaitoksissa ja 6 % korkeakouluissa. Osuudet olivat samat vuonna 1985.

Sen sijaan korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lasten osuus supistui ammatillisissa oppilaitoksissa ja kasvoi korkeakouluissa. Vuonna 1980 korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lapsista 40 % suoritti tutkinnon ammatillisissa oppilaitoksissa ja 16 % korkeakouluissa. Vuonna 1985 vastaavat osuudet olivat 34 % ja 18 %.

Alueelliset koulutuserot ovat kaventuneet vuosien 1980 ja 1985 välillä.

Sukupuolten välisessä tasa-arvossa on edetty niin pitkälle, että 1980-luvun puolivälissä naiset ovat enemmistönä yhtä hyvin ammatillisen koulutuksen, lukion kuin korkeakoulututkinnon suorittaneisakin. Ainoastaan ylemmällä kandidaatiasteella ja erityisesti tutkijankoulutuksessa miesten ylivalta jatkui edelleen.

Myös äidinkielen merkitys on vähentynyt. Kieliseikkojen aiheuttamat koulutuserot ovat supistuneet sukupolven takaiseen tilanteeseen verrattuna. Kuitenkin ruotsinkieliset ovat yhä suomenkielisiä selvästi paremmin koulutettuja.

Sammandrag

Data från år 1985 visar att det finns tre uppenbara utbildningstraditioner inom det finska utbildningssystemet. Tjänstemän, arbetstagare och jordbruksbefolkning har alla sina egna utbildningstraditioner.

Barn, vilkas föräldrar är arbetstagare och jordbrukare, väljer yrkesutbildningsinstitut och barn, vilkas föräldrar är tjänstemän, högskolor.

Även om barn, vilkas föräldrar är arbetstagare och jordbrukare, huvudsakligen bestämmer sig för yrkesutbildning, väljer de ganska olika studieriktningar. Med sina egna beslut, för sin del, reproducerar de den rådande klasstrukturen.

Barn, vilkas fäder är arbetstagare, väljer särskilt yrken inom industrier. De anställs inom pappers-, cellulosa- och träförädlingsindustrier, de blir montörer och mekaniker, murare och målare, sömmare, kokare och arbetare inom livsmedelsindustrin.

Barn vilkas föräldrar är jordbrukare söker sig, för sin del, till yrken inom jordbruk och motsvarande. De blir jordbrukare, montörer av jordbruksmaskiner, husbondsfruar, djurskötare och

trädgårdsarbetare. Det finns också ett speciellt särdrag hos dem som syftar sig till högre utbildning; ändå väljer de studielinjer efter sitt familjebakgrund: de blir skogsarbetsledare, jordbruks- och hushållstekniker, agrologer, agronomer, och kandidater i jord- och skogsbruksämnena.

Ungdomar med jordbruks- och i synnerhet arbetarbakgrund väljer utbildningsriktningar som syftar sig till en snabb övergång från utbildningen till arbetslivet.

Barn vilkas föräldrar är tjänstemän följer däremot länge med inom utbildningssystemet och många av dem syftar sig så högt som möjligt. De blir arkitekter, läkare, jurister, diplomingenjörer, ekonomer; samt kandidater i olika ämnen.

De egna utbildningstraditionerna bland tjänstemän, arbetstagare och jordbruksbefolkning har alltså ännu en stark påverkan. Då man till detta lägger utbildningsskillnaderna förorsakade av mors och fars utbildning, modersmål, det län man är bosatt i, typ av kommun, kön och t.o.m. antalet barn i familjen, blir utbildningens helhetsbild klar. Skillnaderna är stadiga.

Jämförelsen med år 1980 visar att utbildningsskillnaderna mätt med fars utbildningsnivå har inte minskat utan snarare ökat.

År 1980 avlade 72 % av barn, vilkas fäder hade endast grundutbildning, examen vid yrkesutbildningsinstitut och 6 % vid högskolor. Andelarna var likadana år 1985.

Vid yrkesutbildningsinstitutet minskade däremot andelen av de examen avlagt av barn som hade högt utbildade fäder. Vid högskolor ökade den motsvarande andelen. År 1980 avlade 40 % av barn som hade högt utbildade fäder examen vid yrkesutbildningsinstitut och 16 % vid högskolor. År 1985 var de motsvarande andel 34 % och 18 %.

De regionala utbildningsskillnaderna har minskat under åren 1980-85.

Jämlikhet mellan könen har nu nått den grad att i mitten av 1980-talet bildade kvinnorna majoriteten av studerande som avlagt examen vid yrkesutbildningsinstitut, i gymnasier och också vid högskolor. Bara inom den högre utbildningen och särskilt inom forskarutbildningen fanns det mera män bland studerande.

Också modersmålet har förlorat sin betydelse. Utbildningsskillnaderna förorsakade av studerandenas modersmål har minskat jämfört med situationen som rådde under den förra generationen. Emellertid har svenskspråkiga ännu en klart högre utbildning än finskspråkiga.

1. Johdanto

Koulutus on kasvussa kautta maailman, mutta alueiden väliset erot ovat mittavat. Pohjois-Amerikassa yli puolet 18–23 -vuotiaista käy koulua, kehitysmaissa runsas kymmenesosa. Kun rikkaat maat pyrkivät vähintään puolet ikäluokasta kattaviin "universaalikorkeakouluihin", kamppailevat kehitysmaat yhä perus- ja keskiasteen koulutuksen parissa, ja lukutaidottomuuden ennakoidaan jopa lisääntyvän (esim. Takala 1989). Esimerkiksi suomalaiset kuluttavat nykyään koulussa lähes viidennesen elämästään; koko lapsuuden, nuoruuden ja osan parhaista aikuisvuosistaankin.

Eri maiden koulutuseroista huolimatta koulutususkko on kaikkialla vankka ja toimii samaan tapaan yhteiskuntaa koostavana sementtinä kuin uskonto parhaimmillaan. Kouluja käydessään ihmiset kiinnittyvät kansakuntaan ja ammatteihin, tottuvat arkipäivän elämänrytmiin, kasvavat moraalisesti ja kuuliaistuvat auktoriteettisuhteisiin tiedonhankinnan ohella.

Toisaalta väestön elämänkaarta leikkaavat muutokset koskettavat myös koulua. Ihmiset tekevät tulevaisuudessa elämänsä aikana montaa työtä, eikä nuorisoon kannata juurruttaa lujaa uskoa yhteen ammattiin, aikaan ja paikkaan kiinnittymisen tärkeydestä. Jos ikäluokat

pysyvät pieninä, kouluihin ja muualle pesiytyneiden työttömien reservaatit tyhjenevät työelämään. (Kivinen, Rinne & Ahola 1989)

Koulutuksen vaikutukset sosiaalisen liikkuvuuden lisäämiseen ja etenkin eriarvoisuuden poistamiseen yhteiskunnassa ovat varsin rajalliset. Tämä on todettu jo Jencksin (1972), Colemanin (1966), Boudonin (1974) ja Halseyn ym. (1980) klassisissa tutkimuksissa ja toistuvasti sittemmin. Myös ns. yhtenäiskoulun periaatteelle rakentuvassa koulutusjärjestelmässä oppilaiden koulumenestystä, koulutusvalintoja ja tätä kautta työmarkkinoille sijoittumista määrittää keskeisesti kotitausta, perheen sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset pääomat. (Ks. Husén 1987; OECD 1989.) Yleensä vanhemmat ovatkin valmiit investoimaan erilaisia pääomiaan turvataksaan lapsilleen koulutien, joka johtaa vähintään samanlaisten mahdollisuuksien maailmaan missä he itse elävät. (Ks. Bourdieu & Passeron 1977; Collins 1979; Rosenbaum 1986; Kivinen & Rinne 1989.)

Koulutusjärjestelmä on toiminnassaan sosiaalisesti valikoiva. Koulutustutkimusten mukaan eri perheiden lapset luokitetaan paikoilleen yhteiskunnalliseen työn- ja vallanjakoon. Koulutuksella vedetään myös kulttuurisia rajoja

ihmisten välille. Samalla toki integroidaan tietyt ihmiset yhteen ryhmään. Koulutuksen kautta lujitetaan yhteiskunnallisesti legitimejä ja oikeudenmukaisiksikin koettuja erotteluita väestön keskuudessa.

Kunniallinen tapa saavuttaa yhteiskunnallista arvostusta on kerätä korkeimmat mahdolliset koulutustutkinnot. Koulutus on pääomaa ja sijoituksen kohde. Koulutus luokitaa, kerrosta, erottaa ja valikoi. Se tuottaa statusta, tietoa, tyyliä ja vaurautta. Koulutus on sekä sivistyksen merkki että keskiluokan kasvattaja. Toisaalta vain niukkuus ylläpitää koulutustutkintojen arvoa. Joidenkin osana onkin myös tyhmyys, tyylittömyys ja köyhyys. Koulutus avaa ja sulkee ihmisten elämän reittejä. (Kivinen, Rinne & Ahola 1989.)

Koulutuksesta ja sen tuottamasta kulttuurisesta pääomasta kamppaillaan Suomen kaltaisessa korporatisoituvassa yhteiskunnassa paljolti ammattikuntien välillä valtion takaaman yhteishyvän piirissä. Koulutuspolitiikkaa ohjaava voima keskittyy ammattikuntien ja valtion väliselle akselille. Suomessa ei tehdä yhtään tärkeitä koulutuspoliittista päätöstä kysymättä "uuden oppisäädyn" etujärjestöjen kantaa asioihin.

Koulutuksen kasvu selittyy keskeisesti kulttuurisesta pääomasta käytävästä kamppailusta. On kuitenkin mahdollista, ettei meritokraattinen peli enää jatku samana pitkälle 2000-luvulle. Edessä voi

olla eräänlainen koulutuksen saturaatiopiste ja epäluulo sen siunauksellisista vaikutuksista. Nuorten koulutususkon on nyt osin horjumassa tai saamassa ainakin uusia sävyjä. Silti suunnittelujärjestelmät ja koulutuspolitiikan päälinjat näyttävät ylläpitävän ja kiihdyttävänkin uskoa jatkuvaan koulutuskasvuun. (Kivinen, Rinne & Ahola 1989.)

Koulutusrakenteet vaikuttavat erittäin keskeisesti ihmisten valikoitumiseen perheistä tietyin tutkinnoin varustettuina tietyn tasoisin yhteiskunnallisiin asemiin. Peruskoulutuksen jälkeen eriytyvä koulutusjärjestelmä hahmottuu maailmanmittaisena hyvin eri tavoin, mutta lähes kaikkialta ovat löydettävissä keskiasteen yleissivistävämpi ja ammatillisempi linjaus joko kokonaan rinnakkaisina kouluteinä tai saman (nuoriso)koulun sisältä. Myös näille reiteille kehkeytyneet jatkolinjat ovat likitulkoon kaikkialla olemassa jonkinkaltaisina ammatillisina opistoina/korkeakouluina ja tieteellispitoisempina yliopistoina.

Ammatillinen linjaus johtaa perheestä useimmiten ammattitaitoiseen työväestöön tai alempaan toimihenkilöstöön, yleissivistävä linjaus yleensä taas eriasteisiin toimihenkilötehtäviin.

Yleistyksen pohjaavat aina yksityiskohtiin, mutta yksityiskohtaisia koulutuksen läpikäyneiden kotitaustaan liittyviä selvityksiä ei ole tehty liiaksi, ei meillä eikä muualla. Käsillä oleva tutkimus saa

olemassaolonsa perustan tästä tosiasiasta.

Yksityiskohtaisen tarkastelun läpikäyminen vaatii kärsivällisyyttä. Rohkenemme silti tarjota lukijalle neuvoksi,

ettei ole suoraa päätä syytä hypätä tutkimuksen monien taulukoiden yli, sillä niiden sisällön pohtiminen hieman pitempäänkin maksaa vaivan.

2. Tutkimusaineistot

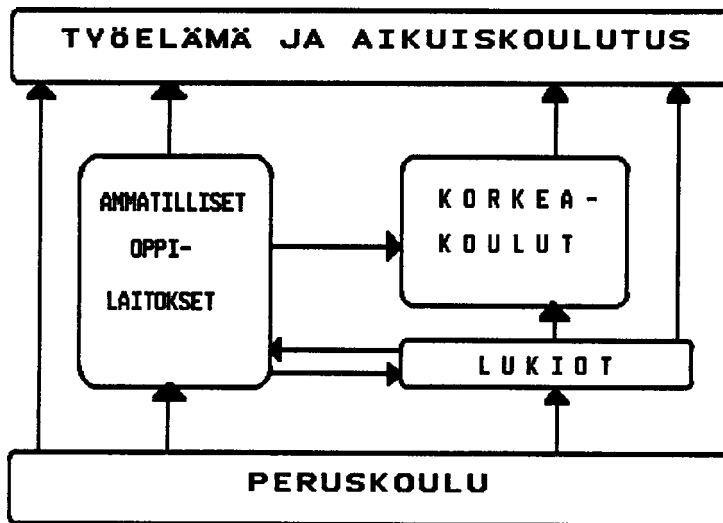
Tämä tutkimus on osittain jatkoa Hannele Hermusen tutkimukselle Oppilaiden sosiaalinen tausta (Tilastokeskus, 1984), joka perustui vuotta 1980 koskevaan aineistoon. Tässä tarkasteluajankohta on vuosi 1985. Vertailu viiden vuoden taakse mahdollistaa koulutettujen nuorten sosiaalisessa taustassa 1980-luvun alkupuolella tapahtuneiden muutosten kartoittamisen. Toisaalta tämän raportin tarkastelukulma on aiempaa laajempi, joten vertailuja ei ole läheskään aina voitu tehdä.

Tutkimuksessa on käytetty kolmea

havaintoaineistoa. Ensimmäinen aineisto kattaa vuonna 1985 peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa (kuviokuva 2.1) tutkinnon suorittaneet. Tarkastelun kohteena ovat siis ammatillisissa oppilaitoksissa, lukioissa ja korkeakouluissa vuonna 1985 vähintään 400 tuntia kestäneen koulutuksen loppuun suorittaneet.

Aikuiskoulutuksen puolella tutkintoja suorittaneet sen sijaan jätetään tässä vähälle huomiolle. Ammatillisten oppilaitosten ryhmään on sisällytetty ammatilliset kurssikeskukset, joiden järjes-

Kuvio 2.1 Suomen koulutusjärjestelmä vuonna 1985 pääpiirteissään

tämä työllisyyskoulutus on omanlaistaan aikuiskoulutusta.

Keskeisin havaintoaineisto muodostettiin siten, että aluksi poimittiin tutkintorekisteristä peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa vuonna 1985 tutkinnon suorittaneet. Heitä oli 128 929. Tämän jälkeen heille haettiin kotitaustaa koskevat tiedot vuoden 1985 väestölaskennan aineistoista. Kotitaustaa kuvaamaan valittiin lähinnä tutkinnon suorittaneiden vanhempia koskevia muuttujia. Tästä syystä tutkimuksen nimessä esiintyy käsite kotitausta eikä esimerkiksi sosiaalinen tausta.

Vanhempia väestölaskennasta löydettiin seuraavasti:

- äitejä 117 426 ja
- isiä 103 669.

Kaikille tutkinnon suorittaneille ei siis löytynyt vanhempia koskevia tietoja. Syynä oli eri rekisterien tietojen yhdistämisessä tarvittavien henkilötunnusten puuttuminen. Osa vanhemmista oli kuolleet tai tuntemattomia.

Hermusen (1984) käyttämässä vuoden 1980 aineistossa olivat mukana vain isät. Heitä löytyi tuolloin 106 785, nyt isiä löydettiin jonkin verran vähemmän. Ero selittyy kuitenkin sillä, että vuoden 1980 aineistossa itse asiassa oli mukana myös

joitakin äitejä. Tuolloin meneteltiin näet siten, että ensin tutkinnon suorittaneille haettiin isää koskevat taustatiedot ja ellei niitä löydetty, turvaututtiin äitiä koskeviin tietoihin. Näin isien joukkoon tuli myös äitejä. Nyt isät ja äidit poimittiin erikseen.

Tutkimuksessa käytetyn toisen havaintoaineiston tilastoyksikköinä ovat kaikki vuoden 1985 lopussa 20–24 -vuotiaiden ikäryhmään kuuluneet suomalaiset. Tämän aineiston avulla voidaan verrata koulutuksessa olevien nuorten ja jo työelämään siirtyneiden nuorten kotitaustoja.

Havaintoaineiston muodostaminen tapahtui samaan tapaan kuin tutkinnon suorittaneiden kohdalla. Aluksi vuoden 1985 väestölaskennasta poimittiin 20–24 -vuotiaat. Heitä oli kaikkiaan 377 983. Tämän jälkeen väestölaskennasta haettiin 20–24 -vuotiaiden isiä ja äitejä koskevat taustatiedot. Äitejä löydettiin 360 061 ja isiä 317 039.

Tutkimuksen kolmas havaintoaineisto koostuu vuoden 1985 lopussa 20–24 -vuotiaiden ikäryhmään kuuluneista korkeakouluopiskelijoista.

Korkeakoulurekisterin tietoja tässäkin täydennettiin väestölaskennan aineistoin, joista saatiin vanhempia koskevia tietoja. Korkeakoulurekisteristä löydettiin 20–24 -vuotiaita 40 274.

3. Tutkinnon suorittaneet 1985

Ylioppilastutkinnon suosio

Ylivoimaisesti eniten tutkinnon suorittaneita¹ on ammatillisissa oppilaitoksissa (taulukko 3.1). Heidän osuutensa kaikista tutkinnon suorittaneista on noin kaksi kolmasosaa. Vuosien 1980 ja 1985 osuudet ovat säilyneet suurin piirtein ennallaan.

Selvänä kakkosena ovat lukiot, joiden osuus on noussut noin neljäsosaan. Kol-

mas suuri ryhmä muodostuu korkeakouluissa tutkintonsa suorittaneista.

Jatkossa tarkastelu keskittyy taulukon pääryhmiin eli ammatillisiin oppilaitoksiin, lukioihin ja korkeakouluihin. Näin tehdään paitsi ryhmien suuren koon vuoksi myös siksi, että pienempien ryhmien kohdalla vuosien 1980 ja 1985 tilanteet eivät ole täysin vertailukelpoiset. Suurin muutos vuosien 1980 ja 1985 välillä on ollut opettajankoulutuksen

Taulukko 3.1 Tutkinnon suorittaneet oppilaitoksittain vuosina 1980 ja 1985

OPPILAITOS	VUOSI			
	1980		1985	
	N	%	N	%
Ammatilliset oppilaitokset	84 107	65.7	84 845	65.8
Lukiot	28 689	22.4	31 613	24.5
Kansanopistot	2 284	1.8	914	0.7
Korkeakoulut	11 098	8.7	10 768	8.4
Muut korkean asteen oppilaitokset	1 799	1.4	789	0.6
Yhteensä	127 977	100.0	128 929	100.0

1) Tutkimusaineiston tilastoyksikköinä ovat tutkinnon suorittaneet, eivät tutkinnot. Siten, jos henkilö on samana vuonna suorittanut useamman kuin yhden tutkinnon, on näistä otettu huomioon vain korkein tutkinto.

pääosan siirtyminen korkeakoulujen piiriin ryhmästä 'Muut korkean asteen oppilaitokset'. Lisäksi tähän viime mainittuun ryhmään edelleen jääneiden lastentarhaopettajaopistojen koulutus muuttui kolmivuotiseksi syksyllä 1983. Vuodesta 1985 tuli eräänlainen välivuosi, kun lastentarhaopettajien tutkintoja suoritettiin noin 500 edellistä vuotta vähemmän.

Kansanopistoissa suoritettujen tutkintojen väheneminen selittyy sillä, että vuonna 1980 mukana olivat myös yleisivistävät tutkinnot, vuonna 1985 vain ammatilliset.

Taulukon 3.1 suurten ryhmien merkittävin muutos on tapahtunut lukioiden kohdalla eli ylioppilaiden määrä on jatkanut kasvuaan. Vauhti tosin on hidastumassa, kuten oheisesta asetelmasta havaitaan:

Vuosi	Ylioppilastutkintoja	Kasvu
1970	18 280	
1975	24 828	+ 6 548
1980	28 692	+ 3 864
1985	31 613	+ 2 921

Ylioppilastutkintoon päättävän lukion suosio koulutusreitteinä on silti vankka: lukiot ovat vahvistaneet asemiaan ammatillisiin oppilaitoksiin verrattuna. Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettujen

tutkintojen määrähän ovat pysyneet suurin piirtein ennallaan.

Vaikka ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettujen tutkintojen määrä on ennallaan, niin ryhmän sisältä löytyy kiinnostavia kehityskulkuja, kuten taulukosta 3.2 huomataan.

Yleisilmeenä näyttää olevan siirtyminen kohti erikoisalojen ammatillisia oppilaitoksia. Yleisissä ammattikouluissa tutkintoja suorittaneiden lukumäärä on laskenut yli kahdella tuhannella. Erikoisalojen ammatillisten oppilaitosten sisällä taas on tapahtunut selvä siirtymä teollisuuden ja tekniikan alan oppilaitoksista hoitoalan ja kaupallisen alan oppilaitoksiin.

Kolmas oppilaitosten pääryhmä muodostuu korkeakouluista. Niissä suoritettujen tutkintojen määrät ovat jonkin verran laskeneet. Tosin vuosien 1980 ja 1985 luvut eivät ole täysin ongelmattomasti vertailtavissa, koska korkeakoulujen tutkinnonuudistuksen poistamat alemmat korkeakoulututkinnot ovat vähentyneet selvästi 1980-luvun mittaan.

Ammatilliset oppilaitoksetkin naisvaltaistuneet

Viime vuosikymmenten selvimpiä muutoksia suomalaisessa yhteiskunnassa on ollut naisten aseman muuttuminen. Naisten esiinmarssi näkyy hyvin koulutuksessa, kuten kuvio 3.1 osoittaa.

Taulukko 3.2 Ammatillisissa oppilaitoksissa vuosina 1980 ja 1985 tutkinnon suorittaneiden määrät

OPPILAITOSTYYPPI	1980	1985	Muutos
Maatalousalan oppilaitokset	3 248	3 732	+ 484
Metsä- ja puutalousoppilaitokset	2 136	1 288	- 848
Teknilliset oppilaitokset	6 035	5 213	- 822
Yleiset ammattikoulut	22 248	20 067	- 2 181
Tekniikan erikoisoppilaitokset	2 547	1 799	- 748
Koti- ja taideteollisuusoppilaitokset	1 420	1 872	+ 452
Kuljetuksen ja tietoliikenteen oppilaitokset	1 771	982	- 789
Kauppa- ja toimistoalan oppilaitokset	11 391	13 150	+ 1 759
Sairaanhoidon oppilaitokset	7 364	9 276	+ 1 912
Sotilas-, vartiointi- ja suojelualan oppilaitokset	1 232	1 484	+ 252
Kotitalousoppilaitokset	5 853	5 749	- 104
Ammatilliset kurssikeskukset	17 337	18 080	+ 743
Hotelli- ja ravintola-alan oppilaitokset	1 070	1 589	+ 519
Muut ammatilliset oppilaitokset	455	564	+ 109
Yhteensä	84 107	84 845	+ 738

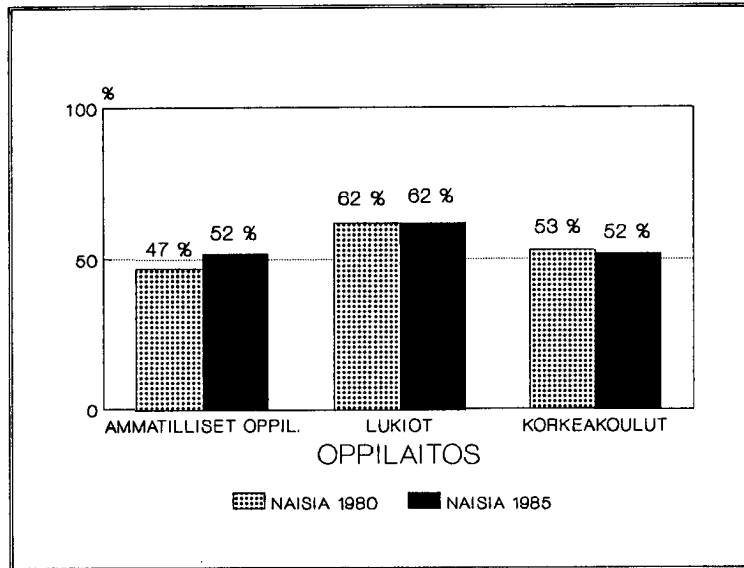
Naiset suorittavat tutkintoja miehiä enemmän niin ammatillisissa oppilaitoksissa, lukioissa kuin korkeakouluissakin. Vuosien 1980 ja 1985 merkittävin muutos on se, että nyt myös ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneista enemmistö on naisia. Lukioissa naisenemmyyteen siirryttiin jo vuosikymmeniä sitten ja korkeakouluissa 1970-luvun puolivälin paikkeilla.

Vuonna 1980 kaikista tutkinnon suorittaneista oli naisia 51.8 %, vuonna 1985 jo 54.5 %. Ajatus, että naiset muodostavat enemmistön myös työelämässä, ei näytä kovin mahdottomalta sen valossa, miten naisten osuus työllisistä on viime vuosikymmeninä muuttunut. Taulukossa 3.3 on esitetty työvoiman määrän kehitys vuosina 1977–1985 sukupuolen mukaan.

Vajaassa kymmenessä vuodessa naiset

Kuvio 3.1

Naisten osuudet tutkinnon suorittaneista oppilaitoksittain vuosina 1980 ja 1985

Taulukko 3.3 Työvoiman määrän kehitys (tuhansina) ja työvoimaosuudet (%) sukupuolen mukaan

VUOSI	SUKUPUOLI			
	Miehet		Naiset	
	N	%	N	%
1977	1 269	53.5	1 102	46.5
1978	1 271	53.6	1 102	46.4
1979	1 280	53.4	1 119	46.6
1980	1 301	53.3	1 141	46.7
1981	1 313	52.9	1 168	47.1
1982	1 327	52.5	1 199	47.5
1983	1 332	52.3	1 214	47.7
1984	1 344	52.3	1 228	47.7
1985	1 352	52.0	1 249	48.0

Lähde: Suomen tilastollinen vuosikirja eri vuosilta.

Taulukko 3.4 Naisten lukumäärät ja osuudet ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneista vuosina 1980 ja 1985

OPPILAITOS	NAISIA		Muutos	
	1980	1985	1980 – 1985	
	%	%	%-yks.	
Maatalousalan oppilaitokset	34	40	+ 6	
Metsä- ja puutalousoppilaitokset	6	5	- 1	
Teknilliset oppilaitokset	8	8	0	
Yleiset ammattikoulut	30	32	+ 2	
Tekniikan erikoisoppilaitokset	15	13	- 2	
Koti- ja taideteollisuusoppilaitokset	71	73	+ 2	
Kuljetuksen ja tietoliikenteen oppilaitokset	29	22	- 7	
Kauppa- ja toimistoalan oppilaitokset	71	72	+ 1	
Sairaanhoidon oppilaitokset	94	93	- 1	
Sotilas-, vartiointi- ja suojelualan oppilaitokset	2	3	+ 1	
Kotitalousoppilaitokset	100	100	0	
Ammatilliset kurssikeskukset	41	46	+ 5	
Hotelli- ja ravintola-alan oppilaitokset	70	74	+ 4	
Muut ammatilliset oppilaitokset	62	64	+ 2	
	Yhteensä	47	52	+ 5

ovat kuroneet miesten etumatkaa kiinni noin 70 000:lla ja vuonna 1985 työvoimaan kuului miehiä enää vain 100 000 enemmän. Näillä näkymin työvoiman naisemmyyteen siirrytään vuoden 2000 paikkeilla.

Taulukossa 3.4 verrataan vuosina 1980

ja 1985 ammatillisista oppilaitoksista valmistuneiden naisten osuuksia.

Jos keskitytään pelkästään suurimpiin oppilaitoksiin, niin naisten osuus on kasvanut maatalousalan oppilaitoksissa, yleisissä ammattikouluissa, kurssikeskuk-
sissa, koti- ja taideteollisuusoppilaitoksis-

Taulukko 3.5 Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneet koulutusasteen ja sukupuolen mukaan

KOULUTUSASTE	SUKUPUOLI			
	Miehet		Naiset	
	N	%	N	%
AMMATTIKOULUTASO	27 353	48	29 395	52
OPISTOTASO	26 494	43	35 676	57
- ylempi keskiaste	23 808	42	32 497	58
- alin korkea-aste	2 686	46	3 179	54
KORKEAKOULUTASO	4 865	49	5 146	51
- alempi kandidaattiaste	637	29	1 542	71
- ylempi kandidaattiaste	3 703	52	3 409	48
- tutkijakoulutus tai vastaava	525	73	195	27

sa sekä hotelli- ja ravintola-alan oppilaitoksissa. Mitään erityisiä merkkejä naisten siirtymisestä perinteisille miesten aloille ei ole näkyvissä. Naisten osuus on itse asiassa supistunut tekniikan erikoisoppilaitoksissa sekä kuljetuksen ja tietoliikenteen oppilaitoksissa.

Naiset kerääntyvät koulutushierarkian keskivaiheille

Suomalaiselle koulutusjärjestelmälle on pitkään ollut ominaista, että naiset

tyytyvät miehiä vaatimattomampiin tutkintoihin. Koulutushierarkian yläpäässä mutta myös alapäässä, naisten osuus on suhteellisesti katsoen pienempi kuin koulutushierarkian keskivaiheilla. Tämä käy ilmi tutkittaessa koulutusasteen¹ ja sukupuolen välistä yhteyttä taulukon 3.5 tapaan.

Naiset ovat keskittyneet erityisesti ylemmälle keskiasteelle, alimmalle korkea-asteelle ja alemmalle kandidaattiasteelle eli koulutushierarkian keskivaiheille. Miesten osuus taas on

1) Koulutusasteita on tarkasteltu Luokitukset-luvussa (sivu 82).

suhteellisesti ottaen suurin ammattikoulutasolla, ylemmällä kandidaattias- teella ja tutkijakoulutuksessa. Yhteys sukupuolen ja koulutusasteen välillä on siis lähinnä käyräviivainen. Erityisen jyrkkä pudotus naisten osuudessa tapah- tuu siirryttäessä alemmalta kandidaattias- teelta ylemmälle kandidaattiasteelle ja sieltä edelleen tutkijakoulutukseen. Tut- kijakoulutukseen sisältyviksi tutkinnoiksi luokitellaan useimmat liseniaattitutkin- not¹ ja kaikki tohtoritutkinnot. Tutkija- koulutusta vastaavalla tasolla naisia on enää runsas neljännes.

Isän koulutus ennustaa nuoren valikoitumista eri oppilaitoksiin

Isän koulutusasteella on selvä ennustearvo tarkasteltaessa nuorten valikoitumista eri oppilaitoksiin (ks. kuviot 3.2 ja 3.3). Esimerkiksi pelkän perusasteen koulu- tuksen saaneiden isien vuonna 1985 tut- kinnon suorittaneista lapsista 72 % suoritti tutkintonsa ammatillisissa op- pilaitoksissa, 21 % lukioissa ja vain 6 % korkeakouluissa.

Mutta kun isä on saanut korkean as- teen koulutuksen, ammatillisissa op- pilaitoksissa tutkinnon suorittaneiden osuus on enää 34 %, lukion osuus peräti 47 % ja korkeakouluissa tutkinnon suo-

rittaneiden osuus sekin jo 18 %.

Verrattaessa vuosia 1980 ja 1985 toisiinsa havaitaan, että perusasteen koulutuksen saaneiden isien lapsista korkeakoulutututkinnon suorittaneiden prosentiosuus on säilynyt ennallaan kuudessa prosentissa. Sen sijaan korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lap- sien korkeakoulututkintojen osuus on kasvanut.

Käänteinen kehitys näkyy ammatillis- ten oppilaitosten kohdalla. Korkean as- teen koulutuksen saaneiden isien lapsista entistä harvempi suorittaa ammatillisen tutkinnon. Perusasteen koulutuksen saa- neiden isien lasten ammatillisten tutkin- tojen osuus on pysynyt ennallaan.

Koulutusasteista yllättävimmän käyt- täytyy keskiaste. Keskiasteen koulu- tuksen saaneiden isien lapsista entistä useampi suorittaa ammatillisen tutkinnon ja entistä harvempi korkeakoulututkin- non.

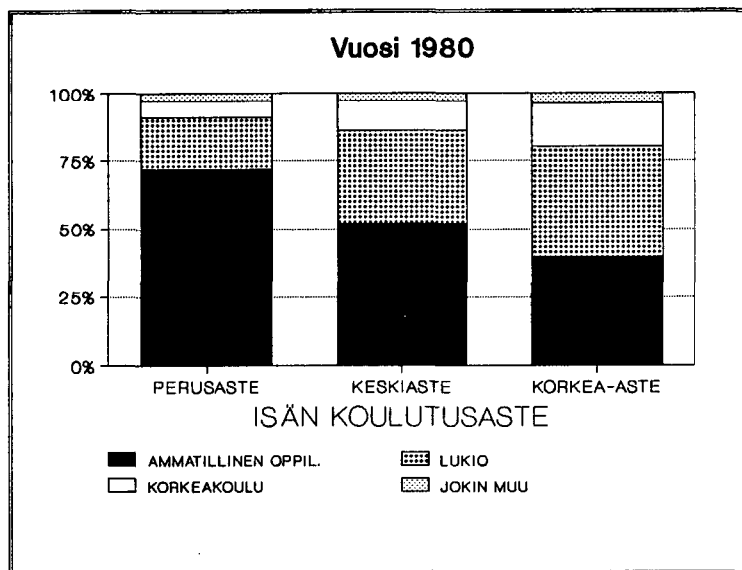
Tasa-arvo isän koulutusasteella mitaten ei vuosien 1980 ja 1985 välillä ole lisääntynyt, vaan pikemminkin päinvas- toin. Eriarvoisuus on siinä mielessä lisääntynyt, että isän koulutuksen korkeu- den avulla pystytään entistä varmemmin ennustamaan minkä tason tutkintoon hänen lapsensa tulevat yltämään.

Isän koulutusasteella on ennustearvoa

1) Poikkeuksia ovat lääketieteen, hammaslääketieteen ja eläinlääketieteen liseniaatin tutkinnot, jotka ovat perustutkintoja.

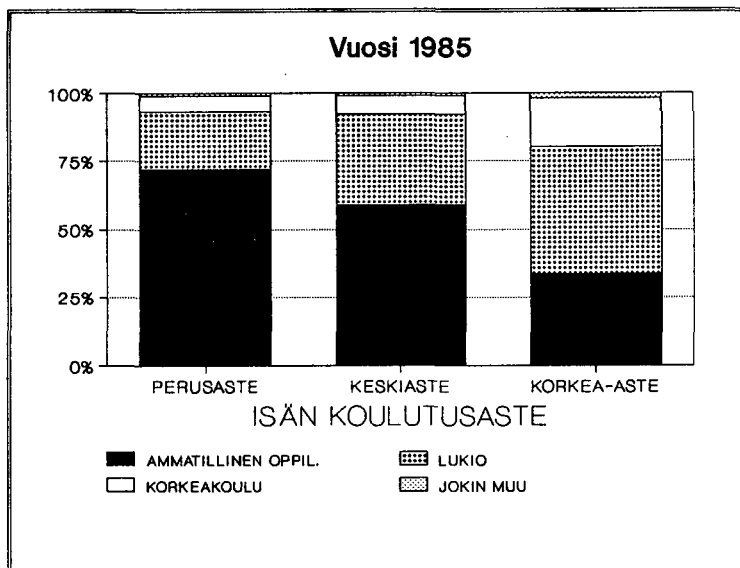
Kuvio 3.2

Vuonna 1980 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos isän koulutusasteen mukaan

Kuvio 3.3

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos isän koulutusasteen mukaan

myös ammatillisten oppilaitosten sisällä. Kun tarkastellaan erikseen ammatillisia oppilaitoksia, niin korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lasten osuus on pieni (2 – 4 %) ammatillisissa kurssikeskuksissa, tekniikan erikoisoppilaitoksissa, maatalousalan oppilaitoksissa ja yleisissä ammattikouluissa.

Suurin kyseinen osuus (15 %) on sairaanhoitoalan sekä kauppa- ja toimistoalan oppilaitoksissa.

Mitä koulutetummat vanhemmat, sitä epätodennäköisemmin lapset menevät ammatillisiin oppilaitoksiin

Jos tutkitaan oppilaitostyyppin ja äidin koulutusasteen välisiä yhteyksiä, äidin vaikutus osoittautuu hyvin samankaltaiseksi kuin isän. Näin äitiä koskevien tulosten raportoinnin sijasta voidaan keskittyä vanhempien koulutuksen yhteisvaikutuksen selvittelyyn.

Erilaisia vanhempien koulutusyhdistelmiä on yhdeksän kappaletta, koska käytetty koulutusasteluokitus on kolmiluokkainen. Kun järjestystä ei oteta huomioon, yhdistelmien määrä supistuu kuuteen. Siten esimerkiksi koulutusyhdistelmät

- isä: perusaste / äiti: keskiaste ja
- isä: keskiaste / äiti: perusaste

yhdistyvät luokaksi

- keskiaste / perusaste.

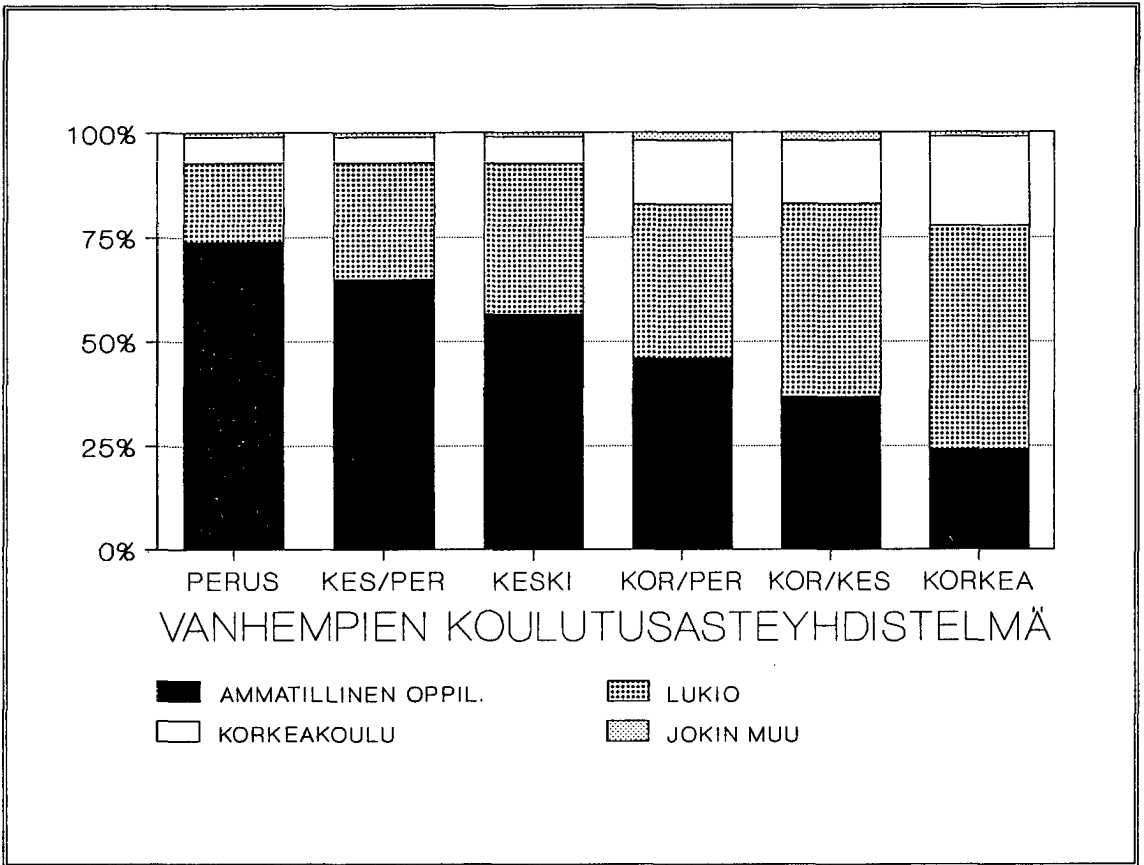
Tätä luokitustapaa käyttäen on kuviossa 3.4, tarkasteltu tutkinnon suorittaneiden oppilaitoksen ja vanhempien koulutusasteen välisiä yhteyksiä.

Kuvio paljastaa selvästi sen, miksi ammatillisten oppilaitosten suosio on jatkuvassa laskussa. Samalla nähdään eräs "koulutusautomaatin" punnereita (Kivinen, Rinne ja Ahola, 1989). Molempien syy on yksi ja sama: koulutuksen itseään ruokkiva vaikutus. Se toimii sekä yksilökohtaisesti että sukupolvien välillä. Yksilötasolla se näkyy siinä, että ne, joilla jo ennestään on koulutus-pääomaa, ovat kaikkein innoikkaimpia hankkimaan sitä lisää. Sukupolvien välillä se näkyy kuvion 3.4 tapaan. Ne, joilla on eniten koulutus-pääomaa, ovat innoikkaimmin ohjaamassa lapsensakin koulutus-pääoman karttumiseen tähtääville teille.

Kuviosta nähdään ammatillisten oppilaitosten suosion laskevan suoravivaisesti suhteessa vanhempien koulutus-pääoman karttumiseen. Kun molemmat vanhemmat ovat saaneet perusasteen koulutuksen, niin 74 % heidän vuonna 1985 tutkinnon suorittaneista lapsistaan saa päästötodistuksen ammatillisesta oppilaitoksesta ja vain 25 % lukiosta tai korkeakoulusta. Mutta kun molemmat

Kuvio 3.4

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos vanhempien koulutusasteen mukaan

vanhemmat ovat saaneet korkean asteen koulutuksen, niin edellä mainitut luvut kääntyvät toisin päin; ammatillisten oppilaitosten osuus on vain 24 %, lukioiden ja korkeakoulujen osuus 74 %.

Toinen mielenkiintoinen piirre on se, että korkeakouluopintojen suosio ei kasvakaan suoraviivaisesti, vaan hyppäyksittäin. Ensimmäisellä tasolla kummallakaan vanhemmista ei ole korkean asteen koulutusta, seuraavalla askelmalla

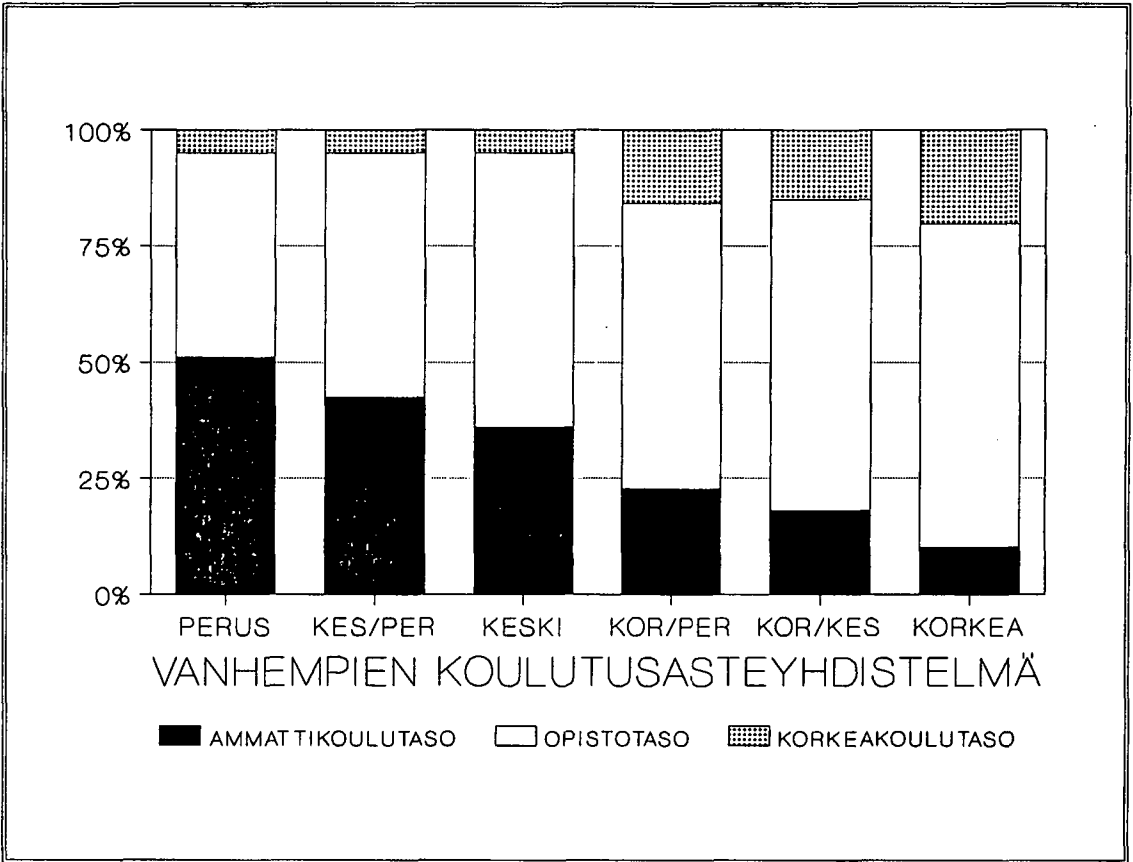
toinen vanhemmista on yltänyt korkean asteen tutkintoon. Kolmas porras ja samalla huipentuma saavutetaan, kun molempilla vanhemmilla on korkean asteen koulutus.

Kuviossa 3.5 on tarkasteltu sitä, kuinka hyvin vanhempien koulutusasteyhdistelmän avulla pystytään selittämään heidän lastensa sijoittumista eri koulutusasteille.

Tulokset osoittavat, että vanhempien koulutus pääoman kasvaessa todennäköi-

Kuvio 3.5

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden koulutusaste vanhempien koulutusasteen mukaan

syys, että lapset suorittavat ammatikoulutason tutkinnon, pienenee. Enemmän koulutuspääomaa hankkineet vanhemmat haluavat lapsilleen "paremman" koulutuksen. Koulutuspääoman kasvu ei kuitenkaan vaikuta kauttaaltaan tasaisesti, vaan erityisiä kumuloitumiskohtia näyttävät olevan tilanteet, joissa

- toinen vanhemmista on saanut korkean asteen koulutuksen tai

- molemmat vanhemmat ovat saaneet korkean asteen koulutuksen.

Tämä näkyy esimerkiksi ammatikoulutason tutkinnon suorittaneiden osuuden voimakkaana supistumisena vanhempien koulutusasteen muuttuessa yhdistelmästä keskiaste / keskiaste yhdistelmäksi korkea-aste / perusaste. Vielä selvemmin hyppäykset näkyvät, jos tarkastellaan korkeakoulutettuja. Tämän

Taulukko 3.6 Vanhempien koulutusaste yhdistelmä vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden koulutusasteen mukaan

OMA KOULUTUS- ASTE	VANHEMPIEN KOULUTUSASTEYHDISTELMÄ						Yhteen- sä (%)
	Perus/ perus	Keski/ perus	Keski/ keski	Korkea/ perus	Korkea/ keski	Korkea/ korkea	
AMMATTIKOULUTASO	54	30	10	2	3	1	100
OPISTOTASO							
- ylempi keskiaste	37	30	14	4	8	7	100
- alin korkea-aste	45	28	11	5	7	5	100
KORKEAKOULUTASO							
- alempi kandidaattiaste	38	25	9	7	9	11	100
- ylempi kandidaattiaste	31	23	10	8	13	15	100
- tutkijakoulutus tai vastaava	33	19	8	8	14	18	100
Yhteensä (%)	44	29	12	4	6	5	100

tason osuudet muuttuvat nimenomaan näissä kohdin ja arvot ovat 5 %, 15 % ja 20 %.

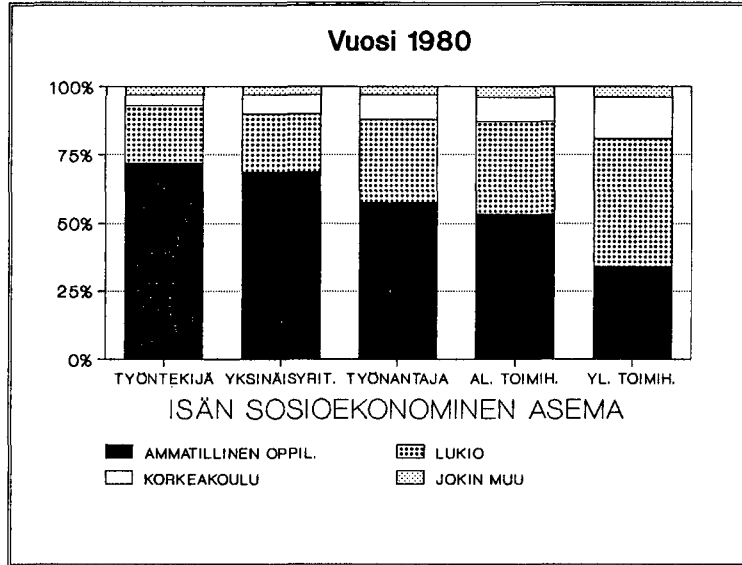
Opistotason huomattava prosenttiosuus selittyy ylioppilastutkinnon sisällyttämisestä siihen. Koska ylioppilastutkinto on luonteeltaan lähinnä välitutkinto, niin kuvio 3.5 kertoo tavallaan väliaikatuloksen. Ylioppilastutkinnon suorittaneistahan moni siirtyy aikanaan korkeakoulutukselle. Tarkasteluja onkin syytä täydentää.

Taulukon 3.6 tuloksista nähdään esimerkiksi se, että ammattikoulutason tutkinnon suorittaneista nuorista 6 %:lla on korkean asteen koulutuksen saanut isä

tai äiti. Toisena ääripäänä ovat tutkijoiksi koulutetut, joista 40 %:lla on korkean asteen koulutuksen saanut isä tai äiti. Tässä suhteessa havaitaan siis koulutuksen selvää sosiaalista periytyvyyttä. Mutta taulukon luvut kertovat myös sen, että suunnilleen joka kolmannella korkeakoulutason tutkinnon suorittaneella on pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevat vanhemmat. Kahden sukupolven välillä tapahtuneet siirtymät ovat rajuja. Siinä kuvastuu myös vanhempien voimakas tahto tarjota lapsilleen paremmat koulutusmahdollisuudet kuin mitä heillä itsellään on ollut. Toiveiden toteutumisen on puolestaan mahdollis-

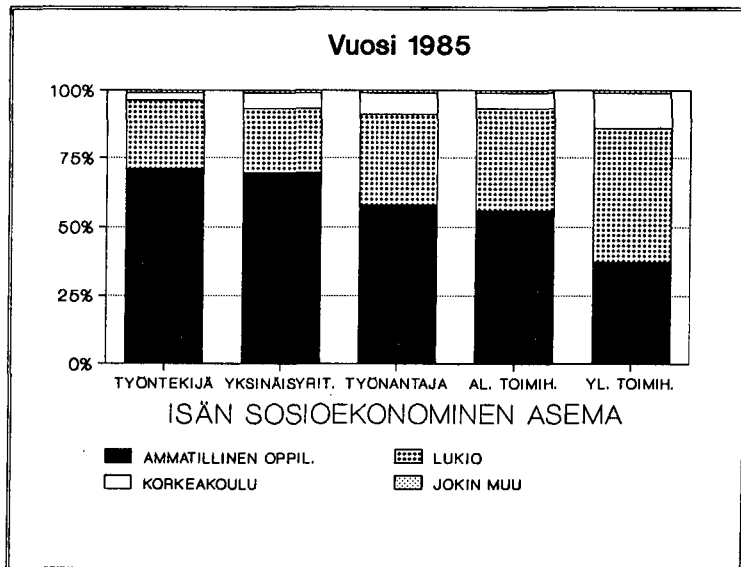
Kuvio 3.6

Vuonna 1980 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos isän sosioekonomisen aseman mukaan. Isän sosioekonomista asemaa on tarkasteltu ilman ryhmää 'Muut'.

Kuvio 3.7

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos isän sosioekonomisen aseman mukaan. Isän sosioekonomista asemaa on tarkasteltu ilman ryhmää 'Muut'.

tanut korkeakoulutuksen voimakas laajeneminen.

Työväestön, maatalousväestön ja toimihenkilöstön jälkikasvun koulutusvalinnoissa selvät erot

Myös isän sosioekonomisen aseman¹ avulla voidaan varsin hyvin ennustaa lasten koulutusvalintoja (kuviot 3.6 ja 3.7). Tässä suhteessa isät näyttävät erottuvan kolmeen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostavat työntekijät ja yksinäisyrittäjät. Näiden lapset suorittavat muita ryhmiä useammin tutkinnon ammatillisessa oppilaitoksessa ja muita ryhmiä harvemmin lukiossa tai korkeakoulussa. Yksinäisyrittäjien ryhmässä on paljon maatalousalan yrittäjiä.

Toinen ryhmä koostuu työnantajista ja alemmista toimihenkilöistä. Lastensa koulutusikäytymisen perusteella he sijoittuvat työntekijöiden ja yksinäisyrittäjien ryhmän sekä kolmannen ryhmän, ylempien toimihenkilöiden, väliin. Ylempien toimihenkilöiden lapset suorittavat suhteellisesti selvästi vähiten tutkintoja ammatillisissa oppilaitoksissa ja selvästi eniten lukioissa ja korkeakoulussa.

Verrattaessa vuosia 1980 ja 1985 on muistettava, että kyseisenä viisivuotiskautena lukioissa suoritettujen tutkintojen

määrä kasvoi voimallisesti. Kuvioista havaitaan, että lukioiden lisääntynyt suosio näkyy kaikkien sosioekonomisten ryhmien kohdalla. Lisäksi näyttää siltä, että tässä on edetty kohden tasa-arvoa, koska työntekijöiden ryhmässä lukion suorittaminen on kasvanut suhteellisesti eniten. Tämä näkyy myös siinä, että työntekijöiden lasten ammatillisissa oppilaitoksissa suorittamat tutkinnot ovat suhteellisesti hieman vähentyneet, kun ne muissa ryhmissä ovat kasvaneet.

Samoihin kolmeen ryhmään päädytään, jos tarkastellaan tutkinnon suorittaneiden koulutusastetta ja isän sosioekonomista asemaa (taulukko 3.7).

Ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien isien lapsista on vajaa viidennes suorittanut ammattikoulutuksen tutkinnon, työnantajien ja alempien toimihenkilöiden ryhmässä noin kolmannes ja yksinäisyrittäjien ja työntekijöiden ryhmässä jo puolet.

Lasketaan prosenttiluvut myös toiseen suuntaan, mutta tehdään ensiksi eräs rajaus.

Eläkeläisissä osuus on suorassa suhteessa nuorten koulutusuran pituuteen. Tutkijakoulutuksen suorittaneiden isistä 58 % on ehtinyt eläkkeelle, ylempien keskiasteen vastaava luku on vain 16 %. Koska osuudet vaihtelevat näin paljon, antaa isän sosioekonomisen aseman ver-

1) Sosioekonomisen aseman ryhmiä on tarkasteltu Luokitukset-luvussa (sivu 82).

Taulukko 3.7 Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden koulutusaste isän sosioekonomisen aseman mukaan

OMA KOULUTUSASTE	ISÄN SOSIOEKONOMINEN ASEMA					
	Työn- antajat	Yksinäis- yrittäjät	Ylemmät toimihen- kilöt	Alemmat toimihen- kilöt	Työnteki- jät	Muut
AMMATTIKOULUTASO	35	50	18	33	49	48
OPISTOTASO						
- ylempi keskiaste	53	41	65	57	45	36
- alin korkea-aste	5	4	5	4	3	6
KORKEAKOULUTASO						
- alempi kandidaattiaste	1	1	2	1	1	2
- ylempi kandidaattiaste	5	4	11	5	2	7
- tutkijakoulutus tai vastaava	0	0	1	0	0	1
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	4 272	15 142	13 838	14 217	29 384	26 816

tailu tutkinnon suorittaneen koulutusasteen mukaan harhaanjohtavia tuloksia, jos eläkeläisisät ovat mukana. Taulukosta 3.8 ryhmä 'Muut' onkin jätetty pois. Perusjoukkoa on rajattu siten, että mukana ovat vain aktiivisesti työelämässä olevat isät.

Taulukosta 3.8 havaitaan, että systemaattisimmin isän sosioekonomisen aseman ryhmistä käyttäytyy työntekijöiden ryhmä. Työntekijäisien osuus pienenee koko ajan tutkinnon suorittaneiden koulutusasteen noustessa. Ääripäinä ovat ammattikoulutason tutkinnon

suorittaneet, joiden isistä noin puolet kuuluu työntekijöihin ja tutkijakoulutustasolle yltäneet, joiden isistä vain joka kymmenes kuuluu työntekijöihin. Työntekijäisät ovat suhteellisesti katsoen suurin ryhmä ammattikoulutason lisäksi opistotasolla. Tästä yhtäläisyydestä huolimatta kyseiset tasot eroavat selvästi toisistaan. Siirryttäessä ammattikoulutusalta opistotasolle työntekijöiden osuus pienenee ja ylempien toimihenkilöiden osuus vuorostaan kasvaa jyrkästi. Myös alemmien toimihenkilöiden osuus nousee selvähkösti.

Taulukko 3.8 Isän sosioekonominen asema vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden koulutusasteen mukaan. Isän sosioekonomista asemaa on tarkasteltu ilman ryhmää 'Muut'.

OMA KOULUTUSASTE	ISÄN SOSIOEKONOMINEN ASEMA					Yhteensä %
	Työnantajat	Yksinäisyrittäjät	Ylemmät toimihenkilöt	Alemmat toimihenkilöt	Työntekijät	
AMMATTIKOULUTASO	5	25	8	15	47	100
OPISTOTASO						
- ylempi keskiaste	6	16	23	21	34	100
- alin korkea-aste	7	22	21	21	29	100
KORKEAKOULUTASO						
- alempi kandidaattiaste	7	20	32	20	21	100
- ylempi kandidaattiaste	6	17	41	18	17	100
- tutkijakoulutus tai vastaava	6	20	44	20	11	100
Yhteensä (%)	6	20	18	18	38	100

Toimihenkilöistyminen voimistuu entisestään siirryttäessä opistotasolta korkeakoulutasolle. Kyse on kuitenkin pelkästään ylempien toimihenkilöiden osuuden kasvusta, alempien osuus säily näet ennallaan.

Siten työntekijöiden lapset suorittavat pääasiassa ammattikoulutusoisen, toimihenkilöiden lapset opistotasoisen ja ylempien toimihenkilöiden lapset korkeakoulutusoisen tutkinnon.

Tarkastellaan tutkinnon suorittaneiden kotitaustaa vielä suoritettujen tutkintojen tasolla.

Liitetaulukossa 1 on esitetty nimikkeittäin ne tutkinnon suorittaneet, joiden isä kuuluu selvästi keskimääräistä useammin työntekijöiden ryhmään. Tutkinnot on asetettu järjestykseen työntekijöiden ryhmään kuuluvien isien osuuden suuruuden perusteella. Vertailukohtana näille prosentiosuuksille muodostaa työntekijäisien keskimääräinen osuus 38 % (ks. taulukko 3.8).

Liitetaulukossa 2 on tarkasteltu vastaavalla tavalla toimihenkilöihin kuuluvia isiä. Tämän taulukon osuuksien vertailukohta on 36 %, mikä on ylempiin ja

Taulukko 3.9 Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät perinteiset akateemiset ammatit vertailukohtanaan vähän arvostettu ei-akateeminen ammatti.

OPPILAITOS	ISÄN AMMATTI				
	Pappi	Lääkäri	Lakimies/ asianajaja	Arkkitehti	Sekatyöntekijä
Ammatillinen oppilaitos	32	22	17	22	82
Lukio	51	57	50	67	15
Korkeakoulu	15	20	31	11	2
Muu	2	1	2	1	0
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	214	501	121	120	263

alempiin toimihenkilöihin kuuluvien isien yhteenlaskettu keskimääräinen osuus.

Liitetaulukossa 3 ovat vuorossa yksinäisyrittäjiin kuuluvat isät. Yksinäisyrittäjistä pääosa työskentelee maataloudessa. Tämän taulukon prosenttiosuukille antaa kiinnekohdan yksinäisyrittäjiesien keskimääräinen osuus 20 %.

Isän ammatti ennakoi nuoren koulutusvalintoja

Tarkastelut yksityiskohtaistuvat koko ajan, sillä nyt ollaan siirtymässä ammatitasolle. Kiinnostuksen kohteena on tutkinnon suorittaneiden oppilaitoksen ja isän ammatin välinen yhteys. Ammattien kirjosta mukaan on valittu tavallisimmat

ammattit.

Taulukossa 3.9 on tutkailtu eräitä perinteisiä akateemisia ammatteja käyttäen vertailukohtana perinteistä ei-akateemista sekatyöntekijän ammattia. Tämä vertailu osoittaa sen, kuinka voimakkaasti isän ammatti voi ohjata nuoren koulutusvalintoja. Sekatyöntekijäisän jälkikasvu näyttää saaneen rokotteen lukio- ja korkeakouluopintoja vastaan. Lakimiehen tai asianajajan lapsilla rokotteen antama suoja kohdistuu ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettuihin tutkintoihin. Kovin kiinnostava vaihtoehto ammatillinen oppilaitos ei ole myöskään lääkärien tai arkkitehtien lapsille. Pappien jälkeläisten kohdalla sen sijaan voitaisiin puhua jo hienoisesta "maallis-

Taulukko 3.10 Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät opetusalan ammatit.

OPPILAITOS	ISÄN AMMATTI				
	Professori	Yliopiston opettaja tai assistentti	Peruskou- lun tai lukion aineen- opettaja	Luokan- opettaja	Koulutus- päällikkö
Ammatillinen oppilaitos	14	19	36	39	35
Lukio	55	60	49	44	51
Korkeakoulu	30	18	14	15	13
Muu	1	3	1	2	1
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	223	106	735	944	140

tumisesta". Pappien lapset näet valitsevat koulutusväyläkseen ammatillisen oppilaitoksen useammin kuin muiden tarkasteltujen akateemisten ammattien edustajien lapset.

Taulukko 3.10 kertoo sen, millä tavoin eräissä opetusalan ammateissa työskentelevien jälkikasvu valitsee koulutusreittinsä. Jos lakimiesten ja asianajajien lapset kartoivat ammatillisia oppilaitoksia, niin vielä korostuneemmin näin tekevät yliopistojen professoreiden ja rehtoreiden perilliset. Melkoisen vieraita ammatilliset oppilaitokset ovat myös yliopistojen muiden opettajien lapsille. Tässä suhteessa selvä hyppäys tapahtuu

siirryttäessä peruskoulun ja lukion opettajiin, sillä heidän lapsistaan runsas kolmannes on suorittanut tutkinnon ammatillisessa oppilaitoksessa.

Ammattikavalkadissa siirrytään seuraavaksi sotilas-, suojele- ja vartiointialan ammatteihin. Taulukon 3.11 sotilasammatteissa havaitaan upseerien ja alempien toimiupseerien välillä selvä ero. Alempien toimiupseerien lapsilla on vahva edustus ammatillisissa oppilaitoksissa, muiden upseerien lapsilla vuorostaan lukioissa. Sen sijaan kummankaan ammattiryhmän jälkikasvua eivät korkeakouluopinnot kiinnosta, sillä korkeakoulututkinnon suorittaneita on vähän.

Taulukko 3.11 Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät sotilas-, suojele- ja vartiointialan ammatit.

OPPILAITOS	ISÄN AMMATTI					
	Upseeri tai ylempi toimiupseeri	Alempi toimiupseeri	Komisario tai ylikons- taapeli	Poliisi	Palomies	Vangin- vartija
Ammatillinen oppilaitos	37	64	47	57	68	62
Lukio	57	35	41	34	26	33
Korkeakoulu	2	1	8	7	3	4
Muu	4	1	4	2	2	1
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	301	181	266	299	146	137

Vanginvartijoiden ja palomiestenkin lapset suorittavat korkeakoulututkintoja suhteellisesti katsoen enemmän.

Upseerien tai ylempien toimiupseerien kohdalla ryhmässä 'Muu' on kuitenkin vahvempi edustus kuin korkeakoulujen kohdalla. Tähän ryhmään kuuluvat mm. sotilasalan korkean asteen oppilaitokset. Sotilasura kiinnostanee näin upseerien ja ylempien toimiupseerien lapsia. Myös komisarioiden ja ylikonstaapeleiden lapset näyttävät suorittavan sotilasalan tutkintoja samassa suhteessa. Poliisiammateissa työskentelevien lapset suorittavat korkeakoulututkintojakin suhteel-

lisen usein.

Kaupallisen alan ammatteista tarkastelun kohteena ovat liikeyritysten johtajat, kaupalliset johtohenkilöt, myymälänhoitajat, vähittäiskauppiat ja myyntimiehet. Taulukosta 3.12 huomataan, että kyseisten ammattiryhmien lasten korkeakoulututkinto-osuus vähenee siirryttäessä tässä järjestyksessä liikeyritysten johtajista myyntimiehiin. Kehitys on samansuuntainen lukioden kohdalla lukuunottamatta myyntimiehiä, jotka "parantavat" asemiaan. Ammatilliset oppilaitokset puolestaan ovat lukioden ja korkeakoulujen käänneistapaus.

Taulukko 3.12 Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät kaupallisen alan ammatit.

OPPILAITOS	ISÄN AMMATTI				
	Liikeryhtyksen johtaja	Kaupallinen johtohenkilö	Myyvälänhoitaja	Vähittäiskauppias	Myyntimies
Ammatillinen oppilaitos	39	43	55	62	56
Lukio	46	46	37	31	38
Korkeakoulu	14	9	6	6	5
Muu	1	1	2	1	1
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	2 247	1 451	466	1 017	964

Taulukossa 3.13 siirrytään rakennusalan ammatteihin. Jos keskitytään ammatillisiin oppilaitoksiin ja lukioihin, tarkastellut ammatit näyttävät jakautuvan neljään ryhmään. Nämä ryhmät ovat

- rakennusinsinöörit,
- rakennusteknikot,
- muurarit, maalarit, putkiasentajat ja
- aputyöntekijät.

Ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneiden osuudet kasvavat ja lukioissa tutkinnon suorittaneiden osuudet pienenevät siirryttäessä rakennusinsinööreistä aputyöntekijöihin. Korkea-

koulujen kohdalla vuorostaan rakennusinsinöörien ja -tekniikoiden sekä muurarien lapset suorittavat suhteellisesti selvästi enemmän korkeakoulututkintoja kuin maalarien, putkiasentajien ja aputyöntekijöiden lapset.

Viimeisenä tarkastellaan eräitä maa- ja metsätalouteen liittyviä ammatteja (taulukko 3.14). Korkeakoulututkintoja ovat suorittaneet erityisesti metsätalouden tutkijoina toimivien lapset. Metsä- ja uittotyöntekijöiden ammateissa lasten korkeakoulututkinto on harvinaisuus.

Ammatillisten oppilaitosten kohdalla kehityssuunta on käännteinen. Näissä oppilaitoksissa suoritettujen tutkintojen

Taulukko 3.13 Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät rakennusalan ammatit.

OPPILAITOS	ISÄN AMMATTI					
	Rakennus- insinööri	Rakennus- teknikko	Muurari	Maalari	Putki- asentaja	Aputyön- tekijä
Ammatillinen oppilaitos	40	53	68	68	69	78
Lukio	52	37	24	27	28	18
Korkeakoulu	8	8	7	3	2	3
Muu	1	1	1	2	2	1
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	507	1 683	394	803	992	847

osuus kasvaa siirryttäessä metsätalouden tutkijoista kyseisen alan työnjohtajiin ja edelleen maanviljelijöiden kautta metsä- ja uittotyöntekijöihin.

Edellä on kiinnostuksen kohteena ollut monia eri ammattiryhmiä ja ammatteja. Niiden antama yleiskuva osoittaa, että ammatillisissa oppilaitoksessa tutkintonsa suorittaneiden nuorten kotitausta isän ammatilla mitattuna on aivan eri tyyppinen kuin lukioissa tai korkeakouluissa tutkintonsa suorittaneilla nuorilla. Selkeän kuvan tästä saa liitetaulukoiden 4 ja 5 avulla. Niissä on yhteenvedon-omaisesti esitetty ne ammattiryhmät, joiden edustajien lapset joko "suosivat" tai

"karttavat" ammatillisia oppilaitoksia. Mukana on myös sellaisia ammatteja, joita ei ole esiintynyt aiemmissä tarkasteluissa.

Oppilaitokset eivät eroa suuresti isän tuloilla mitattuina

Edellä on tarkasteltu tutkinnon suorittaneiden kotitaustaa isän koulutusasteen, sosioekonomisen aseman ja ammatin avulla. Viimeisenä isään liittyvänä muuttujana käytetään isän tuloja.

Tarkemmin sanoen kyse on valtionveron alaisista vuosituloista. Näihin tuloihin sisältyvät palkkatulot, yrittäjä-

Taulukko 3.14 Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät maa- ja metsätalouteen liittyvät ammatit.

OPPILAITOS	ISÄN AMMATTI			
	Metsätalous- alan tutkija	Metsätalouden työnjohtaja	Maanviljelijä	Metsä- tai uittotyöntekijä
Ammatillinen oppilaitos	39	59	71	74
Lukio	38	32	22	22
Korkeakoulu	22	8	6	2
Muu	1	1	1	2
Yhteensä (%)	100	100	100	100
Yhteensä (N)	105	637	11 108	1 027

tulot ja muut valtionveron alaiset tulot, kuten eläketulot, työttömyysturvaetuedet ja omaisuustulot.

Tämän tutkimuksen kysymyksenasettelujen kannalta tulovertailuihin sisältyy tiettyjä hankaluuksia. Jos halutaan verrata esimerkiksi eri oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneilla isien vuosituloja, niin keskimääräisiksi arvoiksi saadaan:

- ammatillisissa oppilaitoksissa 69 900 mk,
- lukioissa 89 700 mk ja
- korkeakouluissa 84 600 mk.

Näitä lukuja suoraan vertaamalla

tehtäisiin se virhepäätelmä, että lukioihin menevät väestön varakkaimman osan lapset.

Lukioista valmistuvat ovat kaikkein nuorimpia ja korkeakouluista valmistuvat kaikkein vanhimpia. Tämä vuorostaan aiheuttaa sen, että eläkkeelle ehtii paljon suurempi osa korkeakoulututkinnon suorittaneiden isistä kuin ylioppilastutkinnon suorittaneiden isistä. Tulot pienenevät ratkaisevasti eläkkeelle siirryttäessä. Näin ollen tulojen vertailu oppilaitoksittain edellä olevaan tapaan johtaa harhaan, koska eläkkeellä olevien isien osuudet ovat hyvin erilaiset (ks. sivu 28).

Seuraavaksi tuloja verrataan kusi-

Taulukko 3.15 Isän vuositulot (mk/vuosi) vuonna 1985 tutkinnon suorittaneilla oppilaitoksen ja isän sosioekonomisen aseman mukaan

ISÄN SOSIO- EKONOMINEN ASEMA	OPPILAITOS		
	Ammatillinen oppilaitos	Lukio	Korkeakoulu
Työnantajat	77 200	88 900	88 900
Yksinäisyrittäjät	51 500	58 100	59 100
Ylemmät toimihenkilöt	133 600	149 000	164 300
Alemmat toimihenkilöt	94 500	100 500	102 200
Työntekijät	77 900	80 600	79 700
Työttömät	36 600	44 000	50 800
Eläkeläiset	39 700	47 600	53 700

Luvut ovat mediaaneja.

sakin isän sosioekonomisen aseman luokassa erikseen.

Taulukossa 3.15 on tutkittu vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitostyyppin ja isän vuositulojen välistä yhteyttä ottamalla samanaikaisesti huomioon isän sosioekonominen asema. Sosioekonomisen aseman ryhmästä 'Muut' on tarkastelun kohteeksi valittu eläkeläiset ja työttömät.

Vuositulojen perusteella isät asettuvat järjestykseen

- ylemmät toimihenkilöt,
- alemmat toimihenkilöt,

- työnantajat,
- työntekijät,
- yksinäisyrittäjät,
- eläkeläiset ja
- työttömät.

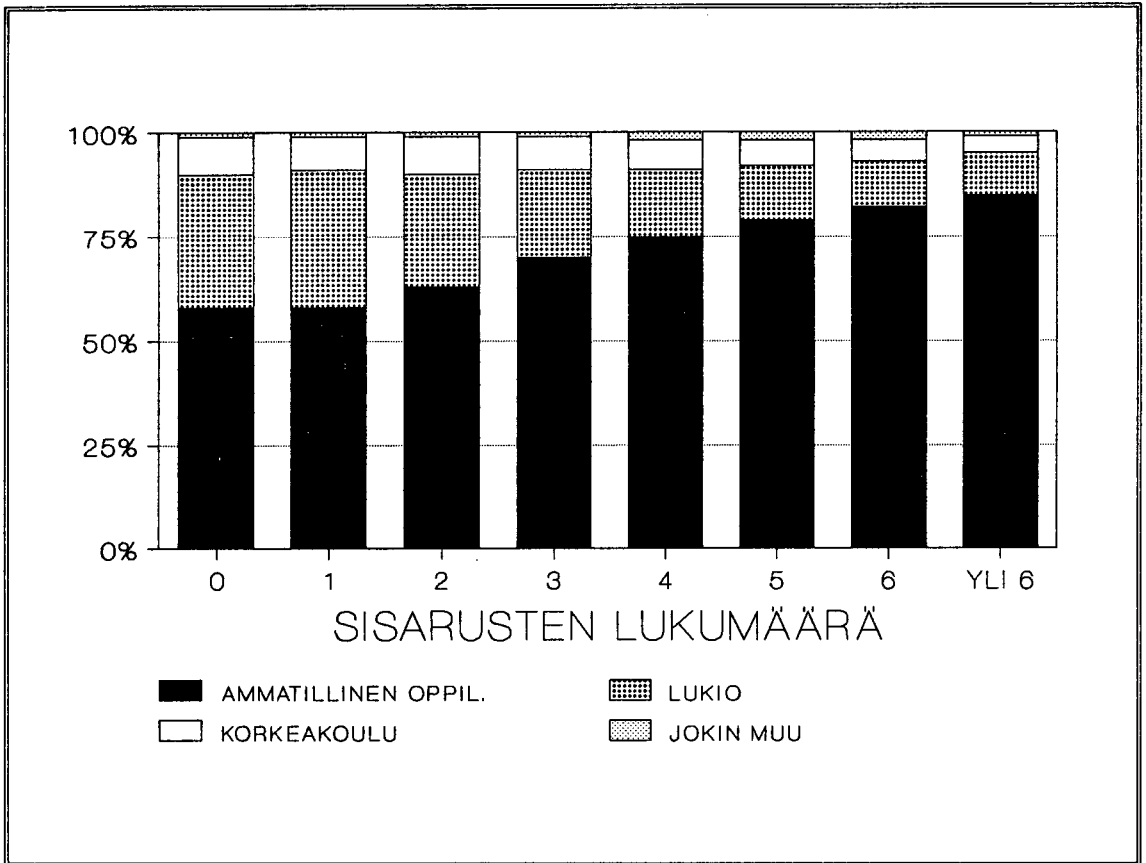
Suurituloisimpia ovat ylemmät toimihenkilöt ja pienituloisimpia työttömät. Tuloerot ovat todella suuret.

Oppilaitostyyppit vuorostaan asettuvat järjestykseen

- korkeakoulut,
- lukiot ja
- ammatilliset oppilaitokset.

Kuvio 3.8

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos sisarusten lukumäärän mukaan

Suurituloisimpia ovat korkeakouluissa tutkinnon suorittaneiden isät ja pienituloisimpia ammatillisista oppilaitoksista päästötodistuksen saaneiden isät, mutta tuloerot eivät ole kovin suuret. Erot isän sosioekonomisten asemien välillä olivat selvästi suuremmat.

Sisarusten lukumäärä ennakoi nuoren koulutusvalintoja

Kuvio 3.8 kertoo, millainen on tutkinnon suorittaneiden oppilaitostyyppin ja sisarus-

ten lukumäärän välinen yhteys.

Yksi- tai kaksilapsisissa perheissä kasvaneiden koulutusreitivalinnat eivät poikkea lainkaan toisistaan (kuvio 3.8). Erot alkavat näkyä vasta kolmilapsisten ja sitä suurempien perheiden kohdalla. Mitä enemmän perheessä on lapsia, sitä suuremmaksi tulee ammatillisissa oppilaitoksissa tutkintonsa suorittaneiden osuus ja sitä pienemmäksi käy lukioissa tai korkeakouluissa tutkintonsa suorittaneiden osuus.

Pienilapsisesta perheestä lähtöisin

Taulukko 3.16 Tutkinnon suorittaneiden osuus koko väestöstä vuonna 1985 lääneittäin.

LÄÄNI	Tutkinnon suorittaneiden osuus (%) koko väestöstä
Uudenmaan lääni	50.3
Turun ja Porin lääni	43.6
Ahvenanmaa	43.5
Hämeen lääni	45.5
Kymen lääni	44.3
Mikkelin lääni	42.3
Pohjois-Karjalan lääni	43.7
Kuopion lääni	45.1
Keski-Suomen lääni	44.0
Vaasan lääni	41.4
Oulun lääni	45.9
Lapin lääni	46.4
Koko maa	45.7

Lähde: Suomen tilastollinen vuosikirja 1987.

oleva jatkaa siis koulunkäyntiään pitempään kuin suurperheen lapsi.¹

Tutkinnon suorittaneet lääneittäin

Aluepoliittiset intressit ovat olleet keskeisellä sijalla pyrkimyksissä ohjata yhteis-

kunnan kokonaisukehitystä. Myös koulutuspolitiikassa alueellinen näkökulma on korostunut. Tässä tutkimuksessa asuinlääni tuo tarkasteluun mukaan alueellisen näkökulman. Tutkinnon suorittaneen asuinläänin määrää se kunta, jossa tutkinnon suorittanut on kirjoilla.

1) Päätelmä olisi varmemmalla pohjalla, jos olisi tiedetty myös tutkinnon suorittaneen ja hänen sisarustensa ikäjärjestys.

Taulukko 3.17 Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos asuinläänin mukaan

ASUINLÄÄNI	OPPILAITOS				Yhteensä %
	Ammatillinen oppilaitos	Lukio	Korkeakoulu	Jokin muu	
Uudenmaan lääni	55	29	14	1	100
Turun ja Porin lääni	66	25	8	1	100
Ahvenanmaa	73	20	7	0	100
Hämeen lääni	67	25	7	1	100
Kymen lääni	69	25	5	2	100
Mikkelin lääni	69	24	6	1	100
Pohjois-Karjalan lääni	71	21	6	1	100
Kuopion lääni	69	23	6	1	100
Keski-Suomen lääni	67	23	8	2	100
Vaasan lääni	70	24	5	1	100
Oulun lääni	71	21	7	1	100
Lapin lääni	73	20	5	2	100
Koko maa	66	25	8	1	100

Taulukossa 3.16 on esitetty tutkinnon suorittaneiden osuudet koko väestöstä lääneittäin. Koko väestöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä 15 vuotta täyttäneitä.

Vuonna 1985 koko maassa oli tutkinnon suorittaneita 45.7 %. Näin väestöstä yhä yli puolet oli pelkän perusasteen tai sitäkin vähäisemmän koulutuksen varassa. Tutkinnon suorittaneiden osuus koko väestöstä on kuitenkin koko ajan kasvussa, sillä nykyisin suurin osa suorittaa

jonkin tutkinnon.

Lääneittäisessä vertailussa Uusimaa erottuu muusta Suomesta. Tässä läänissä tutkinnon suorittaneiden prosenttiosuus koko väestöstä on selvästi suurin. Toisaalta myös Pohjois-Suomi menestyy hyvin, sillä tutkinnon suorittaneiden osuus on Lapin ja Oulun läänien lukuja suurempi vain Uudenmaan läänissä.

Alueittain tarkastellen erot eivät siis ole suurimmillaan pohjoisen ja etelän

Taulukko 3.18 Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos kuntatyyppin mukaan

KUNTATYYPPI	OPPILAITOS				Yhteensä	
	Ammatillinen oppilaitos	Lukio	Korkeakoulu	Jokin muu	%	N
Kaupunki	63	25	10	1	100	80 225
Muu kunta	70	23	5	1	100	48 060
Koko maa	66	25	8	1	100	128 285

välillä, vaan huonoimmin menestyvät Vaasan ja Mikkelin läänit.

Kuva kuitenkin muuttuu jonkin verran, kun tutkintoja tarkastellaan myös oppilaitoksittain (taulukko 3.17).

Vertailu keskittyy oppilaitosten suuriin ryhmiin eli ammatillisiin oppilaitoksiin, lukioihin ja korkeakouluihin. 'Kansanopistot' ja 'Muut korkean asteen oppilaitokset' on yhdistetty luokaksi 'Jokin muu'.

Uudenmaan lääni erottuu edelleen selvästi muusta Suomesta. Siellä suoritetaan suhteellisesti katsoen vähiten ammatillisia tutkintoja ja eniten ylioppilas- ja korkeakoulututkintoja. Erityisesti korkeakoulututkinnoissa Uudenmaan läänin etumatka muuhun Suomeen on melkoinen.

Ammatillisten oppilaitosten kohdalla

erottuvat omaksi ryhmäkseen Ahvenanmaan, Pohjois-Karjalan, Oulun ja Lapin läänit. Näissä lääneissä ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneiden suhteellinen osuus on kaikkein suurin. Korkeakoulututkintoja suorittaneiden osuus on vuorostaan pienin Kymen, Mikkelin, Vaasan ja Lapin lääneissä.

Jos taas tarkastellaan sitä, mitkä läänit kokonaisuutena muistuttavat toisiaan, niin toistensa kaltaisia ovat Turun ja Porin lääni sekä Hämeen lääni. Suuret eivät erot ole myöskään Kymen, Mikkelin ja Vaasan läänien kesken.

Kaupunkilaiset suorittavat muita enemmän korkeakoulututkintoja

Vuoden 1985 tutkinnon suorittaneista asuu kaupungeissa 62.5 % ja muissa kun-

Taulukko 3.19 Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitos äidinkielen mukaan

ÄIDINKIELI	OPPILAITOS				Yhteensä	
	Ammatillinen oppilaitos	Lukio	Korkea-koulu	Jokin muu	%	N
suomi	66	24	8	1	100	122 223
ruotsi	55	31	14	1	100	5 781
saame	84	11	3	2	100	61

nissa eli lähinnä maaseudulla 37.5 % . Nämä ovat melko tarkkaan koko väestönkin osuudet (STV 1987).

Koulutuseroja on havaittavissa myös kaupunki–maaseutu -ulottuvuudella (taulukko 3.18). Joka kymmenes kaupungissa asuva tutkinnon suorittanut valmistuu korkeakoulusta, maaseudulla asuvista vain joka kahdeskymmenes. Ammatillisten oppilaitosten kohdalla maaseutukunnissa asuvien osuus vastaavasti on suurempi. Sen sijaan lukioista valmistuneiden osuudet ovat lähestulkoon samat, suunnilleen joka neljäs on suorittanut ylioppilastutkinnon.

Ruotsinkielisten vankka korkeakouluperinne

Kieli ei ole yhteiskunnasta irrallaan oleva ilmiö. Oppiessaan tietyn kielen ihminen omaksuu myös tapoja hahmottaa yhteis-

kunnallista todellisuutta. Lisäksi jokaiseen kieleen liittyy tietty kulttuuriperintö ja tavallaan sosiaalinen statuskin.

Äidinkieli on luonnollisesti tärkein ja siksi tässäkin tutkimuksessa tarkastellaan äidinkieltä nuoren kotitaustan olennaisena osana. Suomenkielisten ja ruotsinkielisten tutkinnon suorittaneiden lisäksi kiinnostuksen kohteena ovat myös saamenkieliset.

Äidinkielen avulla voidaan yhä melkoisen hyvin ennustaa opintiellä kulkevan koulutusvalintoja (taulukko 3.19).

Ruotsinkielisiä tutkinnon suorittaneita on suhteellisesti katsoen vähiten ammatillisissa oppilaitoksissa ja eniten lukioissa ja korkeakouluissa. Erot muihin kieliryhmiin ovat selvät. Myös suomen- ja saamenkielisten erot ovat ilmeiset. Saamenkieliset eivät juurikaan suorita korkeakoulututkintoja, vaan heidän pääasiallinen opinahjonsa on ammatillinen

Taulukko 3.20 Isän koulutusaste vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden äidinkielen mukaan

ÄIDINKIELI	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perusaste	Keskiaste	Korkea-aste	%	N
suomi	60	29	11	100	98 623
ruotsi	47	31	22	100	4 966
saame	90	10	0	100	40

oppilaitos.

Jonkinlainen mitta sille, millaisia muutoksia on tapahtunut kahden sukupolven välillä, saadaan tutkimalla tutkinnon suorittaneen äidinkielen ja isän koulutusasteen välistä yhteyttä (taulukko 3.20). Vertaamalla tämän ja taulukon 3.19 lukuja saadaan kuva siitä, ovatko kielellisten seikkojen aiheuttamat koulutuserot kasvaneet vai supistuneet kahden sukupolven välillä.

Vertailussa siis suoritetaan rinnastukset

- ammatilliset oppilaitokset – perusaste
- lukiot – keskiaste
- korkeakoulut – korkea-aste.

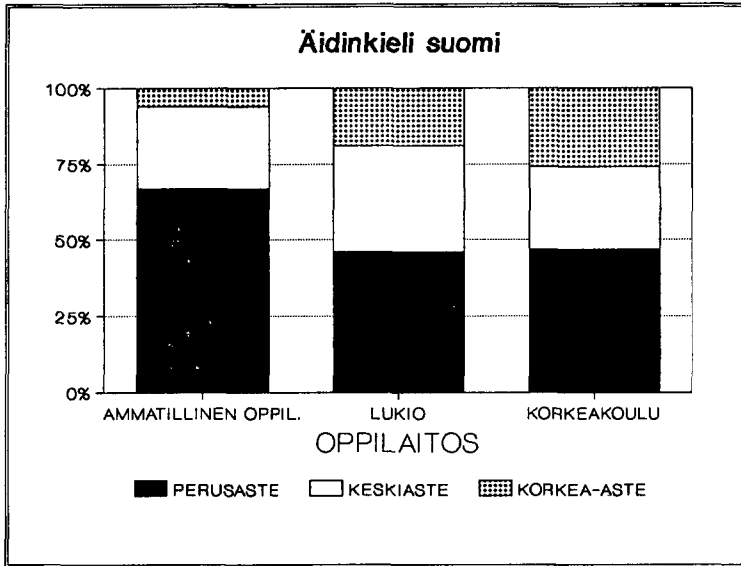
Selkeintä vertailu on ulottuvuudella korkeakoulut – korkea-aste. Erityisesti tämä ulottuvuus osoittaa, että kielellisten

seikkojen aiheuttamat koulutuserot ovat supistuneet. Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien väliset erot ovat selvästi suurempia kuin heidän lastensa erot. Merkille pantavaa on myös se, että saamenkielisten tutkinnon suorittaneiden isistä kenelläkään ei ole korkean asteen koulutusta, mutta he itse ovat jo suorittaneet korkeakoulututkintoja.

Verrataan vielä suomenkielisiä ja ruotsinkielisiä tutkinnon suorittaneita keskenään ja tarkastellaan samanaikaisesti kolmea muuttujaa, oppilaitostyyppiä, äidinkieltä ja isän koulutusastetta (ks. kuviot 3.9 ja 3.10). Korkeakouluperinne osoittautuu erityisen vankaksi ruotsinkielisillä. Heillä, korkeakouluissa tutkinnon suorittaneiden isistä, peräti 44 %:lla on takanaan korkean asteen koulutus. Suomenkielisten kohdalla vastaava luku on 26 %.

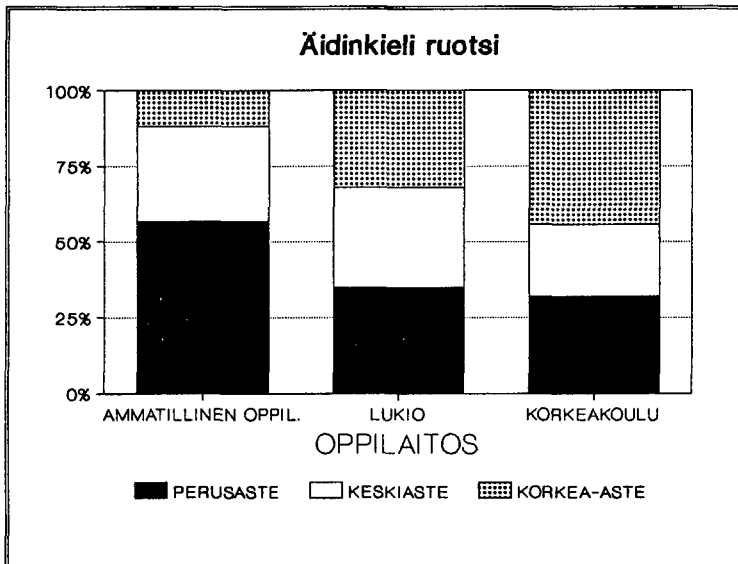
Kuvio 3.9

Isän koulutusaste vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitoksen mukaan. Tarkastelun kohteena suomenkieliset tutkinnon suorittaneet.

Kuvio 3.10

Isän koulutusaste vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden oppilaitoksen mukaan. Tarkastelun kohteena ruotsinkieliset tutkinnon suorittaneet.

4. 20–24 -vuotiaat 1985

Edellisessä kappaleessa on tarkasteltu tutkinnon suorittaneita. Nyt keskitytään tutkimuksen toiseen havaintoaineistoon, jonka muodostavat kaikki vuoden 1985 lopussa 20–24 -vuotiaiden ikäryhmään kuuluneet.

Opiskelijoiden osuus kasvanut

Taulukosta 4.1 nähdään 20–24 -vuotiaiden sosioekonominen asema vuonna 1985. Kaksi kolmesta on jo ehtinyt työelämään neljäsosan jatkaessa vielä opin-tojaan.

Kooltaan verrattain suuri ryhmä 'Muut' pitää sisällään mm. varusmiehet. Monet-

han suorittavat ikävuosien 20–24 välillä varusmiespalveluksensa.

Vuoden 1980 sosioekonomisessa luokituksessa työllisiä ja työttömiä ei erotettu omiksi ryhmikseen. Näin ollen taulukossa 4.1 vuosien 1980 (SVT VI C: 106, osa I A) ja 1985 luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Vuoden 1980 työttömien määrää voidaan kuitenkin arvioida toisten tilastolähteiden avulla. Väestön pääasialliseen toimintaan perustuvan luokituksen mukaan työttöminä 20–24 -vuotiaista oli noin 4 % (SVT VI C: 106, osa II). Vuonna 1985 työttömien osuus on selvästi suurempi.

Taulukko 4.1 20–24 -vuotiaiden sosioekonominen asema vuosina 1980 ja 1985

SOSIOEKONOMINEN ASEMA	VUOSI 1980		VUOSI 1985	
	%	N	%	N
Työlliset	64.1	244 845	58.9	222 737
Työttömät	–	–	6.5	24 563
Opiskelijat	23.5	89 867	24.7	93 196
Muut	12.3	47 004	9.9	37 487
Yhteensä	100.0	381716	100.0	377 983

Taulukko 4.2 20–24 -vuotiaiden sukupuoli sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 1985

SOSIOEKONOMINEN ASEMA	SUKUPUOLI		Yhteensä		
	Miehiä	Naisia	%	N	
TYÖLLISET	50	50	100	222 737	
- työnantajat	65	35	100	1 801	
- yksinäisyrittäjät	65	35	100	9 511	
- ylemmät toimihenkilöt	44	56	100	9 918	
- alemmat toimihenkilöt	23	77	100	79 221	
- työntekijät	66	34	100	122 286	
TYÖTTÖMÄT	53	47	100	24 563	
OPISKELIJAT	43	57	100	93 196	
MUUT	75	25	100	37 487	
	Yhteensä	51	49	100	377 983

Myös opiskelijoiden lukumäärä ja osuus on kasvanut vuoteen 1980 verrattuna.

Naisopiskelijoiden osuus kasvanut selvästi

Taulukosta 4.2 nähdään, että miesten osuus 20–24 -vuotiaiden ikäryhmästä vuonna 1985 on 51 %. Työllisissä miehiä ja naisia on yhtä paljon, mutta työttömänä miehiä on enemmän. Sen sijaan opiskelijoista selvä enemmistö on naisia.

Tämä selittyy osaksi miesten varusmiespalvelulla, mutta merkityksellinen on myös naisten miehiä suurempi koulutusaktiivisuus.

Työllisten ryhmän sisällä naiset ovat selvänä enemmistönä sekä ylemmissä että alemmissa toimihenkilöissä. Erityisen suuri naisten osuus on alempien toimihenkilöiden ryhmässä, 77 %.

Vuodelta 1980 miesten prosenttiosuuksiksi saadaan luvut:

- työllisistä 52 %,

Taulukko 4.3 20–24 -vuotiaiden sosioekonominen asema vuonna 1985 isän koulutusasteen mukaan

SOSIOEKONOMINEN ASEMA	ISÄN KOULUTUSASTE		
	Perusaste	Keskiaste	Korkea-aste
Työlliset	63	54	36
Työttömät	7	5	3
Opiskelijat	20	31	52
Muut	10	10	9
Yhteensä (%)	100	100	100
Yhteensä (N)	204 269	82 068	30 702

- työttömistä 52 % ja
- opiskelijoista 47 %

(SVT VI C: 106, osa II).

Verrattaessa näitä vuoden 1985 lukuihin (taulukko 4.2) huomataan, että erityisesti opiskelijoiden ryhmässä miesten prosenttiosuus on pienentynyt. Nuorten naisten elämässä opiskelu on siis yhä keskeisemmällä sijalla.

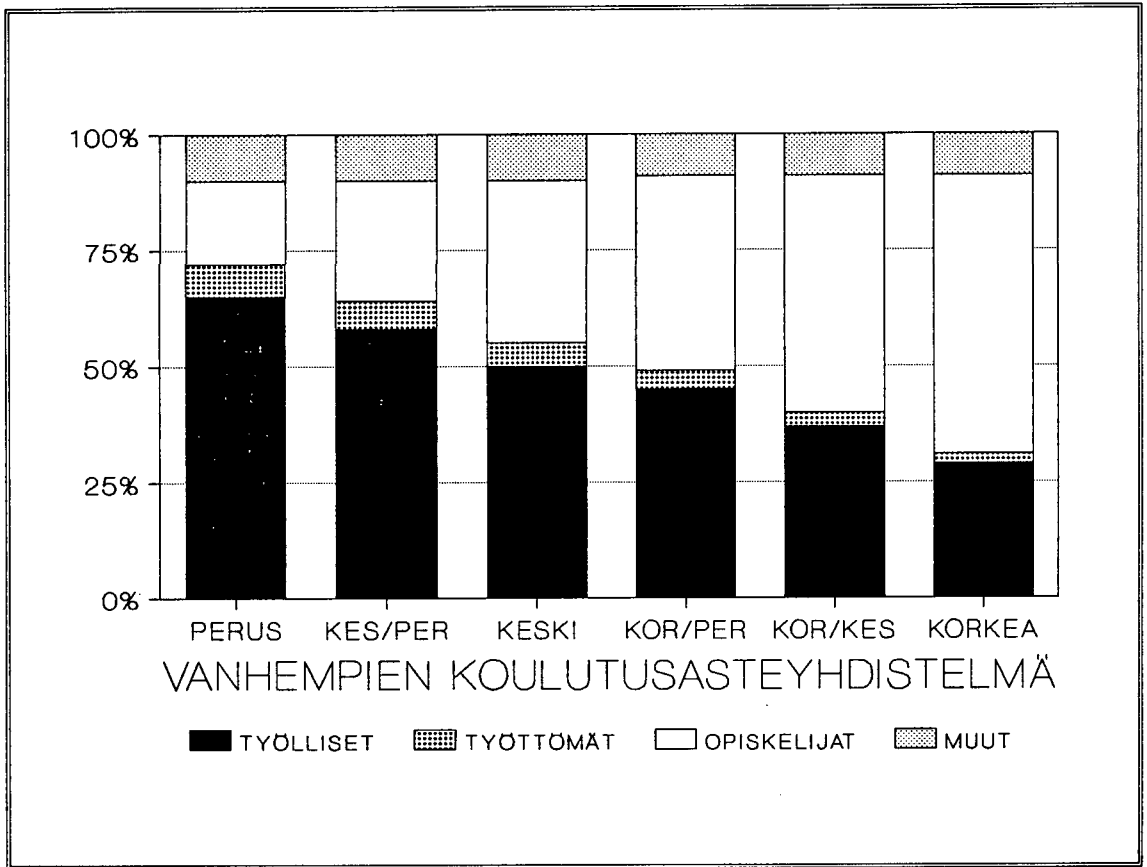
Vanhempien koulutuspääoman ja nuoren sosioekonomisen aseman välillä selvä yhteys

Perusasteen koulutuksen saaneiden isien lapsista viidennes on opiskelemassa

(taulukko 4.3). Jos taas isällä on korkean asteen koulutus, niin lapsista yli puolet on opiskelemassa. Keskiaste sijoittuu näiden ääripäiden väliin.

Työelämä on opiskelun vaihtoehto, joten työelämän osalta edellä olevat tarkastelut pätevät käänteisesti. Töihin ovat siirtyneet erityisesti ne nuoret, joiden isät ovat saaneet perus- tai keskiasteen koulutuksen. Isän koulutuksen avulla pystytään tekemään päätelmiä myös nuoren työttömyydestä: työttömyys vähenee systemaattisella tavalla isän koulutustason noustessa.

Kuvio 4.1 valaisee sitä, miten kodin kulttuuripääoma vanhempien hankkiman koulutuksen muodossa vaikuttaa lasten sosioekonomiseen asemaan. Isän ja äidin

koulutusaste yhdistelmät on tiivistetty kuuteen luokkaan samaan tapaan kuin tehtiin tutkinnon suorittaneita koskeneessa aineistossa (ks. sivu 23).

Tulokset ovat sikäli varsin systemaattiset, että työllisten ryhmään kuuluvien 20–24 -vuotiaiden osuus pienenee sitä mukaan kuin vanhempien koulutuspääoma kasvaa. Toisin sanoen, mitä enemmän vanhemmilla on koulutuksen muotoon puettua kulttuuripääomaa, sitä myöhempään lapset siirtyvät työelämään. Kun molemmat vanhemmat kuuluvat pe-

rusasteen koulutuksen saaneisiin, niin 20–24 -vuotiaista lapsista on työllisten ryhmässä 65 %. Molempien vanhempien saatua korkean asteen koulutuksen vastaava luku on 29 %.

Vanhempien koulutusaste yhdistelmän avulla pystytään ennustamaan hyvin myös lasten työttömyyttä. Työttömyys pienenee tasaisesti vanhempien koulutuspääoman karttuessa.

Kaikkein mielenkiintoisimpia 20–24 -vuotiaan sosioekonomisen aseman ja vanhempien koulutusasteen väliset yhteydet

Taulukko 4.4 20–24 -vuotiaiden sosioekonominen asema isän sosioekonomisen aseman mukaan. Mukana ovat vain työllisiin lukeutuvat isät.

OMA SOSIO- EKONOMINEN ASEMA	ISÄN SOSIOEKONOMINEN ASEMA				
	Työnantajat	Yksinäis- yrittäjät	Ylemmät toi- mihenkilöt	Alemmat toi- mihenkilöt	Työntekijät
Työlliset	59	59	41	54	63
Työttömät	3	6	3	4	7
Opiskelijat	28	26	47	32	20
Muut	10	9	9	9	10
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	12 910	44 214	37 443	49 411	70 258

ovat opiskelijoiden ryhmässä. Opiskelemissä olevien lasten osuus kasvaa vanhempien koulutuspääoman karttues-
sa. Prosenttiosuudet ovat 18 – 26 – 35 –
42 – 51 – 60. Kasvu on melko tasaista
siirryttäessä vanhempien koulutusaste-
yhdystelmässä portaalta toiselle.

Lähes puolet ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien isien 20–24 -vuotiaista lapsista opiskelee

Koulutuksen voimaan uskotaan eniten
ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien isien
ryhmässä, sillä heidän kohdallaan opis-

kelemissä olevien lasten osuus on selvästi
suurin (taulukko 4.4).

Toiseksi suurin kyseinen osuus on
alempien toimihenkilöiden ryhmässä,
mutta ero seuraavina tuleviin työn-
antajiin ja yksinäisyrittäjiin on verraten
vähäinen.

Pienin opiskelemissä olevien lasten
osuus on työntekijöiden ryhmässä.

Lääkäreiden ja yliopisto- professoreiden lapset "uskovat" eniten koulutuksen voimaan

Nyt kiinnostus kohdistuu nuoren
sosioekonomisen aseman ja isän ammatin

Taulukko 4.5 20-24 -vuotiaiden sosioekonominen asema isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät perinteiset akateemiset ammatit vertailukohtanaan vähän arvostettu ei-akateeminen ammatti.

SOSIOEKONOMINEN ASEMA	ISÄN AMMATTI				
	Lääkäri	Lakimies tai asianajaja	Pappi	Arkkitehti	Sekatyöntekijä
Työlliset	26	31	35	40	64
Työttömät	2	3	2	2	11
Opiskelijat	62	58	55	47	14
Muut	10	8	9	12	11
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	1 308	327	532	337	1 081

väliseen yhteyteen. Samalla edetään askeleen verran yksityiskohtaisempiin tarkasteluihin.

Ensimmäiseksi tarkastellaan perinteisiä akateemisia ammatteja, joita edustavat papit, lääkärit, lakimiehet ja arkkitehdit. Taulukossa 4.5 on tutkittu näiden ammattien edustajien ja heidän lastensa sosioekonomisen aseman välistä yhteyttä. Vertailukohteena on ns. ruumiillista työtä tekevien sekatyöntekijöiden täysin epäakateeminen ja statukseltaankin matala ammatti.

Sekatyöntekijöiden 20–24 -vuotiaista lapsista kaksi kolmesta on työllisten ryhmässä, kun taas esimerkiksi lääkäreiden lapsista työllisiin kuuluu joka neljäs. Sekatyöntekijöiden lapsia on paljon myös

työttöminä. Sen sijaan niitä nuoria, joiden isä kuuluu tarkasteltujen akateemisten ammattien ryhmään, työttömyys ei juurikaan kouraise.

Työssäolon ja työttömyyden päävaihtoehtona on opiskelu, joten sekatyöntekijöiden lapset jatkavat opintojaan hyvin vähän verrattuna esimerkiksi lääkäreiden tai lakimiesten lapsiin.

Tarkastellut akateemiset ammatit erottuvat profiililtaan selvästi. Ne asettuvat keskenään järjestykseen lääkärit, lakimiehet / asianajajat, papit ja arkkitehdit. Lääkäreiden lapset siis uskovat koulutuksen voimaan eniten.

Ammattikavalkadissa seuraavaksi tutkitaan eräitä opetusalan ammatteja. Mukana on peruskoulun ja lukion opet-

Taulukko 4.6 20-24 -vuotiaiden sosioekonominen asema isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät opetusalan ammatit.

SOSIOEKONOMINEN ASEMA	ISÄN AMMATTI				
	Professori	Yliopiston opettaja tai assistentti	Peruskoulun tai lukion aineenopettaja	Luokanopettaja	Koulutus-päällikkö
Työlliset	27	33	30	38	46
Työttömät	2	3	3	4	3
Opiskelijat	64	54	58	52	40
Muut	7	10	9	7	11
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	616	271	1 873	2 453	386

tajia sekä yliopiston opetus- ja tutkimustehtäviin liittyviä ammatteja. Näiden lisäksi mukaan on otettu vertailukohdaksi koulutus-päällikön ammatti (taulukko 4.6).

Koulutus-päälliköt erottuvat muista sikäli, että heidän lapsistaan lähes puolet on jo siirtynyt työelämään. Esimerkiksi yliopistojen professoreiden kohdalla vastaava osuus on runsas neljännes.

Toisaalta eivät koulutus-päälliköiden-kään lapset opiskelua mitenkään aliarvos-ta, sillä kaksi viidestä jatkaa opiskeluaan. Mutta koulutusoptimismi on vielä paljon voimakkaampaa muiden ammattien kohdalla. Ylimpänä ovat selvästi yliopistojen

professorit, heitä seuraavat tasaisin välein peruskoulujen ja lukioiden aineenopettajat, yliopistojen opettajat ja assistentit sekä peruskoulun luokanopettajat.

Seuraavaksi tutkaillaan eräitä sotilas-, suojele- ja vartiointialan ammatteja. Tällöin siirrytään koulutusoptimismin huipulta selvästi alaspäin. Taulukkoon 4.7 mukaan valitut ammatit näyttävät yleis-piirteiltään jakautuvan kolmeen ryhmään:

- upseerit sekä komisariat ja ylikonstaapelit,
- alemmat toimiupseerit ja poliisit,
- palomiehet ja vanginvartijat.

Taulukko 4.7 20-24 -vuotiaiden sosioekonominen asema isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät sotilas-, suojele- ja vartiointialan ammatit.

SOSIOEKONOMINEN ASEMA	ISÄN AMMATTI					
	Upseeri tai ylempi toimiupseeri	Alempi toimiupseeri	Komisario tai ylikons- taapeli	Poliisi	Palomies	Vangin- vartija
Työlliset	45	49	52	55	61	59
Työttömät	4	7	4	6	5	4
Opiskelijat	42	32	38	31	24	26
Muut	9	12	7	9	10	10
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	726	389	802	869	485	347

Ensimmäiseen ryhmään kuuluvien isien lapsista opintojaan jatkaa kaksi viidestä, keskimmaisessa ryhmässä kolmannes ja viimeisessä ryhmässä neljännes. Jos tarkastellaan työttömiä, niin suhteellisesti suurinta työttömyys on niiden nuorten kohdalla, joiden isä kuuluu alempiin toimiupseereihin tai poliiseihin.

Sotilasammatteissa upseerien ja alempien toimiupseerien välillä on selkeä ero. Poliisikuntaan kuuluvien välillä eroavuu- det ovat pienemmät.

Kaupalliselta alalta tarkastelun koh- teena olevat ammatit ovat taulukon 4.8 perusteella jaettavissa kahteen ryhmään. Ensimmäiseen kuuluvat liikeyritysten joh-

tajat ja kaupallisen alan johtohenkilöt. Heidän lapsistaan opiskelua jatkaa noin 40 %. Toiseen ryhmään kuuluvien myymälänhoitajien, vähittäiskauppiaiden ja myyntimiesten lapsista opiskelee noin 30 %.

Ryhmät erottuvat myös työttömien osalta. Nuorten työttömyysalttius on suurempi, jos isä on myymälänhoitaja, vähittäiskauppias tai myyntimies.

Ammattikavalkadin seuraava ala on rakennusala. Taulukkoon 4.9 valitut am- matit jakautuvat pääpiirteissään neljään ryhmään:

- rakennusinsinöörit,

Taulukko 4.8 20-24 -vuotiaiden sosioekonominen asema isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät kaupallisen alan ammatit.

SOSIOEKONOMINEN ASEMA	ISÄN AMMATTI				
	Liiketoimintayrityksen johtaja	Kaupallinen johtohenkilö	Myyntialuehoitaja	Vähittäiskauppias	Myyntimies
Työlliset	45	49	53	59	57
Työttömät	2	3	5	5	5
Opiskelijat	43	38	33	27	30
Muut	10	10	9	10	9
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	6 334	4 217	1 358	3 208	3 101

- rakennusteknikot,
- muurarit, maalarit, putkiasentajat ja
- aputyöntekijät.

Rakennusinsinöörien lapsista lähes puolet on edelleen opiskelemissa ja korkeakouluopiskelijoitakin on liki kolmannes. Rakennusteknikot eivät jää paljon jälkeen.

Kaikin puolin selvä hyppäys tapahtuu siirryttäessä muurarien, maalarien ja putkiasentajien muodostamaan ryhmään. Tällöin opiskelemissa olevien nuorten osuus putoaa ratkaisevasti ja vastaavasti työelämässä olevien osuus nousee noin 70 %:iin. Työelämässä olevien osuutta kasvattaa työllisten määrän lisääntyminen

ohella työttömien määrän kasvu. Nämä kehityssuunnat vahvistuvat entisestään siirryttäessä aputyöntekijöiden ryhmään.

Katselmuksen viimeiset ammatit liittyvät maa- ja metsätalouteen. Mukaan valitut ammatit ovat (taulukko 4.10):

- metsätalouden tutkija,
- metsätalouden työnjohtaja,
- maanviljelijä sekä
- metsä- tai uittotyöntekijä.

Nämä ammatit poikkeavat kaikin tavoin toisistaan. Yli puolet metsätalouden alan tutkijoina toimivien isien lapsista jatkaa edelleen opiskeluaan. Toisen ääripään muodostavat metsä- tai

Taulukko 4.9 20-24 -vuotiaiden sosioekonominen asema isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät rakennusalan ammatit.

SOSIOEKONOMINEN ASEMA	ISÄN AMMATTI					
	Rakennus-insinööri	Rakennusteknikko	Muurari	Maalari	Putkiasentaja	Aputyöntekijä
Työlliset	39	49	63	64	64	65
Työttömät	3	4	7	6	7	9
Opiskelijat	47	38	22	20	20	15
Muut	11	8	8	10	10	11
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100	100
Yhteensä (N)	1 318	4 812	1 324	3 084	3 213	3 326

uittotyöntekijöiden lapset, heistä opiskelee vain viidennes. Metsätalouden työnjohtajien ja maanviljelijöiden lapset sijoittuvat näiden ääripäiden väliin, mutta myös nämä ammatit eroavat selvästi toisistaan.

Edellä tehdyt tarkastelut ovat osoittaneet sen, että isän ammatin avulla pystytään varsin hyvin tekemään päätelmiä lapsen sosioekonomisesta asemasta. Kootaan tulokset kuitenkin vielä yhteen liiteataulukon 6 tapaan. Siinä on esitetty ensinnäkin ne isän ammatit, jotka erityisesti näyttävät johtavan siihen, että nuoret kouluttavat itseään mahdollisimman pitkälle. Lisäksi taulukkoon on koot-

tu ne isän ammatit, jotka erityisesti näyttävät altistavan nuoren valitsemaan mahdollisimman nopean työelämään siirtymisen. Kummassakin tapauksessa ammattien valintaperusteena on käytetty opiskelemassa olevien nuorten osuutta. Tarkastelun kohteena on edelleenkin vain 20-24 -vuotiaiden ikäryhmä.

Äidin ammatteja ei tarkastella erikseen, koska tulokset ovat paljon samanlaisia kuin isän kohdalla. Äidin ammateista riittänee yhteenvetolista (liite-ataulukko 7).

Eniten jälkikasvuaan kouluttavat opetusalan- ja terveydenhuoltoalan ammateissa työskentelevät äidit.

Taulukko 4.10 20-24 -vuotiaiden sosioekonominen asema isän ammatin mukaan. Tarkastelun kohteena eräät maa- ja metsätalouteen liittyvät ammatit.

SOSIOEKONOMINEN ASEMA	ISÄN AMMATTI			
	Metsätalous- alan tutkija	Metsätalous- alan työnjohtaja	Maanviljelijä	Metsä- tai uittotyöntekijä
Työlliset	36	48	59	61
Työttömät	4	5	5	11
Opiskelijat	53	39	27	19
Muut	8	10	9	10
Yhteensä (%)	100	100	100	100
Yhteensä (N)	282	1 647	31 093	3 240

Vähiten koulutuksen voimaan vuorostaan uskovat teollisuusammateissa ja siivousalalla työskentelevät äidit.

5. 20–24 -vuotiaat korkeakouluopiskelijat 1985

Korkeakouluopiskelijoita eniten Etelä-Suomessa

Vuonna 1985 maassamme oli 20 korkeakoulua, joista monitiedekuntaisia yleiskorkeakouluja oli kymmenen.

Taulukossa 5.1 on tarkasteltu maamme korkeakoulujen opiskelijamääriä sekä kokonaisuudessaan että pelkästään 20–24 -vuotiaiden ikäryhmässä.

Taulukossa ovat kaikki 20 korkeakoulua. Yleiskorkeakouluja ovat

- Helsingin yliopisto
- Turun yliopisto
- Åbo Akademi
- Oulun yliopisto
- Tampereen yliopisto
- Jyväskylän yliopisto
- Kuopion yliopisto
- Joensuun yliopisto
- Lapin korkeakoulu ja
- Vaasan korkeakoulu.

Loput kymmenen ovat erityiskorkeakouluja. Kolme niistä on kaupallisen alan ja kolme teknisen alan oppilaitoksia.

Helsingin yliopisto on opiskelijamäärältään selvästi suurin korkeakoulumme ja kaiken kaikkiaan korkeakouluopiskelijat keskittyvät pääkaupunkiseudulle, sillä Helsingissä ja sen lähiympäristössä

opiskelevien osuus on noin 44 %. Turun osuus on 16 % ja Tampereen 13 %. Näin ollen kolme neljäsosaa korkeakouluopiskelijoista jää Helsinki – Turku – Tampere -vyöhykkeen sisään.

Jatkossa ei kuitenkaan tarkastella kaikkia korkeakouluopiskelijoita, vaan pelkästään 20–24 -vuotiaiden ikäryhmää. Sen osuus kaikista korkeakouluopiskelijoista on noin 45 %.

Useimmissa korkeakouluissa naisenemmys

Oulun yliopistoa lukuunottamatta kaikissa yleiskorkeakouluissa oli naisenemmistö (taulukko 5.2). Oulun yliopiston miesenemmyden selittää vahva teknillinen tiedekunta. Yleiskorkeakouluista naisvaltaisimmat olivat Joensuun ja Jyväskylän yliopistot, joissa naisten osuus oli lähes kaksi kolmasosaa.

Erityiskorkeakouluista miesenemmistöisiä olivat teknilliset korkeakoulut sekä Svenska handelshögskolan. 1980-luvun puolivälissä tekniikka on yhä vahvasti miesten ala, sillä teknillisissä korkeakouluissa miesten osuus oli noin 85 %. Naisenemmistöisin erityiskorkeakoulu oli Eläinlääketieteellinen korkeakoulu, jossa kolme neljästä oli naisia.

Yleiskorkeakouluissa naisten osuus oli

Taulukko 5.1 20–24 -vuotiaat ja kaikki korkeakouluopiskelijat korkeakouluittain vuonna 1985

KORKEAKOULU	20–24 -vuotiaat opiskelijat		Kaikki opiskelijat ¹	
	%	N	%	N
Helsingin yliopisto	22.6	9 114	27.3	25 167
Turun yliopisto	10.0	4 034	9.9	9 114
Åbo Akademi	5.0	2 020	4.7	4 375
Oulun yliopisto	9.5	3 834	8.3	7 669
Tampereen yliopisto	8.4	3 394	10.0	9 183
Jyväskylän yliopisto	8.1	3 258	7.0	6 457
Teknillinen korkeakoulu	9.2	3 707	9.4	8 667
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	0.4	161	0.3	291
Helsingin kauppakorkeakoulu	3.5	1 403	3.4	3 099
Svenska handelshögskolan	2.2	877	1.8	1 644
Turun kauppakorkeakoulu	2.0	824	1.6	1 463
Vaasan korkeakoulu	2.3	918	1.7	1 614
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	2.3	913	1.6	1 519
Tampereen teknillinen korkeakoulu	3.6	1 442	3.4	3 166
Kuopion yliopisto	2.5	1 018	2.3	2 116
Joensuun yliopisto	4.8	1 930	4.1	3 803
Lapin korkeakoulu	1.4	544	1.1	1 000
Sibelius-Akatemia	1.3	507	1.1	980
Taideteollinen korkeakoulu	0.7	295	0.8	757
Teatterikorkeakoulu	0.2	81	0.2	146
Yhteensä	100	40 274	100	92 230

1) Kaikki opiskelijat: lähde Suomen tilastollinen vuosikirja 1987

**Taulukko 5.2 20–24 -vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden sukupuoli korkeakouluit-
tain vuonna 1985**

KORKEAKOULU	SUKUPUOLI		Yhteensä	
	Miehiä	Naisia	%	N
Helsingin yliopisto	41	59	100	9 114
Turun yliopisto	37	63	100	4 034
Åbo Akademi	39	61	100	2 020
Oulun yliopisto	51	49	100	3 834
Tampereen yliopisto	35	65	100	3 394
Jyväskylän yliopisto	34	66	100	3 258
Teknillinen korkeakoulu	82	18	100	3 707
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	24	76	100	161
Helsingin kauppakorkeakoulu	48	52	100	1 403
Svenska handelshögskolan	52	48	100	877
Turun kauppakorkeakoulu	47	53	100	824
Vaasan korkeakoulu	45	55	100	918
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	85	15	100	913
Tampereen teknillinen korkeakoulu	88	12	100	1 442
Kuopion yliopisto	36	64	100	1 018
Joensuun yliopisto	34	66	100	1 930
Lapin korkeakoulu	49	51	100	544
Sibelius-Akatemia	40	60	100	507
Taideteollinen korkeakoulu	37	63	100	295
Teatterikorkeakoulu	49	51	100	81
Yhteensä	47	53	100	40 274

Taulukko 5.3 Yleiskorkeakouluissa opiskelevien 20–24 -vuotiaiden sukupuoli tiedekunnittain vuonna 1985

TIEDEKUNTA	SUKUPUOLI		Yhteensä	
	Miehiä	Naisia	%	N
Teologinen	48	52	100	702
Oikeustieteellinen	55	45	100	1 605
Lääketieteellinen	35	65	100	2 193
Humanistinen	22	78	100	6 220
Matemaattis-luonnontieteellinen	52	48	100	5 291
Kasvatustieteellinen	23	77	100	1 992
Yhteiskuntatieteellinen	39	61	100	3 473
Maatalous-metsätieteellinen	53	47	100	1 193
Teknillinen	85	15	100	1 335
Taloudellis-hallinnollinen	64	36	100	700
Liikuntatieteellinen	46	54	100	278
Opettajankoulutuslaitokset ¹	32	68	100	2 141
Kääntäjänkoulutuslaitokset ¹	16	84	100	336
Yhteensä	39	61	100	27 459

1) Opettajankoulutus ja kääntäjänkoulutus on otettu erikseen tarkasteluun, vaikka ne eivät tiedekuntia olekaan

vuonna 1985 noin 60 %. Tiedekunnittain tarkastellen naisten edustus oli erityisen vankka humanistisissa ja kasvatustieteellisissä tiedekunnissa sekä kääntäjänkoulutuslaitoksessa (taulukko 5.3). Melko suuri naisten osuus oli myös opettajankoulutuksessa ja lääketieteellisissä tiedekunnissa.

Ainoaksi todella selväksi miesten alaksi

osoittautui jälleen tekniikka. Teknillisissä tiedekunnissa naisia oli vain 15 %. Verrattain selvä miesenemmistö oli myös Tampereen yliopiston taloudellis-hallinnollisessa tiedekunnassa. Miehiä oli naisia hieman enemmän oikeustieteellisissä, maatalous-metsätieteellisissä ja matemaattis-luonnontieteellisissä tiedekunnissa.

Taulukko 5.4 Isän koulutusaste 20–24 -vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden korkeakoulun mukaan vuonna 1985

KORKEAKOULU	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
Helsingin yliopisto	31	27	42	100	8 052
Turun yliopisto	37	33	30	100	3 629
Åbo Akademi	37	31	32	100	1 814
Oulun yliopisto	45	30	25	100	3 401
Tampereen yliopisto	44	31	24	100	3 002
Jyväskylän yliopisto	45	32	22	100	2 901
Teknillinen korkeakoulu	22	26	52	100	3 360
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	29	23	47	100	150
Helsingin kauppakorkeakoulu	27	29	44	100	1 271
Svenska handelshögskolan	25	26	50	100	790
Turun kauppakorkeakoulu	38	31	31	100	742
Vaasan korkeakoulu	48	32	20	100	836
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	38	37	24	100	834
Tampereen teknillinen korkeakoulu	37	36	27	100	1 305
Kuopion yliopisto	43	33	24	100	888
Joensuun yliopisto	52	30	18	100	1 697
Lapin korkeakoulu	41	32	27	100	459
Sibelius-Akatemia	27	24	49	100	268
Taideteollinen korkeakoulu	31	28	41	100	481
Teatterikorkeakoulu	33	26	41	100	66
Yhteensä	37	30	33	100	35 946

Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lapset suosivat erityiskorkeakouluja

Pidettäessä mittana sitä, millainen on korkean asteen koulutuksen saaneiden tai vastaavasti perusasteen koulutuksen saaneiden isien osuus, korkeakoulut voidaan luokitella elitistisistä kansan korkeakouluiksi (taulukko 5.4).

Elitistisiä korkeakouluja tämän mukaan olivat

- Teknillinen korkeakoulu,
- Svenska handelshögskolan,
- Sibelius-Akatemia ja
- Eläinlääketieteellinen korkeakoulu.

Verrattain elitistisiä olivat

- Helsingin kauppakorkeakoulu,
- Helsingin yliopisto,
- Taideteollinen korkeakoulu ja
- Teatterikorkeakoulu.

Selvästi kansan korkeakouluja vuorostaan olivat

- Joensuun yliopisto ja
- Vaasan korkeakoulu.

Verrattain selvästi kansan korkeakouluja olivat

- Jyväskylän yliopisto,

- Oulun yliopisto,
- Tampereen yliopisto ja
- Kuopion yliopisto.

Tämän perusteella yleiskorkeakoulut ovat lähinnä kansan korkeakouluja ja erityiskorkeakoulut elitistisiä. Erityiskorkeakoulut olisivat siten valikoivasti eriytyneitä opetuksen sisällön lisäksi myös oppilaiden kotitaustan suhteen.

Lääketieteellinen ja oikeustieteellinen erottuvat muista tiedekunnista

Eriytetään tarkastelua hieman ja valitaan kaikkien korkeakoulujen ryhmästä yleiskorkeakoulut tarkemman tutkimuksen kohteeksi. Taulukossa 5.5 on selvitetty 20–24 -vuotiaiden yleiskorkeakouluopiskelijoiden ja heidän isänsä koulutusasteen välistä yhteyttä tiedekunnittain.

Tulokset osoittavat kahden tiedekunnan kohoavan ylitse muiden korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuuk-sien nojalla. Tämän mukaan vuonna 1985 "kulttuuritaustaltaan" muita "parempia" tiedekuntia olivat oikeustieteellinen ja lääketieteellinen tiedekunta.

Pienimmillään korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on kääntä-jänkoulutuslaitoksissa opiskelevien kohdalla.

Kuvaa voidaan vielä tarkentaa ottamalla kohteeksi yksittäisiä yliopistoja. Käytetään valintaperusteina aiempia

Taulukko 5.5 Isän koulutusaste 20–24 -vuotiaiden yleiskorkeakouluopiskelijoiden tiedekunnan mukaan vuonna 1985

TIEDEKUNTA	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
Teologinen	40	27	33	100	630
Oikeustieteellinen	27	29	44	100	1 443
Lääketieteellinen	30	26	44	100	2 456
Humanistinen	41	30	29	100	5 436
Matemaattis-luonnontieteellinen	41	31	28	100	5 091
Kasvatustieteellinen	39	32	29	100	1 778
Yhteiskuntatieteellinen	41	32	28	100	3 267
Maatalous-metsätieteellinen	38	32	31	100	1 093
Teknillinen	39	31	30	100	1 195
Taloudellis-hallinnollinen	41	32	27	100	629
Liikuntatieteellinen	32	35	33	100	253
Opettajankoulutuslaitokset	43	30	27	100	1 919
Kääntäjänkoulutuslaitokset	52	33	15	100	279
Yhteensä	39	30	31	100	25 469

tuloksia, joiden mukaan korkeakoulut ryhmiteltiin elitistisiin, selvästi kansan korkeakouluihin ja näiden välimaastoon sijoittuviin. Valitaan kustakin ryhmästä yksi edustaja.

Yliopistoista elitistiseksi voitiin luonnehtia ainoastaan Helsingin yliopistoa, joten se on tämän ryhmän edustaja. Kansanomaisin yliopisto vuorostaan oli Joen-

suun yliopisto. Näiden ääripäiden väliin sijoittuvista yliopistoista valitaan mukaan Turun yliopisto.

Taulukossa 5.6 on tarkasteltu isän koulutusastetta Helsingin yliopistossa vuonna 1985 opiskelleiden 20–24 -vuotiaiden tiedekunnan mukaan.

Lääketieteellinen tiedekunta erottui selvästi muista. Siellä opiskelleista yli

Taulukko 5.6 Isän koulutusaste Helsingin yliopistossa opiskelevien 20–24 -vuotiaiden tiedekunnan mukaan vuonna 1985

TIEDEKUNTA	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
Teologinen	41	26	33	100	567
Oikeustieteellinen	22	27	51	100	833
Lääketieteellinen	19	20	61	100	675
Historiallis-kielitieteellinen osasto	29	26	45	100	1 454
Matemaattis-luonnontieteellinen osasto	34	28	38	100	1 954
Kasvatustieteiden osasto	34	29	37	100	558
Valtiotieteellinen	26	29	45	100	673
Maatalous-metsätieteellinen	37	31	32	100	1 028
Kääntäjänkoulutuslaitos	46	32	22	100	124
Svenska social- och kommunalhögskolan ¹	41	22	37	100	186
Yhteensä	31	27	42	100	8 052

1) Svenska social- och kommunalhögskolania tarkastellaan erikseen, vaikka se itse asiansa on valtiotieteellinen tiedekunnan itsenäinen yksikkö

60 %:lla oli korkean asteen koulutuksen saanut isä. Myös oikeustieteellisessä tiedekunnassa vastaava osuus oli hyvin suuri eli yli 50 %. Varsin korkea se oli myös historiallis-kielitieteellisessä osastossa ja valtiotieteellisessä tiedekunnassa.

Matalin korkean asteen koulutuksen saaneiden isien prosenttiosuus oli kääntäjänkoulutuslaitoksessa, maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa ja teologisessa tiedekunnassa.

Seuraavaksi otetaan mukaan Turun yliopisto (ks. taulukko 5.7). Verrattaessa Turun ja Helsingin yliopiston toisiaan vastaavia tiedekuntia, havaitaan selvät erot.

Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus osoittautui Helsingin yliopiston kaikissa tiedekunnissa paljon Turkuu suuremmaksi. Suurimmillaan ero oli Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan (45 %) ja Turun yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan vä-

Taulukko 5.7 Isän koulutusaste Turun yliopistossa opiskelevien 20–24 -vuotiaiden tiedekunnan mukaan vuonna 1985

TIEDEKUNTA	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
Humanistinen	39	34	27	100	963
Yhteiskuntatieteellinen	45	34	20	100	357
Matemaattis-luonnontieteellinen	41	34	25	100	764
Lääketieteellinen	23	27	49	100	548
Oikeustieteellinen	34	29	37	100	372
Kasvatustieteellinen	47	38	15	100	66
Turun opettajankoulutuslaitos	34	33	33	100	260
Rauman opettajankoulutuslaitos	43	34	23	100	299
Yhteensä	37	33	30	100	3 629

lillä (20 %).

Ylipäättäänkin yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan suhteellinen asema "tiedekuntahierarkiassa" on Turussa aivan erilainen kuin Helsingin yliopistossa. Turun yliopistossa korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus oli yhteiskuntatieteellistä tiedekuntaa pienempi vain kasvatustieteellisessä tiedekunnassa.

Selvästi suurin korkean asteen koulu-

tuksen saaneiden isien osuus myös Turussa oli lääketieteellisen tiedekunnan kohdalla. Toiseksi sielläkin sijoittui oikeustieteellinen tiedekunta, mutta ei niin selkeästi kuin Helsingissä, sillä ero seuraavana olleeseen Turun opettajankoulutuslaitokseen oli verrattain pieni.

Tarkastellaan seuraavaksi Joensuun yliopistoa (ks. taulukko 5.8)¹. Kun verrataan Helsinkiä ja Joensuuta toisiinsa,

1) Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta ei esiinny taulukossa, koska vuonna 1985 ikäryhmään 20–24 kuuluneita opiskelijoita oli vain kymmenen (opettajankoulutus poislukien).

Taulukko 5.8 Isän koulutusaste Joensuun yliopistossa opiskelevien 20–24 -vuotiaiden tiedekunnan mukaan vuonna 1985

TIEDEKUNTA	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
Humanistinen	56	26	18	100	381
Yhteiskuntatieteellinen	50	37	13	100	146
Matemaattis-luonnontieteellinen	51	32	17	100	327
Metsätieteellinen	43	40	17	100	65
Joensuun opettajankoulutuslaitos	50	26	24	100	319
Savonlinnan opettajankoulutuslaitos	48	31	21	100	294
Savonlinnan kääntäjänkoulutuslaitos	56	34	10	100	155
Yhteensä	52	30	18	100	1 687

erot havaitaan vielä selvemmiksi kuin Helsingin ja Turun välillä.

Suurin ero, 32 prosenttiyksikköä, korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuuksissa on Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan (45 %) ja Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan (13 %) välillä.

Aikamoisen suuri ero saadaan myös Helsingin yliopiston historiallis-kielitieteellisen osaston (45 %) ja Joensuun yliopiston humanistisen tiedekunnan (18 %) välille.

Joensuun yliopistossa korkean asteen koulutuksen saaneiden isien prosenttiosuus oli vuonna 1985 kaikkein suurin

opettajankoulutuslaitoksissa. Pienin se oli kääntäjänkoulutuslaitoksessa ja melko vähäinen se oli myös yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa.

Kokonaisuudessaan Joensuun kohdalla korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuutta mitä ilmeisimmin pienentävät sieltä puuttuvat lääketieteelliset ja oikeustieteelliset tiedekunnat. Helsingin ja Turun yliopistoissa nämä molemmat tiedekunnat ovat. Näin ollen näitä kolmea yliopistoa on parasta verrata nimenomaan kaikille yhteisten tiedekuntien osalta.

Helsingin, Turun ja Joensuun yliopistoilla on neljä yhteistä tiedekuntaa: humanistinen, yhteiskuntatieteellinen,

kasvatustieteellinen ja matemaattis-luonnontieteellinen. Opettajankoulutus poislukien kasvatustieteellinen tiedekunta on hyvin pieni Joensuun yliopistossa ja melkomoisen pieni myös Turun yliopistossa, joten tämän tiedekunnan voi jättää vertailuista pois.

Vertailujen tulokset ovat yksiselitteiset. Helsingin ja Turun yliopistojen välille saadaan suuri ero. Myös Turun ja Joensuun yliopistojen välinen ero on selkeä, mutta ei läheskään yhtä suuri, kuin ero Helsingin ja Turun välillä. Siten Helsingin yliopistossa oli vuonna 1985 kaikkein valikoitunein opiskelija-aines ja tässä mielessä Helsingin yliopiston nimeäminen elitistiseksi on ollut perusteltua.¹

Ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien isien lapset suurin ryhmä lähes kaikissa korkeakouluissa

Edellisessä tarkasteluissa korkeakoulut asettuivat jo tietynlaiseen "paremmuusjärjestykseen" opiskelijoiden isän koulutusasteen avulla.

Katsotaan seuraavaksi millä tavoin tilanne muuttuu, jos luokitteluperusteena käytetään isän sosioekonomista asemaa. Koska työttömien ja ryhmään 'Muut' kuuluvien isien prosenttiosuudet olivat

kauttaaltaan pieniä (0 – 2 %), nämä kaksi ryhmää esityksen selkeyttämiseksi on yhdistetty eläkeläisten ryhmään.

Kaikissa korkeakouluissa, Joensuun yliopistoa lukuunottamatta, ylemmät toimihenkilöt olivat suurin ryhmä (taulukko 5.9).

Erityisen vahvoja ylempien toimihenkilöiden jälkikasvun opinahjoja olivat

- Svenska handelshögskolan,
- Helsingin kauppakorkeakoulu,
- Teknillinen korkeakoulu,
- Sibelius-Akatemia ja
- Eläinlääketieteellinen korkeakoulu.

Aikamoisen vahvasti edustettuina toimihenkilöiden lapset olivat myös

- Helsingin yliopistossa,
- Teatterikorkeakoulussa ja
- Taideteollisessa korkeakoulussa.

Selvästi pienin ylempien toimihenkilöiden jälkikasvun osuus oli Joensuun yliopistossa.

Yksinäisyrittäjien eli lähinnä maatalousyrittäjien lasten osuus vuorostaan oli suurin Joensuun yliopistossa ja Vaasan korkeakoulussa. Pienin tämä osuus oli Helsingin kauppakorkeakoulussa.

Työntekijöiden ryhmään kuuluvien

1) Huomattakoon, että väestön koulutus rakenne korkeakoulun sijaintialueella tai opiskelijoiden rekrytointialueella on jätetty tarkastelematta.

Taulukko 5.9 Isän sosioekonominen asema 20–24 -vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden korkeakoulun mukaan vuonna 1985

KORKEAKOULU	ISÄN SOSIOEKONOMINEN ASEMA						Yhteensä %
	Työn- anta- jat	Yksi- näis- yrit- täjät	Ylem- mät toimi- henki- löt	Alem- mat toimi- henki- löt	Työn- teki- jät	Eläke- läiset, ym.	
Helsingin yliopisto	4	12	40	14	13	16	100
Turun yliopisto	4	12	32	16	20	16	100
Åbo Akademi	6	12	33	16	16	17	100
Oulun yliopisto	4	12	27	17	19	22	100
Tampereen yliopisto	4	13	26	16	21	21	100
Jyväskylän yliopisto	4	13	25	18	19	22	100
Teknillinen korkeakoulu	4	8	48	16	11	14	100
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	9	11	45	13	9	13	100
Helsingin kauppakorkeakoulu	7	6	49	14	11	13	100
Svenska handelshögskolan	7	8	49	15	8	13	100
Turun kauppakorkeakoulu	7	11	33	16	17	16	100
Vaasan korkeakoulu	8	15	27	15	18	17	100
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	4	13	26	22	17	17	100
Tampereen teknillinen korkeakoulu	4	10	27	19	21	18	100
Kuopion yliopisto	5	14	25	19	18	20	100
Joensuun yliopisto	3	16	20	18	20	23	100
Lapin korkeakoulu	2	9	31	18	18	21	100
Sibelius-Akatemia	4	9	47	14	9	17	100
Taideteollinen korkeakoulu	5	12	37	15	12	19	100
Teatterikorkeakoulu	5	11	39	18	8	20	100
Yhteensä	4	12	34	16	16	18	100

Taulukko 5.10 Äidin sosioekonominen asema 20–24 -vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden korkeakoulun mukaan vuonna 1985

KORKEAKOULU	ÄIDIN SOSIOEKONOMINEN ASEMA						Yhteensä %
	Työn- anta- jat	Yksi- näis- yrit- täjät	Ylem- mät toimi- henki- löt	Alem- mat toimi- henki- löt	Työn- teki- jät	Eläke- läiset, ym.	
Helsingin yliopisto	3	10	27	35	12	13	100
Turun yliopisto	3	8	22	37	17	13	100
Åbo Akademi	3	8	23	40	12	13	100
Oulun yliopisto	3	9	18	34	17	20	100
Tampereen yliopisto	2	10	18	35	18	18	100
Jyväskylän yliopisto	2	11	17	36	16	18	100
Teknillinen korkeakoulu	3	7	32	37	11	11	100
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	5	15	29	32	7	11	100
Helsingin kauppakorkeakoulu	4	5	29	43	8	11	100
Svenska handelshögskolan	3	5	28	45	8	11	100
Turun kauppakorkeakoulu	4	8	23	35	17	13	100
Vaasan korkeakoulu	5	12	17	36	15	15	100
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	1	10	17	38	19	14	100
Tampereen teknillinen korkeakoulu	2	8	19	38	18	15	100
Kuopion yliopisto	3	10	19	36	14	17	100
Joensuun yliopisto	2	12	15	35	17	19	100
Lapin korkeakoulu	2	6	22	39	15	17	100
Sibelius-Akatemia	2	5	33	35	9	16	100
Taideteollinen korkeakoulu	1	9	27	39	11	12	100
Teatterikorkeakoulu	3	5	19	47	10	16	100
Yhteensä	3	9	23	37	14	15	100

isien lapsia oli suhteellisesti katsoen eniten Tampereen yliopistossa ja Tampereen teknillisessä korkeakoulussa. Keskimääräistä selvästi suurempi työntekijöiden osuus oli myös Joensuun, Turun, Jyväskylän ja Oulun yliopistoissa.

Vähiten työntekijöiden lapsia, suhteellisesti katsoen, oli Svenska handelshögskolanissa, Teatterikorkeakoulussa, Sibelius-Akatemiassa ja Eläinlääketieteellisessä korkeakoulussa.

Korkeakouluopiskelijoiden äidit useimmiten alempia toimihenkilöitä

Korkeakouluissa vuonna 1985 opiskelneiden 20–24 -vuotiaiden kotitaustaa on tarpeen tarkastella myös äidin sosioekonomisen aseman suhteen, koska äitien ja isien asemassa on systemaattisia eroja.

Jos edellä isien kohdalla suurin ryhmä oli ylemmät toimihenkilöt, niin äidit olivat pääasiassa alempia toimihenkilöitä, kuten taulukosta 5.10 nähdään. Äitien kohdalla ylemmät toimihenkilöt ovat toiseksi suurin ryhmä. Kaikkiaan 60 %:lla 20–24 -vuotiaista korkeakouluopiskelijoista oli vuonna 1985 toimihenkilöäiti. Näin kuva korkeakouluista erityisesti toimihenkilöiden lasten opinahjona aina vain vahvistuu.

Jos tarkastellaan toimihenkilöäitien osuuksia korkeakouluittain, niin kärkeen sijoittuvat

- Svenska handelshögskolan,
- Helsingin kauppakorkeakoulu,
- Teknillinen korkeakoulu,
- Sibelius-Akatemia,
- Taideteollinen korkeakoulu ja
- Teatterikorkeakoulu.

Työntekijöiden ja yksinäisyrittäjien yhteenlaskettu osuus vuorostaan, vaikka se ei olekaan kovin vahva, on keskimääräistä suurempi erityisesti

- Lappeenrannan teknillisessä korkeakoulussa,
- Joensuun yliopistossa,
- Tampereen yliopistossa,
- Vaasan yliopistossa ja
- Jyväskylän yliopistossa.

Ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien isien lapset suosivat erityisesti lääke-, oikeus- ja liikuntatieteellisiä tiedekuntia

Keskitytään seuraavaksi pelkästään yleiskorkeakouluissa vuonna 1985 opiskelisiin ja tarkastellaan heidän isänsä sosioekonomista asemaa tiedekunnittain (ks. taulukko 5.11).

Ylempien toimihenkilöiden lapsia oli suhteellisesti katsoen selvästi eniten oikeustieteellisissä ja lääketieteellisissä tiedekunnissa. Seuraavaksi sijoittui liikuntatieteellinen tiedekunta. Kaikkein pienin toimihenkilöisien osuus oli kääntäjänkoulutuslaitoksissa.

Taulukko 5.11 Isän sosioekonominen asema 20–24 -vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden tiedekunnan mukaan vuonna 1985

TIEDEKUNTA	ISÄN SOSIOEKONOMINEN ASEMA						Yhteensä
	Työn- anta- jat	Yksi- näis- yrit- täjät	Ylem- mät toimi- hen- kilöt	Alem- mat toimi- hen- kilöt	Työn- teki- jät	Eläke- läiset, ym.	%
Teologinen	3	13	32	16	14	22	100
Oikeustieteellinen	4	8	44	17	12	15	100
Lääketieteellinen	5	9	43	14	13	17	100
Humanistinen	4	12	30	15	19	21	100
Matemaattis-luonnontieteellinen	4	13	29	17	19	19	100
Kasvatustieteellinen	3	12	30	18	18	18	100
Yhteiskuntatieteellinen	4	12	29	16	18	20	100
Maatalous-metsätieteellinen	6	31	28	11	10	14	100
Teknillinen	4	10	30	18	18	20	100
Taloudellis-hallinnollinen	5	11	31	15	19	19	100
Liikuntatieteellinen	4	9	36	19	21	10	100
Opettajankoulutuslaitokset	4	13	31	16	19	18	100
Kääntäjänkoulutuslaitokset	4	13	15	22	27	19	100
Yhteensä	4	12	32	16	17	19	100

Työntekijöiden lapsia oli suhteellisesti katsoen eniten kääntäjänkoulutuslaitoksissa ja vähiten maatalous–metsätieteellisissä, oikeustieteellisissä, lääketieteellisissä ja teologisissa tiedekunnissa.

Yksinäisyrittäjien lapsia vuorostaan oli

erityisesti maatalous–metsätieteellisissä tiedekunnissa.

Siirrytään seuraavaksi hieman yksityiskohtaisempiin tarkasteluihin kohteena yksittäiset yliopistot. Aiempaan tapaan eriteltävinä ovat Helsingin, Turun ja Joen-

Taulukko 5.12 Isän sosioekonominen asema Helsingin yliopiston 20–24 -vuotiaiden opiskelijoiden tiedekunnan mukaan vuonna 1985

TIEDEKUNTA	ISÄN SOSIOEKONOMINEN ASEMA						Yhteensä	
	Työn- anta- jat	Yksi- näis- yrit- täjät	Ylem- mät toimi- henki- löt	Alem- mat toimi- henki- löt	Työn- teki- jät	Eläke- läiset, ym.	%	
Teologinen	3	14	31	16	14	23	100	
Oikeustieteellinen	4	7	50	15	9	15	100	
Lääketieteellinen	3	6	56	12	8	14	100	
Historiallis-kielitieteellinen osasto	3	7	43	14	13	19	100	
Matemaattis-luonnontieteellinen osasto	4	12	37	14	17	16	100	
Kasvatustieteiden osasto	3	12	38	16	17	15	100	
Valtiotieteellinen	3	8	45	16	14	15	100	
Maatalous-metsätieteellinen	6	31	29	11	10	14	100	
Kääntäjänkoulutuslaitos	4	7	20	23	28	18	100	
Svenska social- och kommunalhögskolan	4	13	34	14	17	18	100	
	Yhteensä	4	12	40	14	13	16	100

suun yliopistot.

Helsingin yliopistossa (ks. taulukko 5.12) ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien isien osuus oli suurin lääketieteellisessä tiedekunnassa. Seuraavina tulevat tasaisin välein oikeustieteellinen ja valtiotieteellinen tiedekunta.

Yksinäisyrittäjien lasten tiedekunta oli maatalous-metsätieteellinen ja työnte-

kijäisten vuorostaan kääntäjänkoulutuslaitos.

Turun yliopistoa on tarkasteltu taulukossa 5.13.

Turussakin ylempien toimihenkilöiden osuus oli suurin lääketieteellisessä tiedekunnassa. Selvän välimatkan päässä seurasivat oikeustieteellinen tiedekunta ja Turun opettajankoulutuslaitos.

Taulukko 5.13 Isän sosioekonominen asema Turun yliopiston 20-24 -vuotiaiden opiskelijoiden tiedekunnan mukaan vuonna 1985

TIEDEKUNTA	ISÄN SOSIOEKONOMINEN ASEMA						Yhteensä
	Työn- anta- jat	Yksi- näis- yrit- täjät	Ylem- mät toimi- hen- kilöt	Alem- mat toimi- hen- kilöt	Työn- teki- jät	Eläke- läiset, ym.	%
Humanistinen	5	12	29	14	21	19	100
Yhteiskuntatieteellinen	4	14	23	18	23	17	100
Matemaattis-luonnontieteellinen	3	12	27	20	24	15	100
Lääketieteellinen	6	9	47	14	10	14	100
Oikeustieteellinen	5	9	38	17	17	13	100
Kasvatustieteellinen	11	9	27	18	17	18	100
Turun opettajankoulutuslaitos	5	10	35	14	19	16	100
Rauman opettajankoulutuslaitos	3	16	29	16	20	16	100
Yhteensä	4	12	32	16	20	16	100

Työntekijäisien lapsia oli suhteellisesti eniten matemaattis-luonnontieteellisessä ja yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa.

Joensuussa (taulukko 5.14) ylempien toimihenkilöiden osuus oli suurin opettajankoulutuslaitoksissa ja pienin kääntäjänkoulutuslaitoksessa sekä yhteiskuntatieteellisessä ja metsätieteellisessä tiedekunnassa. Työntekijäisien lapset vuorostaan olivat hakeutuneet erityisesti

kääntäjänkoulutuslaitokseen.

Verrattaessa Helsingin, Turun ja Joensuun yliopistoja toisiinsa, havaitaan niiden jälleen poikkeavan selvästi toisistaan.

Esimerkiksi humanististen tiedekuntien kohdalla ylempiin toimihenkilöihin kuuluvien isien jälkikasvun osuudet ovat 43 %, 29 % ja 20 %. Yhteiskuntatieteellisissä tiedekunnissa vastaavat luvut ovat 45 %, 23 % ja 14 %.

Johtopäätös on jälleen se, että Helsin-

Taulukko 5.14 Isän sosioekonominen asema Joensuun yliopiston 20–24 -vuotiaiden opiskelijoiden tiedekunnan mukaan vuonna 1985

TIEDEKUNTA	ISÄN SOSIOEKONOMINEN ASEMA						Yhteensä	
	Työn- anta- jat	Yksi- näis- yrit- täjät	Ylem- mät toimi- hen- kilöt	Alem- mat toimi- hen- kilöt	Työn- teki- jät	Eläke- läiset, ym.	%	
Humanistinen	2	16	20	12	23	28	100	
Yhteiskuntatieteellinen	3	17	14	21	21	24	100	
Metsätieteellinen	5	29	15	18	14	18	100	
Joensuun opettajankoulutuslaitos	3	13	26	18	15	24	100	
Savonlinnan opettajankoulutuslaitos	5	15	26	18	19	16	100	
Savonlinnan kääntäjänkoulutuslaitos	4	17	12	21	26	21	100	
	Yhteensä	3	16	20	18	20	23	100

gin yliopisto poikkeaa hyvin ratkaisevasti kahdesta muusta tarkastellusta yliopis-

tosta, mutta myös Turun ja Joensuun yliopistojen väliset erot ovat selvähköt.

6. Lopuksi

Kulttuuritausta, varallisuus ja sukupuoli eivät enää ole henkilön koulutusuraa kohtalonomaisesti määrääviä tekijöitä. Sosiaalinen tausta ei ohjaa yhtä voimakkaasti opintiellä kulkevan reitinvalintaa 20. vuosisadan lopulla kuin sen alussa. Vaikka kotitaustan ennustearvo on vähentynyt, mitenkään merkityksetön se ei ole vielääkään. Tietyt koulutuserot ovat yllättävänkin selviä yhä edelleen, minkä tämä nuorten koulutusta ja kotitaustaa käsittelevä tutkimus kiistatta osoittaa.

Vuotta 1985 koskevien tietojen valossa suomalaisessa koulutusjärjestelmässä valitsee kolme selkeää koulustraditiota. Toimihenkilöstöllä, työväestöllä ja maatalousväestöllä on kullakin oma koulutusperinteensä.

Työväestöön ja maatalousväestöön kuuluvien vanhempien lapset valikoituvat ammatillisiin oppilaitoksiin, toimihenkilöiden jälkikasvu korkeakouluihin.

Vaikka työ- ja maatalousväestön lapset hakeutuvatkin pääsääntöisesti ammatillisiin oppilaitoksiin, niin heidän linjavalintansa poikkeavat toisistaan melkoisesti. Omilla opintosuuntavalinnoillaan he osaltaan toisintavat vallitsevaa luokkarakennetta. Työväestön lapset valikoituvat erityisesti teollisuusammatteihin. Heistä tulee paperi-, selluloosa- ja puunjalostusteollisuuden työntekijöitä, asentajia ja

koneistajia, muurareita ja maalareita, ompelijoita, keittäjiä ja elintarvikealan työntekijöitä. Maatalousväestön jälkikasvu vuorostaan hakeutuu maataloushenkisiin ammatteihin. Heistä tulee viljelijöitä, maatalouskoneasentajia, maatilan emäntiä, eläintenhoitajia ja puutarhatyöntekijöitä. Osalla erityispiirteensä on koulutuspääoman kartuttaminen varsin korkeallekin tähtävin opinnoin, mutta alavalinnat ovat silti kotitaustasidonnaisia; heistä tulee metsätyönjohtajia, maa- ja kotitalousteknikoita, agrologeja, agronomeja, maa- ja metsätieteen kandidaatteja.

Maatalousväestö- ja erityisesti työväestötaustan omaavien nuorten valitsema reitti tähtää nopeaan siirtymiseen koulutuksesta työelämään.

Toimihenkilövanhempien lapset sen sijaan kulkevat koulutusjärjestelmässä pitkään, moni heistä tähtää mahdollisimman korkealle. Tähän he saavat vankan tuen kotitaustastaan.

Toimihenkilöisät ja -äidit haluavat innokkaasti siirtää hankkimansa koulutuspääoman myös lapsilleen. Koulutusta ei kuitenkaan siirretä yhtä helposti kuin rahaa ja omaisuutta, vaan nuorten on suostuttava ottamaan omakseen myös vastaava arvomaailma. Toimihenkilöryhmissä vanhempien arvot sisäistetään

edelleen varsin hyvin. Toimihenkilöiden lapsista tulee arkkitehtejä, lääkäreitä, oikeusoppineita, diplomi-insinöörejä, ekonomeja ja eri alojen kandidaatteja – kuten isistään ja usein myös äideistäänkin on aikoinaan tullut.

Toimihenkilöiden, työväestön ja maatalousväestön omat koulustraditiot vaikuttavat siis yhä vahvasti. Kun tähän lisätään vielä isän ja äidin hankkiman koulutuksen, äidinkielen, asuinläänin ja asuinkunnan, sukupuolen ja jopa sisarus-ten lukumäärän aiheuttamat koulutus-erot, niin koulutuksen kokonaiskuva jäsentyy selkeästi. Erot ovat vankat.

Vertailut vuoteen 1980 osoittavat, että isän koulutusasteella mitattuna koulutus-erot eivät ole supistuneet.

Alueelliset koulutuserot ovat kuitenkin kaventuneet vuosien 1980 ja 1985 välillä.

Sukupuolten välisessä tasa-arvossa on edetty niin pitkälle, että 1980-luvun puolivälissä naiset ovat enemmistönä yhtä hyvin ammatillisen koulutuksen, lukion kuin korkeakoulututkinnon suorittaneisakin. Ainoastaan ylemmällä kandidaattiasteella ja erityisesti tutkijankoulutuksessa miesten ylivalta edelleen jatkuu.

Myös äidinkielen merkitys on vähentynyt. Kieliseikkojen aiheuttamat koulutuserot ovat supistuneet sukupolven takaiseen tilanteeseen verrattuna.

Sukupolvien välillä on toki tapahtunut muitakin merkittäviä muutoksia. Väestön koulutusaste on koko ajan kasvussa.

Koulutusjärjestelmän laajenemisprosessi on mahdollistanut sen, että moni on koulutuksen avulla pystynyt kohottamaan sosiaalista asemaansa. Tässä on edesauttanut myös kodin perintö. Monien vanhempien elinolosuhteet olivat aikoinaan sellaiset, että itsensä kouluttaminen oli lähes mahdotonta tai ainakin erittäin suuria uhrauksia vaativaa. Vanhempien toteutumattomat toiveet ovat osaltaan luoneet sitä perustaa, jolle usko koulutuksen kaikkivoipaisuudesta on saattanut rakentua. Koulutususkoa on menestyksellisesti siirretty myös lapsiin.

Kehitystä eteenpäin ajava keskeinen voima kiteytyy siihen koulutuksen kasautuvuutta koskevaan säännönmukaisuuteen, että vanhemmat pyrkivät turvaamaan lapsilleen vähintään samantasoiset koulupätevyydet kuin heillä itsellään on. Ihmisten halukkuus kouluttaa lapsensa ylioppilaaksi on jatkuvasti lisääntynyt. Lukio puolestaan virittää ja suuntaa useimpien oppilaiden odotukset arvostetuille yliopiston opintosuunnille. Epäsuhta koulujärjestelmän ruokkimien tavoitteiden ja tosiasiallisesti toteutettavissa olevien mahdollisuuksien välillä tuo omat harminsä monen ihmisen elämään. (Vrt. Kivinen, Rinne & Ahola 1989.)

Tämä tilanne voi osaltaan voimistaa epäluuloa koulutuksen siunauksellisiin vaikutuksiin, horjuttaa nuorten koulutususkoa tai ainakin tuoda siihen uusia sävyjä.

Ulrich Teichlerin (1988, 34-36) mukaan teollistuneiden maiden koulutuspolitiikan ihanteeksi on kohonnut "pehmeä koulutusjärjestelmä". Tämä OECD-konferenssien ja -julkaisujen kautta markkinoitu malli, jota Suomessakin jäljitellään, perustuu seuraaville lähtökohdille:

1) Ammatillisen valikoinnin siirtäminen

koulutusjärjestelmässä myöhemmäksi. Toisen maailmansodan jälkeen on tähdätty peruskoulutuksen pidentämiseen ja uran valinnan myöhentämiseen.

2) Tavoitteena entistä avoimempi koulutusjärjestelmä. Pyritään poistamaan umpiperät ja helpottamaan reittien vaihtoa koko koulutusajalta.

3) Syrjäytymistä kompensoivia varmenuksia rakennetaan sekä koulua edeltäviin, kouluaikaisiin, että koulun jälkeisiin vaiheisiin. Näitä ovat mm. erilaiset esikoulutus- ja tukiopetusjärjestelmät sekä "toisen mahdollisuuden" tarjoavat aikuisten koulutusreitit.

4) Korkeakoulutuksen rakenteiden monimuotoistaminen. Korkeakoulutuksen sisään rakentuu kestoltaan, statukseltaan, suuntautumiseltaan ja rekrytoimiskriteereiltään monisäikeinen verkosto erilaisine tutkintoineen. Samalla kuitenkin pyritään

välttämään korkeakoululaitoksen liiallista segmentoitumista.

5) Elämänmittainen koulutus. Koko elämänsäajan läpäisevän koulutuksen on tarkoitus lisätä joustavuutta ja liikkuvuutta niin koulutus- kuin työmarkkinoillakin.

Koulutuksen pidentäminen ja laajentaminen, joidenkin umpiperien poistaminen, ammatinvalinnan myöhentäminen ja kompensatoriset toimet eivät kuitenkaan poista koulutusjärjestelmän perusuonteeseen kuuluvaa valikointia ja karsintaa. Mutta ne synnyttävät mielikuvia koulutuksen periaatteessa tasa-arvoisesta luonteesta, jolloin on loogista pitää koulussa onnistumista ja epäonnistumista seurauksena ihmisten kykyjen erilaisuudesta. Pierre Bourdieu (1977; 1984; 1988) puhuikin perustavanlaatuisesta "väärintunnistamisesta" koulun saadessa aina vain tärkeämmän roolin näennäisesti neutraalina ihmisten elämänreittien säätelijänä.

Koulutusmahdollisuuksien ja yhteiskunnallisesti väistämättömän valikoinnin välillä on perusristiriitä. Paremmat koulutuksen saaneet vanhemmat tiedostavat ongelman yleensä muita paremmin ja ovat valmiit investoimaan runsaastikin aikaa, vaivaa sekä taloudellista ja sosiaalista pääomaa turvatakseen lapsilleen sellaisen koulutuksen, joka johtaa vähintäänkin yhtäläisten mahdollisuuksien

sien maailmaan kuin heillä itsellään on ollut. Väestön koulutustason jatkuva kohoaminen merkitsee kuitenkin koulutuksen arvon suhteellista mitätöitymistä, aikaisemmin korkeallekin noteerattujen tutkintojen arvon inflatorisoitumista. Itse ylioppilastutkinnon kautta korkean statuksen saavuttaneet aikuiset eivät aina hevin ymmärrä, että heidän lastensa hankkimalla ylioppilastutkinnolla ei enää massojen omaisuutena ole aiemman kaltaista erottavaa voimaa. (ks. Kivinen & Rinne 1989; vrt. Clark 1984; Neave 1976; 1989; Trow 1974).

Koulutuksesta tulevat nuoret on joka tapauksessa pakko sijoittaa tutkintotilanteisiin varustettuina työmarkkinoiden kautta asemiin yhteiskunnassa (Rosenbaum 1986). Pidentyneestä ja yhtenäistyneestä koulutusjärjestelmästä huolimatta suomalaisten nuorten keski- ja korkean asteen koulutukseen valikoituminen noudattelee 1980-luvulla totunnaisia linjoja, joissa korkean kulttuuripääoman ja koulutustaustan perheistä yleensä kohotaan korkealle, ja vastaavasti vähäinen kulttuuripääoma ennakoii matalaa koulutusta.

Koulutuslinjat ovat pysyneet demokratiaa tähdentäneestä koulutuspolitiikasta huolimatta paljolti erillään eikä koulutus näytä 1980-luvun Suomessa huomattavasti lisänneen sosiaalista liikkuvuutta.

Keskiasteen koulutuksesta löytyy lukuisia rinnakkaisia uomia paitsi lukion

ja ammatillisten oppilaitosten välillä myös ammatillisen oppilaitoksen sisällä. Naiset jatkavat esimerkiksi hoivatyöhön tähtäävän koulutuksensa historiallista perintöä. Oikeus- ja lääketieteen opiskelijoiden elitistinen tausta ja toisaalta kielenkäännön kansanomaisen tausta ja naisvaltaisuus ovat puolestaan esimerkkejä vankasta lohkoutumisesta yhtenäiseltä näyttävän korkeakoulujärjestelmän sisällä. Paisuminen tuottaa hajoamista, vaikka järjestelmän reunat pidettäisiin muodollisesti pystyssä ja väylät avoinna.

Naiivi koulutusoptimismi, usko koulutuksen itseisarvoon, inhimilliseen pääoman ongelmattomaan kasvattamiseen ja kansalliseen vaurauden edistämiseen koulutusinvestoinneilla ei enää 1990-luvulle tultaessa entiseen tapaan kannata. Esimerkiksi hallitusten harjoittaman korkeakoulupolitiikan uudelleen arviointi alkoi eri puolilla maailmaa jo 1980-luvulla (esim. Kogan 1988; Meek & Goedegebuure 1989; van Vught 1989). 1970-luvun loppupuolella koulutuseuforia alkoi korvautua pessimismillä ja "reformienvastaisuudella" (vrt. Teichler 1988; Husén 1979; 1987). Empiiriset tutkimustulokset alkoivat osoittaa, ettei koulutukseen osallistumisen ekspansio selvästikään poistanut valikoimista ja kilpailua. "Päinvas-toin, huolimatta valtavasti laajenneesta koulutuspaikkojen määrästä, kilpailulla on taipumus tulla kovemmaksi kuin aikaisemmin." (Husén 1987; vrt. OECD 1989).

Torsten Husén (1987) päätyikin Unescoille tekemässään raportissa "Higher education and social stratification" seuraavantaipaiseen yhteenvedon retorikan ja todellisuuden etäisyydestä:

- 1) Koulutus ei vaikuta sosiaalisessa tyhjiössä eikä yhteiskuntaa voida pelkästään koulutuksella tasa-arvoistaa,
- 2) Meritokraattisissa yhteiskunnissa koulutus saa yhä korostuneemmin valikoivan, kilpailuttavan ja lajittelevan luonteen,
- 3) Opiskelijoiden kotitausta määrittää koulutussuoritusten eroja.

Suomessa nuoret erkanevat rinnakkaisille koulutusväylille yhtenäisen peruskoulutuksen jälkeen noin 15 vuoden iässä. Runsas puolet ikäluokasta jatkaa lukioon, vajaa puolet ammatillisiin oppilaitoksiin. Tässä kohden ikäluokat jakaantuvat siis jotakuinkin kahteen joukkoon, jotka tulevat verraten erilaisista sosiaalisista taustoista, ja myös suuntautuvat varsin erityyppisiin työmarkkina-asemiin. (Kivinen 1988).

Suomalaisessa koulutuspolitiikassa suunnitellaan paraikaa keskiasteen kati-tiajaon purkamista. Puhutaan "nuorisokoulusta", jonka esikuvia on haettu mm. ruotsalaisesta lukiokoulujärjestelmästä. Uuden koulumuodon olisi tarkoitus

lisätä yhtenäistyyppisen koulutuksen määrää. Tosin nuorisokoulun sisälle ollaan Ruotsin tapaan kaavailemassa jonkintyyppistä linjajakoa. Yhtenäisen koulutien pidentäminen 12 vuoteen ei kuitenkaan välttämättä lisää suuresti sosiaalista tasa-arvoa koulutustutkimusten saavuttamisen suhteen. Ainakin Ruotsin kokemukset niin 1960-luvun lukiokouluuudistuksesta kuin 1970-luvun "yhtenäiskorkeakoulu-uudistuksesta" viittaavat tähän. (Jonsson 1988; Murray 1988; Askling 1989; Utbildningsstatistisk årsbok 1988).

Erilaisista kotitaustoista käsin vaikuttava kulttuurisen, sosiaalisen ja taloudellisenkin pääoman kokonaisuus yhteensovittuu koulutusympäristön odotuksiin eri tavoin, ja sen seurauksena oppilasjoukko jakaantuu yhtenäisen järjestelmän sisälläkin eri reiteille. Yhteiskunnalliset jaot näyttäytyvät nykyään entistä enemmän opiskelijoiden omilta – korkeintaan erityyppisten ammatinvalinnanohjausjärjestelmien tukemilta – valinnoilta. (Rinne & Jauhiainen 1988; Kivinen & Rinne 1988).

Suomessa ei vielä olla toden teolla ryhtydytty toteuttamaan periaatetta koko ihmisen iän jakaantumisesta koulutuksen ja työn vuorotteleviin moduleihin. Tämän tyyppinen jaksottaiskoulutus elämän kestäväenä prosessina pakottaisi sekä koulutus- että työmarkkinat muutokseen. Työelämää koskevien asianmukaisten uudistusten jälkeen koulutuksen muut-

taminen ei enää ole vaikeata. Tätä nykyä on varsin ajankohtaista kysyä, onko nuorisoasteen koulutuksen kokonaispituuden jatkuvassa kasvattamisessa järkeä muutoin kuin siinä katsannossa, että koulutus nähdään päivähoitopaikkana, työvoimareservin varastona tai liikaväen työmarkkinoille pääsyn odotushuoneena. Vähänkin vakavamman työvoimapulan tullessa joudutaan koulutusasiat joka tapauksessa arvioimaan uudelleen.

Tässä esitetyt tulokset jäävät monissa kohdin kaipaamaan jatkoanalyysijä.

Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimusyksikössä tullaankin jatkossa syventämään käsillä olevan antoisan aineiston tarkastelua ottamalla erityiseksi tutkimuskohteeksi korkeakoulutuksen kenttä. Myös valikoitumista tiettyihin ammatteihin johtaville koulutusurille tullaan tutkimaan. Kolmanneksi aineistosta etsitään vastausta siihen, miten yhteiskunnan stratifikaatio rakenteistuu reiteistä, jotka johtavat perheiden pääomista koulutussuodattimen ja työmarkkinoiden kautta eri yhteiskunnallisiin asemiin.

Lähteet:

- Asking, B. 1989. Structural Uniformity and Functional Diversification: Swedish Higher Education Ten Years after the Higher Education Reform. *Higher Education Quarterly*, Vol. 43, 4, 289-305.
- Boudon, R. 1974. *Education, Opportunity and Social Inequality*. London: Wiley.
- Bourdieu, P. 1977. *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. 1984. *Die feinen Unterschiede*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Bourdieu, P. 1988. *Homo Academicus*. Oxford: Polity Press.
- Bourdieu, P. & Passeron, J-C. 1977. *Reproduction in Education, Society and Culture*. London: Sage.
- Clark, B. 1984. (ed.) *Perspectives on Higher Education. Eight Disciplinary and Comparative Views*. Berkeley: University of California Press.
- Coleman, J.S. 1966. *Equality of Educational Opportunity*. Washington: U.S. Government Printing Office.
- Collins, R. 1979. *The Credential Society*. London: Academic Press.
- Halsey, A., Heath, A. & Ridge, J. 1980. *Origins and Destinations: Family, Class and Education in Modern Britain*. Oxford: Oxford University Press.
- Havén, H. & Syvänperä, R. 1983. *Aikuiskoulutukseen osallistuminen. Tilastokeskuksen tutkimuksia 92*. Helsinki.
- Hermunen, H. 1984. *Oppilaiden sosiaalinen tausta*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Husén, T. 1979. *The School in Question. A Comparative Study of the School and its Future in Western Societies*. London: Oxford University Press.
- Husén, T. 1987. *Higher Education and Social Stratification: an International Comparative Study*. *Fundamentals of Educational Planning* 34. Unesco: International Institute for Educational Planning.
- Jencks, C. 1972. *Inequality: A Reassessment of the Effect of Family and Schooling in America*. New York: Basic Books.
- Jonsson, J. O. 1988. *Utbildning, social reproduktion och social skiktning*. Institutet för social forskning, rapport 6. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Kivinen, O. 1988. *Koulutuksen järjestelmäkehitys. Peruskoulutus ja valtiollinen kouludoktriini Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla*. Turun yliopiston julkaisuja C:67.

- Kivinen, O. & Rinne, R. 1988. Valikointi, koulutus ja työ. *Kasvatus* 19, 6, 502-517.
- Kivinen, O. & Rinne, R. 1989. On the Accumulation and Polarisation of Adult Education. *Adult Education in Finland*, Vol. 26, 4, 16-24.
- Kivinen, O., Rinne, R. & Ahola, S. 1989. *Koulutuksen rajat ja rakenteet*. Helsinki: Hanki ja jää.
- Kogan, M. 1988. Government and the Management of Higher Education. *International Journal of Institutional Management in Higher Education* Vol. 12, 1, 5-15.
- Meek, V.L. & Goedegebuure, L.C.J. 1989. Higher Education. A report from the Department of Administrative and Higher Education Studies. University of New England.
- Murray, M. 1988. Utbildningsexpansion, jämlikhet och avlänkning. Studier i utbildningspolitik och utbildningsplanering 1933-1985. Göteborg Studies in Educational Sciences 66. Göteborg: Vasastadens Bokbinderi AB.
- Neave, G. 1976. Patterns of Equality. The Influence of New Structures in European Higher Education upon the Equality of Educational Opportunity. Windsor: NFER Publishing Company.
- Neave, G. 1989. On Articulating Secondary School, Higher Education and 1992. *European Journal of Education*, Vol. 24, 4, 351-363.
- OECD 1989. *Education and the Economy in a Changing Society*. Paris: OECD.
- Rinne, R. & Jauhiainen, A. 1988. Koulutus, professionaalituminen ja valtio. Julkisen sektorin koulutettujen reproduktio- ammatikuntien muotoutuminen Suomessa. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisu A:128.
- Rosenbaum, J.E. 1986. Institutional Career Structures and the Social Construction. Teoksessa J.G. Richardson (ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood Press, 139-172.
- Suomen tilastollinen vuosikirja (eri vuosilta). Helsinki: Tilastokeskus.
- Suomen virallinen tilasto VI C: 106, osat IA ja II. Helsinki: Tilastokeskus.
- Suomen virallinen tilasto VI C: 107. Helsinki: Tilastokeskus.
- Takala, T. 1989. Kehitysmaiden koulutusongelmia. Helsinki: Gaudeamus.
- Teichler, U. 1988. Changing Patterns of the Higher Education System. The Experience of Three Decades. Higher Education Policy Series 5. London: Jessica Kingsley.
- Trow, M. 1974. Problems in the Transition from Elite to Mass Higher Education. Policies for Higher Education. Paris: OECD, 51-104.
- Utbildningsstatistisk årsbok 1988. Sveriges officiella statistik. Statistiska Centralbyrån.
- Van Vught, F.A. 1989. (ed.) *Governmental Strategies and Innovation*. Higher Education Policy Series. London: Jessica Kingsley.

Liite 1. Luokitukset

Koulutusaste

Tutkinnot jaetaan asteisiin koulutuksen keston perusteella: mitä pitempi koulutus, sitä korkeampi koulutusaste. Koulutusasteluokitus on seuraava (Koulutusluokitus, Tilastokeskus):

0 Esiaste

- koulutus ennen peruskoulua

1 Alempi perusaste

- koulutuksen kesto alle 9 vuotta

2 Ylempi perusaste

- koulutuksen kesto noin 9 vuotta

3 Alempi keskiaste

- koulutuksen kesto noin 10–11 vuotta

4 Ylempi keskiaste

- koulutuksen kesto noin 12 vuotta

5 Alin korkea-aste

- koulutuksen kesto noin 13–14 vuotta

6 Alempi kandidaattiaste

- koulutuksen kesto noin 15 vuotta

7 Ylempi kandidaattiaste

- koulutuksen kesto noin 16

8 Tutkijakoulutus tai vastaava

- ylemmän kandidaattiasteen jälkeen

annettava koulutus.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan perusasteen jälkeisiä tutkintoja, joten tutkinnon suorittaneet sijoittuvat asteille 3 – 8.

Tutkinnon suorittaneiden kotitaustaa selvitetään mm. isän ja äidin koulutustason avulla. Tällöin käytetään kolmijakoa

- Perusaste (asteet 1 – 2)
- Keskiaste (asteet 3 – 4)
- Korkea-aste (asteet 5 – 8).

Tässä tutkimuksessa tutkinnon suorittaneiden koulutusasteista käytetään seuraavaa ryhmitystä (vrt. Havén & Syvänperä 1983):

"AMMATTIKOULUTASO"

- 3 alempi keskiaste

"OPISTOTASO"

- 4 ylempi keskiaste

- 5 alin korkea-aste

"KORKEAKOULUTASO"

- 6 alempi kandidaattiaste

- 7 ylempi kandidaattiaste

- 8 tutkijakoulutus tai vastaava.

Sosioekonominen asema

Sosioekonomista asemaa käytetään henkilön yhteiskunnallis-taloudellisen aseman kuvaajana. Luokitus on seuraava (Suomen virallinen tilasto VI C: 107, Tilastokeskus):

- 1 Työnantajat
- 2 Yksinäisyrittäjät
- 3 Ylemmät toimihenkilöt
- 4 Alemmat toimihenkilöt
- 5 Työntekijät
- 6 Eläkeläiset
- 7 Opiskelijat
- 91 Työttömät
- 92 Muut työlliset, joiden ammatti tuntematon
- 93 Muut työvoimaan kuulumattomat
- 99 Sosioekonominen asema tuntematon.

Tässä tutkimuksessa kuvattaessa isän tai äidin sosioekonomista asemaa käytetään useimmiten seuraavaa luokitusta:

- Työnantajat
- Yksinäisyrittäjät
- Ylemmät toimihenkilöt,
- Alemmat toimihenkilöt,
- Työntekijät ja
- Muut (ryhmät 6, 7, 91, 92, 93 ja 99).

Nuoren sosioekonomista asemaa on kuvattu luokituksen:

- Työlliset (ryhmät 1, 2, 3, 4 ja 5),
- Työttömät,
- Opiskelijat ja
- Muut (ryhmät 6, 92, 93 ja 99).

avulla.

Liite 2. Tutkinnon suorittaneet 1985 koulutusaloittain

Kaupallisen alan tutkintoja suorittaneet ja isän koulutusaste

Kaupalliselta alalta tarkastellaan korkeakouluissa, kauppaopistoissa, kauppakouluissa ja muutamissa muissa oppilaitoksissa suoritettuja tutkintoja. Koska näissä oppilaitoksissa on paljon opiskelijoita, mutta suhteellisen vähän eri tutkintotunnuksia, niin monissa tapauksissa tarkastelut on voitu eriyttää jopa opintolinjojen mukaan. Tutkinnot on ryhmitelty seuraavasti:

- kauppa- ja toimistoalan alle kolmivuotinen koulutus,
- atk-alan koulutus,
- merkanttikoulutus (kauppakoulu),
- merkonomikoulutus (kauppaopisto),
- sihteerikoulutus,
- ekonomikoulutus (korkeakoulu),
- kandidaattikoulutus (korkeakoulu) ja
- tutkijakoulutus (korkeakoulu).

Tarkastellaan aluksi keskiasteen tutkintoja (taulukko L2.1).

Kauppa- ja toimistoalan alle kolmivuotisen koulutuksen ryhmään kuuluvista tutkinnoista erottuvat omaksi ryhmäkseen somistajat. Heillä korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on selvästi suurempi, ja perusasteen koulu-

tuksen saaneiden isien vastaavasti pienempi, kuin myyjien, konekirjoittajien ja varastonhoitajien kohdalla.

Jos tarkastellaan keskiasteen ATK-alan koulutuksen tutkintotunnuksia, niin ohjelmoijien isillä on atk-kirjoittajia ja operaattoreita useammin korkean asteen tutkinto takanaan.

Kauppakoulujen merkanttikoulutuksen opintolinjat näyttävät mittapuuna korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus asettuvan järjestykseen: laskentalinja, myyntilinja ja toimistotekninen linja.

Kauppaopistojen merkonomikoulutuksessa vuorostaan korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lapset valikoituvat erityisesti vakuutuksen, materiaalitalouden ja ulkomaankaupan linjoille.

Taulukossa L2.2 on tarkasteltu kaupallisen alan keskiastetta ylempiä tutkintoja. Verrattaessa keskenään kahta ATK-alan tutkintoa havaitaan, että datanomien isien koulutus on selvästi korkeampi kuin tietojenkäsittelyn suunnittelijoilla.

Sihteerikoulutuksesta on otettu mukaan Helsingin sihteeriopiston kaksi linjaa. Liikealan sihteerilinjalle näyttää valikoituvan korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lapsia selvästi enemmän kuin julkishallinnon sihteerilinjalle.

Ekonomikoulutuksessa korkean as-

Taulukko L2.1 Isän koulutusaste kaupallisella alalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tarkastelun kohteena keskiasteella suoritettut tutkinnot.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
KAUPPA- JA TOIMISTOALA (alle 3-vuotinen koulutus)					
- myyjä	76	23	2	100	254
- somistaja	51	36	13	100	77
- konekirjoittaja	79	16	4	100	92
- varastonhoitaja	72	24	4	100	140
ATK-ALA					
- atk-kirjoittaja	76	14	10	100	21
- operaattori	71	23	6	100	35
- ohjelmoija	54	30	16	100	194
MERKANTTIKOULUTUS (kauppakoulu)					
- myyntilinja	62	31	7	100	1 394
- laskentalinja	68	19	14	100	37
- toimistotekninen linja	71	25	3	100	793
MERKONOMIKOULUTUS (kauppaopisto)					
- markkinointilinja	57	31	11	100	2 615
- laskentatoimen linja	62	30	9	100	2 210
- sihteerilinja	65	27	8	100	751
- julkishallinnon linja	65	28	8	100	1 044
- ulkomaankaupan linja	54	29	17	100	294
- materiaalitiedon linja	51	31	18	100	99
- atk-linja	53	32	15	100	73
- kirjastolinja	61	24	14	100	83
- pankkilinja	61	25	14	100	51
- vakuutuslinja	45	34	21	100	29
- matkailulinja	64	27	9	100	129

Taulukko L2.2 Isän koulutusaste kaupallisella alalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeeseen mukaan. Tarkastelun kohteena korkean asteen, kandidaattiasteen ja tutkijakoulutuksen tutkinnot.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
ATK-ALA					
- tietojenkäsittelyn suunnittelija	58	34	8	100	38
- datanomi	51	25	24	100	100
SIHTEERIKOULUTUS					
- hso-sihtööri, liikealan linja	49	31	20	100	199
- hso-sihtööri, julkishallinnon linja	60	31	9	100	55
EKONOMIKOULUTUS					
- yrityshallinto	50	22	29	100	105
- kokonaistalous	46	21	33	100	63
- kansainväliset toiminnot	26	19	55	100	47
- rahoitus ja investointi	28	14	58	100	36
- laskentatoimi	49	29	22	100	161
- markkinointi	41	26	33	100	149
- kvantitatiivinen suunnittelu	38	21	41	100	29
KANDIDAATTIKOULUTUS					
- kauppätieteen kandidaatti	56	28	16	100	61
- taloustieteen kandidaatti	74	15	12	100	34
TUTKIJAKOULUTUS					
- kauppa- tai taloustieteen lisensiaatti	38	23	38	100	13

teen koulutuksen saaneiden isien lapsia kiinnostavat erityisesti kansainväliset toiminnot sekä rahoitus ja investointi. Myös kvantitatiivinen suunnittelu on melkolailla houkutteleva vaihtoehto. Suhteellisesti katsoen kaikkein vähiten houkuttelee laskentatoimi.

Verrattaessa ekonomeja kauppa- tai taloustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneisiin, havaitaan selvä ero. Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lapset suorittavat paljon mieluummin ekonomitutkinnon kuin kandidaattitutteliin päätyvän tutkinnon.

Yleisilmeenä kaupallisen alan tutkimisissa on se, että korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus kasvaa tutkinnon suorittaneiden koulutusasteen noustessa. Ääripäinä ovat myyjän tutkinto sekä rahoitukseen ja investointiin suuntautuneen ekonomin tutkinto. Myyjän tutkinnon suorittaneista vain parilla prosentilla on korkean asteen koulutuksen saanut isä. Ekonomeilla vastaava osuus ylittää puolet.

Teknis-luonnontieteellisen alan tutkintoja suorittaneet ja isän koulutusaste

Edellä tarkasteltiin kaupallista alaa eriytettynä keskiasteen ja sitä korkeampiin tutkintoihin. Myös teknis-luonnontieteellisen alan tutkintoja tarkastellaan koulutusasteittain. Hieman tarkempaan

erittelyyn pääsemiseksi keskiaste on jaettu alempaan ja ylempään keskiasteeseen.

Alemmalla keskiasteella tarkastellaan seuraavia pääryhmiä (taulukko L2.3):

- metalli, kone-, auto- ja sähköalan alle 3-vuotinen koulutus
- rakennusalan, kemian teollisuuden sekä puu-, paperi- ja selluloosateollisuuden alle 3-vuotinen koulutus
- tekstiili- ja vaatetusalan sekä elintarvikealan alle 3-vuotinen koulutus.

Metalli-, kone-, auto- ja sähköalan alle 3-vuotiseen koulutukseen kuuluvista ammateista erityisesti koneenkorjaajan ja maatalouskoneasentajan ammatteihin näyttävät hakeutuvan perusasteen tutkinnon suorittaneiden isien lapset. Korkean asteen koulutuksen saaneita isiä on vain prosentin verran. Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on yhtä pieni myös levyseppä-hitsaajan ja putkiasentajan tutkinnon suorittaneilla. Suurin kyseinen osuus on ilmastointiasentajien kohdalla.

Rakennusalan, kemian teollisuuden sekä puu-, paperi- ja selluloosateollisuuden kohdalla perusasteen koulutuksen saaneiden isien lapset ovat hakeutuneet erityisesti mekaanisen puunjalostuksen ammatteihin, mutta myös kirvesmiehen ja muurarin ammatteihin.

Korkeakoulutuksen saaneiden isien osuus on vuorostaan suurin rakennus-

Taulukko L2.3 Isän koulutusaste teknisellä alalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tarkastelun kohteena alemmalla keskiasteella suoritettut tutkinnot.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
METALLI-, KONE-, AUTO- JA SÄHKÖALA (alle 3-vuotinen koulutus)					
- metallimies	71	24	6	100	123
- levyseppä-hitsaaja	73	26	1	100	1 706
- asentaja-koneistaja	67	31	3	100	1 487
- ilmastointiasentaja	71	22	8	100	78
- putkiasentaja	71	28	1	100	478
- laitosasentaja	66	30	4	100	361
- koneenpiirtäjä	62	32	6	100	117
- autonasentaja	71	27	3	100	1 017
- koneenkorjaaja	81	18	1	100	151
- maatalouskoneasentaja	79	20	1	100	403
- sähköasentaja	68	28	4	100	899
- instrumenttiasentaja	58	38	3	100	216
- elektroniikka-asentaja	65	30	5	100	633
RAKENNUSALA, KEMIAN TEOLLISUUS SEKÄ PUU-, PAPERI- JA SELLULOOSATEOLLISUUS (alle 3-vuotinen koulutus)					
- rakennusmies	69	29	2	100	1 408
- kirvesmies	78	19	3	100	346
- maalari	73	26	1	100	164
- muurari	78	20	3	100	272
- rakennuspiirtäjä	60	32	8	100	225
- kemian prosessinhoitaja	60	32	7	100	81
- laborantti	66	30	5	100	347
- mekaaninen puunjalostus	84	16	1	100	122
- puuseppä	73	25	2	100	653
- paperiprosessinhoitaja	71	26	3	100	151
TEKSTIILI-, VAATETUS- JA ELINTARVIKEALA (alle 3-vuotinen koulutus)					
- pukineidenvalmistaja	73	24	3	100	565
- teollisuusompelija	86	14	0	100	249
- jalkineyöntekijä	83	17	0	100	96
- leipuri	70	27	3	100	169
- elintarviketyöntekijä	69	29	2	100	167

piirtäjän ja kemian prosessinhoitajan ammatteihin valmistuneilla.

Tekstiili-, vaatetus- ja elintarvikealan ryhmässä perusasteen koulutuksen saaneiden isien osuus on selvästi suurin teollisuusompelijan ja jalkinetyöntekijän ammatteihin valmistuneilla. Korkean asteen koulutuksen saanut isä on todellinen harvinaisuus tässä joukossa.

Teknisen alan ylemmän keskiasteen tutkintoja tarkastellaan seuraavina ryhminä (taulukko L2.4):

- metalli-, kone-, auto- ja sähköalan vähintään 3-vuotinen koulutus,
- tekstiili- ja vaatetusalan vähintään 3-vuotinen koulutus sekä
- teknikkokoulutus.

Metalli-, kone-, auto- ja sähköalan ryhmässä korkean asteen koulutuksen saaneet isät ovat keskimääräistä harvemmassa levyseppä-hitsaajien ja autosähköasentajien kohdalla ja keskimääräistä tiheämmässä radio- ja televisioasentajien sekä automatiikka- ja instrumenttiasentajien kohdalla.

Tekstiili- ja vaatetusalalla korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lapsia näyttää kiinnostavan erityisesti turkisten valmistus.

Mitä teknikkoihin tulee, korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on keskimääräistä suurempi tien- ja vesirakennukseen tai tietoliikennetek-

niikkaan suuntaavilla. Keskimääräistä pienempi kyseinen osuus on valmistustekniikkaan erikoistuneiden teknikoiden kohdalla.

Seuraavaksi tarkastellaan teknisen alan keskiasetta korkeampia tutkintoja, niitäkin kahdessa ryhmässä. Ensimmäisessä ryhmässä ovat insinöörit, diplomi-insinöörit ja arkkitehdit (ks. taulukko L2.5). Insinöörikoulutus sijoittuu alimalle korkea-asteelle; diplomi-insinööri- ja arkkitehtikoulutus vuorostaan kuuluvat ylemmälle kandidaattiasteelle.

Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien insinöörilapset ovat suuntautuneet keskimääräistä enemmän autotekniikkaan sekä mittaus- ja säätötekniikkaan. Keskimääräistä vähemmän heitä on hakeutunut tien- ja vesirakennuksen sekä prosessitekniikan pariin.

Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien diplomi-insinöörilasten suosiossa ovat olleet prosessitekniikka, säätö- ja systeemitekniikka sekä tuotantotalous. Keskimääräistä vähemmän heitä on kiinnostanut koneensuunnittelu.

Arkkitehtikoulutuksessa on tarkasteltu omana ryhmänään vain rakennussuunnitteluun erikoistuneita arkkitehtejä. Kaikki loput arkkitehtitutkinnot on yhdistetty ryhmäksi 'muut alat'. Näiden kahden ryhmän välillä on selvä ero. Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lapset ovat arkkitehtiopinnoissaan erikoistuneet erityisesti rakennussuunnitteluun.

Taulukko L2.4 Isän koulutusaste teknisellä alalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tarkastelun kohteena ylemmällä keskiasteella suoritettut tutkinnot.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
METALLI-, KONE-, AUTO- JA SÄHKÖALA (vähintään 3-vuotinen koulutus)					
- levyseppä-hitsaaja	58	40	2	100	93
- asentaja-koneistaja	61	35	4	100	98
- autonasentaja	66	30	4	100	453
- autosähköasentaja	75	23	2	100	167
- sähköasentaja	63	33	4	100	521
- puhelinasentaja	59	38	4	100	164
- radio- ja televisioasentaja	63	31	6	100	284
- automatiikka- tai instrumenttiasentaja	64	31	6	100	233
TEKSTIILI- JA VAATETUSALA (vähintään 3-vuotinen koulutus)					
- kaavanpiirtäjä-leikkaaja	73	24	3	100	74
- pukuompelija	70	25	5	100	287
- turkistenvalmistaja	67	25	8	100	48
TEKNIKKOKOULUTUS					
- koneenrakennus	66	30	4	100	271
- valmistustekniikka	69	27	3	100	150
- autotekniikka	66	28	6	100	150
- mittaus- ja säätötekniikka	64	32	4	100	165
- sähkövoimatekniikka	68	26	5	100	276
- talonrakennus	63	30	7	100	336
- tien- ja vesirakennus	60	29	11	100	120
- prosessitekniikka	62	32	6	100	47
- tietoliikennetekniikka	60	32	9	100	136

Taulukko L2.5 Isän koulutusaste teknis-luonnontieteellisellä alalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tarkastelun kohteena insinööri-, diplomi-insinööri ja arkkitehtikoulutus.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
INSINÖÖRIKOULUTUS					
- koneenrakennus	53	35	12	100	222
- konstruktiotekniikka	51	34	15	100	205
- lvi-tekniikka	58	29	12	100	65
- autotekniikka	54	24	21	100	70
- mittaus- ja säätötekniikka	48	33	19	100	88
- sähkövoimatekniikka	58	27	14	100	187
- talonrakennus	53	32	15	100	242
- tlen- ja vesirakennus	65	27	8	100	62
- prosessitekniikka	70	20	9	100	64
- tietokonetekniikka	58	31	11	100	74
- tietoliikennetekniikka	52	35	14	100	130
DIPLOMI-INSINÖÖRIKOULUTUS					
- energiatekniikka	37	33	31	100	49
- koneensuunnittelu	39	39	22	100	51
- sähkövoimatekniikka	43	23	34	100	35
- elektroniikka	44	24	31	100	115
- säätötekniikka, systeemittekniikka	43	16	41	100	37
- yhdyskuntatekniikka	30	38	33	100	40
- prosessitekniikka	36	21	42	100	33
- tietojenkäsittelytekniikka	43	23	35	100	40
- tuotantotalous	23	37	40	100	82
ARKKITEHTIKOULUTUS					
- rakennussuunnittelu	21	21	58	100	33
- muut alat	39	21	39	100	33

Tarkastellaan vielä teknisellä alalla suoritettuja kandidaatti-, lisensiaatti- ja tohtoritutkintoja (ks. taulukko L2.6). Tutkintoja on mahdollisuuksien mukaan tarkasteltu pääaineen mukaan.

Luonnontieteiden kandidaatin tutkinnon suorittaneiden kohdalla korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lapset ovat hakeutuneet erityisesti biologian ja kemian pariin; sen sijaan fysiikka on kiinnostanut keskimääräistä vähemmän. Filosofian kandidaatin tutkinnon suorittaneiden kohdalla taas kemia on suosikkilistan alapäässä yhdessä maantieteen kanssa; niitä suositumpia ovat tietojenkäsittelyoppi sekä eläintiede, joka on biologian osa-alue.

Tutkijakoulutuksen kohdalla on tarkasteltu tekniikan ja filosofian lisensiaatteja ja tohtoreita. Tästä ryhmästä erottuvat erityisesti tekniikan tohtorit, joiden isistä yli puolet on saanut korkean asteen koulutuksen.

Teknisen alan tutkinnoista muodostuva yleiskuva on jälleen se, että korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus kasvaa tutkinnon suorittaneiden koulutusasteen noustessa. Jatkumon alapääksi osoittautuivat teollisuusompeelijan ja jalkinetyöntekijän tutkinnot, joissa korkean asteen koulutuksen saaneita isiä ei ollut yhtään. Yläpäässä oli rakennussuunnitteluun erikoistuneen arkkitehdin tutkinto, jossa korkean asteen koulutuksen saaneiden isiä oli yli puolet.

Opetusalan tutkintoja suorittaneet ja isän koulutusaste

Taulukossa L2.7 tarkasteltavat opetusalan tutkinnot on ryhmitelty koulutusasteen mukaan keskiasteen, alimman korkea-asteen ja kandidaattiasteen tutkintoihin.

Keskiasteen tutkintojen ryhmässä korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on selvästi suurin liikunnanohjaajiksi valmistuneiden kohdalla. Pienin kyseinen osuus on askartelunohjaajan tutkinnon suorittaneilla.

Alimman korkea-asteen tutkintojen kohdalla korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on lastentarhanopettajilla selvästi suurempi kuin kotitalousopettajilla.

Kandidaattiasteella erottuvat selvästi opettajiksi erikoistuneet liikuntatieteen kandidaatit. Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on melkoisen suuri myös luokanopettajien ja musiikkiopiston opettajien kohdalla. Keskimääräistä selvästi vähemmän korkean asteen koulutuksen saaneiden isien lapsia on kiinnostanut sairaanhoidon opettajan tutkinnon suorittaminen.

Hoitoalan tutkintoja suorittaneet ja isän koulutusaste

Hoitoalankin tutkintoja tarkastellaan koulutusasteittain. Taulukkoon L2.8 on

Taulukko L2.6 Isän koulutusaste teknis-luonnontieteellisellä alalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tarkastelun kohteena kandidaatti- ja tutkijakoulutus.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus- aste	Keski- aste	Korkea- aste	%	N
LUONNONTIETEIDEN KANDIDAATTI					
- matematiikka	63	17	20	100	60
- tietojenkäsittelyoppi	46	27	27	100	41
- fysiikka	59	28	14	100	29
- kemia	47	17	36	100	59
- geologia, maantiede	46	25	29	100	24
- biologia	39	25	36	100	44
FILOSOFIAN KANDIDAATTI					
- matematiikka	45	28	28	100	83
- tietojenkäsittelyoppi	45	21	33	100	33
- fysiikka	45	33	21	100	66
- kemia	56	30	14	100	64
- biokemia	40	42	18	100	45
- geologia ja mineralogia	36	36	27	100	22
- maantiede	57	29	14	100	42
- eläintiede	38	25	38	100	32
- kasvitiede	53	28	19	100	32
TUTKIJAKOULUTUS					
- tekniikan lisensiaatti	47	28	25	100	64
- tekniikan tohtori	29	19	52	100	21
- filosofian lisensiaatti	38	32	30	100	66
- filosofian tohtori	56	11	33	100	36

Taulukko L2.7 Isän koulutusaste opettajankoulutuksessa vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tutkinnot on ryhmitelty koulutusasteittain.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
KESKIASTE					
- nuorisonohjaaja	64	29	7	100	28
- liikunnanohjaaja	45	27	28	100	64
- askartelunohjaaja	77	18	5	100	22
- autokoulunopettaja	60	30	11	100	47
- seurakunnan päiväkerhon lastenohjaaja	69	23	8	100	86
- kirkon nuoriso- ja sosiaalityö	56	33	11	100	94
- nuorisosihteeri	57	35	8	100	89
ALIN KORKEA-ASTE					
- lastentarhanopettaja	55	29	16	100	235
- kotitalousopettaja	70	22	8	100	50
KANDIDAATTIASTE					
- musiikkiopiston opettaja	41	29	31	100	98
- sairaanhoidon opettaja	63	27	10	100	71
- peruskoulun ja lukion opinto-ohjaaja	59	9	22	100	32
- kasvatustieteen kandidaatti, luokanopettaja	40	31	29	100	433
- liikuntatieteen kandidaatti, opettajankoulutus	29	25	46	100	28

koottu joukko hoitoalan keskiasteen ja alimman korkea-asteen tutkintoja.

Perusasteen koulutuksen saaneiden isien osuus on erityisen suuri

lääketyöntekijöiden eli apteekkiapulais-ten, kodinhoitajien, vastaanotto- ja osastoavustajien sekä apuhoitajien kohdalla. Vastaavasti korkean asteen koulutuksen

Taulukko L2.8 Isän koulutusaste hoitoalalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tarkastelun kohteena keskiasteen ja alimman korkea-asteen tutkinnot.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
ALEMPI KESKIASTE					
- apuhoitaja	73	22	5	100	1 279
- hammashoitaja	65	28	7	100	260
- lastenhoitaja	70	24	6	100	825
- kuntohoitaja	70	22	8	100	226
- hieroja	66	28	6	100	144
- vastaanotto- ja osastoavustaja	73	24	3	100	215
- lääkintävahtimestari	62	31	8	100	91
- kehitysvammaistenhoitaja	68	30	2	100	153
- kodinhoitaja	74	23	3	100	547
- kosmetologi	64	29	7	100	99
- lääketöyöntekijä	82	15	3	100	65
YLEMPI KESKIASTE					
- sairaanhoitaja	60	28	12	100	1 498
- röntgenhoitaja	64	22	14	100	101
- laboratoriohoitaja	63	27	10	100	168
- lääkintävoimistelija	54	29	17	100	266
- toimintaterapeutti	45	13	42	100	31
- hammashoitaja, ylempi tutkinto	72	16	12	100	43
- sosiaalikasvattaja	67	26	7	100	58
ALIN KORKEA-ASTE					
- erikoissairaanhoitaja, sisätaudit	69	26	5	100	136
- erikoissairaanhoitaja, kirurgia	62	29	9	100	97
- erikoissairaanhoitaja, psykiatria	59	29	13	100	136
- terveydenhoitaja	63	26	11	100	336
- kättilö	59	31	9	100	106
- erikoislääkintävoimistelija	57	16	28	100	69
- optikko	68	24	7	100	41

Taulukko L2.9 Isän koulutusaste hoitoalalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tarkastelun kohteena kandidaattiasteen ja tutkijakoulutuksen tutkinnot.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
KANDIDAATTIASTE					
- farmaseutti	53	25	23	100	150
- lääketieteen lisensiaatti	29	28	44	100	452
- hammaslääketieteen lisensiaatti	42	27	31	100	172
- eläinlääketieteen lisensiaatti	40	33	27	100	30
- proviisori	67	12	21	100	42
TUTKIJAKOULUTUS					
- lääketieteen (ja kirurgian) tohtori	26	17	57	100	46

saaneiden isien osuus on näiden tutkin-
tojen kohdalla keskimääräistä pienempi.
Keskimääräistä pienempi kyseinen osuus
on myös kehitysvammaistenhoitajan tut-
kinnon suorittaneilla.

Ylemmällä keskiasteella korkean as-
teen koulutuksen saaneiden isien lapset
ovat hakeutuneet erityisesti toiminta-
terapeutin, mutta myös lääkintävahti-
mestarin ammattiin. Keskimääräistä vä-
hemmän he ovat hakeutuneet sosiaalikas-
vattajan ammattiin.

Alimmalla korkea-asteella korkean as-
teen koulutuksen saaneiden isien osuus
on suurin erikoislääkintävoimistelijan tut-

kinnon suorittaneilla ja pienin sisä-
tauteihin erikoistuneiden erikoissairaan-
hoitajien ja optikoiden kohdalla.

Taulukossa L2.9 tarkastellaan hoito-
alan kandidaatti- ja tutkijakoulutusta.
Hoitoalan erikoisuus on se, että lääke-
tieteen, hammaslääketieteen ja eläin-
lääketieteen lisensiaatin tutkinnot luoki-
tellaan kandidaattitason tutkinnoiksi, kun
ne muilla aloilla yleensä luokitellaan tut-
kijakoulutukseen kuuluviksi.

Korkean asteen koulutuksen saanei-
den isien osuus kandidaattiasteella on
erityisen suuri lääketieteen lisensiaatin
tutkinnon suorittaneilla. Keskimääräistä

pienempi kyseinen osuus on proviisoreiden ja farmaseuttien kohdalla.

Tutkijakoulutuksen osalta havaitaan, isälle kertyneen koulutus pääoman voimakas vaikutus. Useimmilla tohtoritutkinnon suorittaneilla on korkean asteen koulutuksen saanut isä.

Hoitoalallakin pääsääntönä on siis se, että korkeasti koulutettujen isien osuus kasvaa tutkinnon suorittaneiden koulutusasteen noustessa. Suurin korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on lääketieteen tohtoreiden kohdalla (57 %) ja pienin kehitysvammaisten hoitajan, lääketyöntekijän, kodinhoitajan sekä vastaanotto- ja osastoavustajan tutkinnon suorittaneilla (2 – 3 %).

Laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden tutkintoja suorittaneet ja isän koulutusaste

Laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteellisten tutkintojen erityispiirre on se, että niistä lähes kaikki kuuluvat kandidaattiasteelle tai tutkijakoulutustasolle (taulukko L2.10).

Alimmalla korkea-asteella perusasteen koulutuksen saaneiden isien lapsia on erityisesti verovirkamiestutkinnon suorittaneissa. Vastaavasti korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on selvästi pienempi kuin kunnallistutkinnon suorittaneilla.

Alemman kandidaattiasteen tutkin-

noista sosiaalihuoltajilla on varanotareita useammin perusasteen koulutuksen saanut isä.

Ylemmän kandidaattiasteen tutkintojen joukossa ovat myös filosofian ja kasvatustieteen kandidaatin tutkinnot. Tässä ovat kyseessä nimenomaan näiden tutkintojen yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden opintoalaan kuuluvat opintosuunnat. Filosofian kandidaatin tutkintonimikkeeseen päätyviä tutkintoja suoritetaan lisäksi teknis-luonnontieteellisellä ja humanistisella alalla. Kasvatustieteen kandidaatin tutkintoja vuorostaan suoritetaan myös opettajankoulutuksessa.

Ylemmällä kandidaattiasteella ääripäiksi osoittautuvat oikeustieteen kandidaatin ja kasvatustieteen kandidaatin tutkinnot. Oikeustieteen kandidaateilla korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on suurin ja perusasteen koulutuksen saaneiden isien pienin. Kasvatustieteen kandidaateilla tilanne on täsmälleen päinvastainen.

Tutkijakoulutus jätetään yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden alalla tarkastelematta tutkintojen vähäisen määrän vuoksi.

Humanistis-esteettisen alan tutkintoja suorittaneet ja isän koulutusaste

Humanistiselta ja esteettiseltä alalta on koottu taulukkoon L2.11 joukko keskias-

Taulukko L2.10 Isän koulutusaste laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden alalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tutkinnot on ryhmitelty koulutusasteittain.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
ALIN KORKEA-ASTE					
- kunnallistutkinto	62	26	13	100	39
- verovirkamiestutkinto	71	26	3	100	31
ALEMPI KANDIDAATTIASTE					
- varanotaari	50	36	14	100	56
- sosiaalihoitaja	61	24	15	100	87
YLEMPI KANDIDAATTIASTE					
- oikeustieteen kandidaatti	35	30	35	100	347
- valtiotieteen kandidaatti	44	27	29	100	154
- yhteiskuntatieteen kandidaatti	55	28	17	100	123
- hallintotieteen kandidaatti	55	27	18	100	22
- kasvatustieteen kandidaatti	65	24	11	100	101
- filosofian kandidaatti	45	34	21	100	80

teen ja alimman korkea-asteen tutkintoja.

Alemmalla keskiasteella tarkastellaan neljää käsi- ja taideteollisuuden tutkintoa, ylempältä keskiasteelta kuvaamataiteilijan ammattiin valmistuneita sekä kansanopiston kulttuurilinjan suorittaneita. Alimman korkea-asteen tutkinnoista mukana ovat käsi- ja taideteollisuuden suunnittelijan sekä seurakuntasisaren am-

matit.

Eniten korkeakoulutettuja isiä on kuvaamataiteilijoilla.

Humanistis-esteettisen alan alemman kandidaattiasteen tutkinnoista on tarkasteltu (taulukko L2.12) humanististen tieteiden kandidaatin tutkintoa, joka on eriytetty opintosuuntien mukaan. Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien

Taulukko L2.11 Isän koulutusaste humanistisella ja esteettisellä alalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tarkastelun kohteena keskiasteella ja alimmalla korkea-asteella suoritettut tutkinnot.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	(%)	(N)
ALEMPI KESKIASTE					
- metalliseppä	63	31	6	100	156
- kutoja	59	28	13	100	439
- ompelija	67	25	7	100	350
- puuseppä	52	37	11	100	150
YLEMPI KESKIASTE					
- kuvaamataiteilija	41	32	26	100	34
- kulttuuritoiminnan linja (kansanopisto)	64	22	14	100	69
ALIN KORKEA-ASTE					
- käsi- ja taideteollisuuden suunnittelija	66	14	21	100	58
- seurakuntasisar	60	32	8	100	62

osuus on suurin taiteiden tutkimuksen, pienin historian ja arkeologian alalla valmistuneilla. Filosofian kandidaatin tutkinnon osalta opintosuuntien erot isän koulutusasteella mitattuna ovat sen sijaan vähäiset.

Muut tarkasteltavat ylemmän kandidaattiasteen tutkinnot ovat musiikki- ja teatteri- sekä teologikoulutukseen liittyviä. Teologeista joka kolmannella on

korkean asteen koulutuksen saanut isä. Musiikin ja teatterialan kandidaateilla korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on vielä suurempi. Selvästi suurin se on kuitenkin musiikin diplomitutkinnon suorittaneilla.

Tutkijakoulutustason tutkinnoista on tarkasteltu ainoastaan filosofian lisenssiaatin tutkintoa, tohtorin tutkinnon suorittaneita oli näet kovin vähän.

Taulukko L2.12 Isän koulutusaste humanistisella ja esteettisellä alalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tarkastelun kohteena kandidaattiasteen ja tutkijakoulutuksen tutkinnot.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
HUMANISTISTEN TIETEIDEN KANDIDAATTI					
- historia, arkeologia	71	20	9	100	35
- kirjallisuuden tutkimus	40	35	25	100	40
- kielitiede ja kielentutkimus	49	23	28	100	163
- taiteiden tutkimus	30	22	48	100	23
- kulttuurien tutkimus	57	33	10	100	21
MUSIIKKI- JA TEATTERIALAN KOULUTUS					
- musiikin diplomitutkinto	23	11	66	100	35
- musiikin kandidaatti	37	21	42	100	19
- teatteritaiteen kandidaatti	29	24	47	100	17
TEOLOGIKOULUTUS					
- teologian kandidaatti	46	21	33	100	94
FILOSOFIAN KANDIDAATTI					
- historia, arkeologia	46	28	27	100	90
- kirjallisuuden tutkimus	53	16	32	100	38
- kielitiede ja kielentutkimus	52	22	26	100	264
- taiteiden tutkimus	42	29	29	100	31
- kulttuurien tutkimus	47	20	33	100	15
TUTKIJAKOULUTUS					
- filosofian lisensiaatti	31	19	50	100	16

Taulukko L2.13 Isän koulutusaste liikenteen ja tietoliikenteen alalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tutkinnot on ryhmitelty koulutusasteittain.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perusaste	Keskiaste	Korkeaaste	%	N
ALEMPI KESKIASTE					
- veturinkuljettaja	72	26	2	100	104
- ammattiautonkuljettaja	78	19	3	100	449
- linja-autonkuljettaja	83	13	4	100	173
- merimies	51	33	16	100	126
YLEMPI KESKIASTE					
- perämies	50	28	23	100	40
ALEMPI KANDIDAATTIASTE					
- merikapteeni	44	29	27	100	34

Taulukon luvuista nähdään, että joka toisella filosofian lisensiaatin tutkinnon suorittaneella on korkean asteen koulutuksen saanut isä.

Liikenteen ja tietoliikenteen tutkintoja suorittaneet ja isän koulutusaste

Liikenteen ja tietoliikenteen alan (taulukko L2.13) alemmalla keskiasteella, perusasteen koulutuksen saaneiden isien

lapset ovat hakeutuneet erityisesti auton- ja veturinkuljettajan ammatteihin. Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on selvästi suurin merimiesten kohdalla.

Ylemmällä keskiasteella on tarkasteltu ainoastaan perämiehen tutkintoa ja alemman kandidaattiasteen tutkinnoista vain merikapteenin tutkintoa. Jos verrataan merimiehiä, perämiehiä ja merikapteeniä keskenään, niin korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus kasvaa tässä järjestyksessä.

Taulukko L2.14 Isän koulutusaste maa- ja metsätalouden alalla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tutkinnot on ryhmitelty koulutusasteittain.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
ALEMPI KESKIASTE					
- maamieskoulu	76	23	1	100	150
- viljelijä	65	30	5	100	1 231
- viljelijä-koneenkorjaaja	69	28	3	100	494
- karjanhoitaja	76	23	1	100	332
- hevostenhoitaja	67	28	5	100	78
- turkiseläintenhoitaja	76	17	7	100	58
- puutarhalyöntekijä	63	30	7	100	220
- puutarhuri	62	28	10	100	264
- metsuri	68	28	4	100	520
- metsätyönjohtaja	64	31	5	100	173
YLEMPI KESKIASTE					
- maatalousteknikko	61	32	7	100	41
- metsäteknikko	66	26	7	100	122
ALIN KORKEA-ASTE					
- agrologi	54	33	13	100	106
YLEMPI KANDIDAATTIASTE					
- agronomitutkinto	47	24	29	100	34
- elintarviketieteen kandidaatti	31	15	54	100	13
Maa- ja metsätieteen kandidaatti					
- maatalousopinnot	63	27	10	100	59
- metsäopinnot	47	24	29	100	45
- kotitalous- ja ravitsemusopinnot	30	30	40	100	20
- elintarvikeopinnot	50	33	17	100	18
- ympäristöopinnot	29	29	43	100	14

Maa- ja metsätalouden tutkintoja suorittaneet ja isän koulutusaste

Maa- ja metsätalouden alan (taulukko L2.14) alemmalla keskiasteella perusasteen koulutuksen saaneiden isien osuus on keskimääräistä suurempi maamieskoulun tutkinnon suorittaneilla sekä karjanhoitajilla ja turkiseläintenhoitajilla. Vastaavasti korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on näitä tutkintoja suorittaneilla, turkiseläintenhoitajia lukuunottamatta, kaikkein pienin. Suurin kyseinen osuus on puutarhureilla.

Ylemmällä keskiasteella on tarkasteltu maatalous- ja metsäteknikoita. Isän koulutusasteella mitattuna nämä eivät juurikaan erotu alemman keskiasteen tutkinnoista. Vasta alimman korkean asteen agrologitutkinnon suorittaneilla korkeasti koulutettujen isien osuus on suurempi kuin alemmalla keskiasteella.

Ylemmällä kandidaattiasteella on tarkasteltu agronomien, elintarviketieteen kandidaatin sekä maa- ja metsätieteen kandidaatin tutkintoja. Viime mainittu tutkinto on eriytetty opintosuuntiin. Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on keskimääräistä suurempi elintarviketieteen kandidaateilla sekä niillä maa- ja metsätieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneilla, jotka ovat valinneet opintosuunnakseen ympäristöopinnot tai kotitalous- ja ravitsemusopinnot. Keskimääräistä pienempi kyseinen osuus

on maatalous- tai elintarvikeopintoihin erikoistuneilla maa- ja metsätieteen kandidaateilla.

Muiden erikoisalojen tutkintoja suorittaneet ja isän koulutusaste

Viimeisenä (taulukko L2.15) kiinnostuksen kohteena ovat muilla erikoisaloilla suoritettut alemman keskiasteen tutkinnot. Ne on ryhmitelty seuraavien otosikoiden alle:

- vartiointi-, suojele- ja sotilasala,
- koti- ja laitostalous,
- hotelli- ja ravitsemispalvelu sekä
- parturi- ja kampaajakoulutus.

Vartiointi-, suojele- ja sotilasalalla korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on keskimääräistä suurempi poliisitutkintoja suorittaneilla. Keskimääräistä pienempi se on palomiehillä.

Koti- ja laitostalouden alalla perusasteen koulutuksen saaneiden isien lapset ovat hakeutuneet erityisesti laitoshuoltajan ja siivoojan ammatteihin. Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus vuorostaan on keskimääräistä suurempi talouskoulusta päästötodistuksen saaneilla.

Hotelli- ja ravitsemispalvelun alalla perusasteen koulutuksen saaneiden isien prosenttiosuus on erityisen suuri kahvila- ja ravintola-alan tutkinnon suorittaneilla.

Taulukko L2.15 Isän koulutusaste muilla erikoisaloilla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tarkastelun kohteena alemman keskiasteen tutkinnot.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
VARTIOINTI-, SUOJELU- JA SOTILASALA (alle 3-vuotinen koulutus)					
- palomies	70	27	3	100	110
- paloesimies	70	25	5	100	40
- poliisikokelaskoulutus	55	35	11	100	84
- poliisimiehistön virkatutkinto	63	26	11	100	355
- vartija	70	24	5	100	91
- rajajääkäri	68	27	5	100	41
KOTI- JA LAITOSTALOUS (alle 3-vuotinen koulutus)					
- talouskoulu	62	30	8	100	1 907
- maatalanemäntä, emäntäkoulu	67	29	4	100	1 845
- kotitaloudenhoitaja	70	28	2	100	253
- laitoshuoltaja, siivooja	80	18	2	100	1 242
- ruokataloustyöntekijä	72	25	3	100	130
HOTELLI- JA RAVITSEMISPALVELU (alle 3-vuotinen koulutus)					
- keittäjä	73	24	3	100	1 525
- ravintolakokki	73	24	2	100	377
- suurtalouden perusopintolinja	62	32	6	100	257
- laivatalouden perusopintolinja	63	34	3	100	71
- ravintola-alan perusopintolinja	69	29	2	100	565
- tarjoilija	66	28	6	100	638
- ravintolan kassanhoitaja	66	27	7	100	83
- kahvila- ja ravintola-alan koulutus	92	8	0	100	36
PARTURI- JA KAMPAAJAKOULUTUS (alle 3-vuotinen)					
- parturi	71	27	2	100	126
- kampaaja	69	28	3	100	167

Taulukko L2.16 Isän koulutusaste muilla erikoisaloilla vuonna 1985 tutkintonsa suorittaneiden tutkintonimikkeen mukaan. Tarkastelun kohteena ylempien keskiasteen ja sitä korkeammat tutkinnot.

TUTKINTO	ISÄN KOULUTUSASTE			Yhteensä	
	Perus-aste	Keski-aste	Korkea-aste	%	N
YLEMPI KESKIASTE					
- poliisialipäällystön virkatutkinto	63	27	10	100	104
- toimilupseerin alempi virkatutkinto	56	27	17	100	254
- toimilupseerin ylempi virkatutkinto	63	26	11	100	124
- kotitalousteknikko (3-vuotinen koulutus)	74	25	1	100	93
- suurtalouden työnjohdollinen koulutus	65	30	5	100	97
- laivakokki (3-vuotinen koulutus)	67	31	2	100	42
- suurtaloukokki, laitoskeittäjä	75	24	2	100	323
- ravintolakokki (3-vuotinen koulutus)	70	25	5	100	190
- hotelli- ja ravintola-alan työnjohdollinen koulutus	52	33	16	100	95
- keittiömestari	82	12	6	100	33
- hotellivirkailija	59	30	11	100	123
ALIN KORKEA-ASTE					
- luutnanttikurssi	74	21	4	100	47
- hotelli- ja ravintola-alan keskijohdonkoulutus	32	34	34	100	53
- ravitsemusteknikko (4-vuotinen koulutus)	57	38	5	100	42
YLEMPI KANDIDAATTIASTE					
- upseerin tutkinto	34	31	36	100	104
- kapteenin tutkinto	52	22	25	100	67

Parturi- ja kampaajakoulutukseen hakeutuneet ovat kotitaustaltaan hyvin samankaltaisia, jos mittana pidetään isän koulutusastetta.

Ylemmän keskiasteen tutkinnoista (taulukko L2.16) perusasteen koulutuksen saaneiden isien osuus on erityisen suuri keittiömestareiksi, suurtalouskokeiksi ja laitoskeittäjiksi sekä kotitalousteknikoiksi valmistuneilla. Korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on vuorostaan keskimääräistä suurempi toimiupseerin alemman virkatutkinnon suorittaneilla sekä hotelli- ja ravintola-

alan työnjohtokoulutuksen saaneilla.

Alimmalla korkea-asteella hotelli- ja ravintola-alan keskijohdonkoulutuksen suorittaneet eroavat selvästi kotitaustaltaan, isän koulutusasteella mitattuna, luutnanttikurssin ja ravitsemusteknikon tutkinnon suorittaneista.

Ylemmällä kandidaattiasteella on tarkasteltu upseerin ja kapteenin tutkinnon suorittaneita. Heillä korkean asteen koulutuksen saaneiden isien osuus on selvästi suurempi kuin toimiupseerin tutkinnon suorittaneilla tai luutnanttikurssin käyneillä.

Liite 3. Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Työntekijäisien jälkikasvun suosimat tutkinnot vuonna 1985

TUTKINTO	TYÖNTEKIJÄISIÄ	
	%	N
Paperi- ja selluloosateollisuuden ammattikoulutus (3-v.)	92	38
Laivaputkiasentaja (alle 3-vuotinen koulutus)	76	38
Mekaanisen puunjalostuksen ammattikoulutus (alle 3-v.)	69	55
Teollisuusompelija	67	106
Koneistaja (3-vuotinen koulutus)	67	139
Ilmastointiasentaja	66	56
Muurari	66	155
Laivakokki (3-vuotinen koulutus)	66	32
Maalari (alle 3-vuotinen koulutus)	65	110
Paperiprosessinhoitaja	65	119
Levyseppä-hitsaaja (3-vuotinen koulutus)	65	68
Kotitaloudenhoitaja	64	189
Painaja	64	61
Jalkinetyöntekijä	63	49
Autopeltiseppä (alle 3-vuotinen koulutus)	63	119
Työkalunvalmistaja	63	40
Elintarviketyöntekijä	62	138
Autonhuoltaja	62	45
Palomies	62	84
Parturi	62	89
Laitosasentaja	61	279
Levyseppä-hitsaaja (alle 3-vuotinen koulutus)	61	1 116
Suurtalouskokki, laitoskeittäjä	61	241
Putkiasentaja	60	367
Lihavalmistetyöntekijä	60	43
Teknikko (valmistustekniikka)	60	101
Vaatturi	60	30
Keittäjä	60	1 171

Liitetaulukko 2. Toimihenkilöisien jälkikasvun suosimat tutkinnot vuonna 1985

TUTKINTO	TOIMIHENKILÖISIÄ		
	%	Ylemmät /Alem- mat (%)	N
Arkkitehtikoulutus	84	69/15	32
Lääketieteen lisensiaatti	69	52/17	339
Filosofian lisensiaatti (matem.-luonnont.)	69	50/19	32
Oikeustieteen kandidaatti	68	50/18	237
Diplomi-insinööri (tuotanto- tai teollisuustalous)	67	53/14	58
Hotelli- ja ravintola-alan keskijohdonkoulutus	66	37/29	41
Datanomi	66	34/32	73
Ekonomi (kansainväliset toiminnot)	65	61/ 3	31
Diplomi-insinööri (energia- tai voimalaitostekniikka)	64	43/21	28
Valtiotieteen kandidaatti	64	41/23	86
Filosofian kandidaatti (fysiikka)	64	39/25	36
Perämies	64	34/30	33
Musiikkilopiston opettaja	63	46/17	72
Ekonomi (rahoitus ja investointi)	63	46/17	35
Ekonomi (markkinointi)	63	42/21	106
Ekonomi (kokonaistalous)	63	42/21	43
Hammaslääketieteen lisensiaatti	63	41/22	128
Ekonomi (laskentatoimi)	63	37/26	118
Liikunnanohjaaja	62	44/18	50
Upseerin tutkinto	62	39/23	78
Hso-sihtööri (liikelinja)	62	31/31	84
Varanotaari	61	32/29	38
Maa- ja metsätaloustieteen kandidaatti (metsäopinnot)	60	40/20	30

Liitetaulukko 3. Yksinäisyrittäjäisien jälkikasvun suosimat tutkinnot vuonna 1985

TUTKINTO	YKSINÄISYRITTÄJÄISIÄ	
	%	N
Viljelijä	75	1 047
Maatalouskoneasentaja (alle 3-vuotinen koulutus)	73	273
Viljelijä-koneenkorjaaja	72	410
Maatalousteknikko	67	33
Maamieskoulu	63	109
Agrologi	62	82
Maa- ja metsätieteen kandidaatti (maatalousopinnot)	62	42
Maidonkäsittelijä	60	30
Karjanhoitaja	47	251
Kotitalousteknikko	47	74
Ruokataloustyöntekijä	46	95
Koneenkorjaaja	44	111
Turkiseläintenhoitaja	44	32
Seppä	40	40
Sosiaalikasvattaja	39	38
Puutarhatyöntekijä	38	156
Erikoishoitaja (sisätaudit)	38	61
Metallisepä (alle 3-vuotinen koulutus)	36	140
Metsätyönjohtaja	36	118
Erikoishoitaja (kirurgia)	36	53
Maatilanemäntä, emäntäkoulu	35	1 501
Puutarhuri	35	191
Hevostenhoitaja	35	66
Kasvatustieteen kandidaatti	35	60
Turkistenvalmistaja (3-vuotinen koulutus)	35	43

Liitetaulukko 4. Isien ammatit, jotka näyttävät johtavan siihen, että nuori ei erityisemmin suosi ammatillisessa oppilaitoksessa suoritettua tutkintoa

ISÄN AMMATTI	NUORTEN SUORITTAMIA TUTKINTOJA VUONNA 1985	
	Ammatilliset oppilaitokset (%)	Yhteensä (N)
Yliopiston professori tai rehtori	14	223
Tuomioistuimen lakimies	15	67
Lentokapteeni tai lentoperämies	15	26
Taloudellinen yms. tutkimus- ja suunnittelutyö	18	50
Proviisori tai apteekkari	18	34
Yliopiston opettaja tai assistentti	19	106
Asianajaja	19	54
Kemisti	19	48
Geologi	19	22
Lääkäri	22	501
Arkkitehti	22	120
Arkeologi, maantieteilijä tai matemaatikko	24	38
Julkisen hallinnon johtotehtävät	27	176
Hammaslääkäri	27	103
Lainopillinen asiamies	28	53
Maatalous- ja puutarha-alan sekä kalastusalan tutkimus- ja suunnittelutyö	29	52
Tiedottaja tai matkailu- ja kulttuurialan työ	29	42
Kemiallis-teknisen alan insinööri	31	112
Pappi	32	214
Eläinlääkäri	32	68
Vakuutusalan osastopäällikkö	32	50
Pankki- tai kassatoimihenkilö	33	42
Teatterin tai oopperan esiintyvä taiteilija	33	30
ATK-päällikkö	34	80
Mittausinsinööri	34	35
Julkisen hallinnon valmistelu- ja esittelytyö	35	581
Kaupallisen, ammatillisen tai aatteellisen järjestön johtotehtävät	35	179
Koulutus-päällikkö	35	140

Liitetaulukko 5. Isien ammatit, jotka erityisesti näyttävät johtavan siihen, että nuori suosii ammatillisessa oppilaitoksessa suoritettua tutkintoa

ISÄN AMMATTI	NUORTEN SUORITTAMIA TUTKIN- TOJA VUONNA 1985	
	Ammatilliset op- pilaitokset (%)	Yhteensä (N)
Nuohooja	87	68
Sekatyöntekijä	82	263
Aputyömies	78	847
Selluloosatyöntekijä	78	182
Ahtaus- tai kuormaustyöntekijä	76	207
Sulatto- tai sulatusuunityöntekijä	76	172
Valimotyöntekijä	76	102
Paperinjalostusalan vaihetyöntekijä	76	76
Betonituote- tai elementtityöntekijä	76	127
Sähkökoneenhoitaja	75	97
Rakennuskoneen kuljettaja	75	1 116
Nosturinkuljettaja	75	228
Metsä- tai uittotyöntekijä	74	1 027
Trukinkuljettaja	74	490
Pakkaaja tai paketoija	74	196
Kaivosmies tai panostaja	74	121
Maanviljelystyöntekijä tai kotieläintenhoitaja	74	546
Kumituotetyöntekijä	74	78
Rakennuspuutyöntekijä	73	2 454
Paperi- tai kartonkityöntekijä	73	582
Sementti- tai betonityöntekijä	73	146
Puhelin- tai linja-asentaja	73	360
Vaneri- ja kuitulevytyöntekijä	73	91
Puutavaratyöntekijä	72	394
Betoniraudoittaja	72	101
Maanviljelijä	71	11 108
Ohut- ja paksulevyseppä	71	831
Hitsaaja- tai kaasuleikkaaja	71	818
Huonekalu- tai sisustuspuuseppä	71	268
Teurastaja	71	153
Muovituotetyöntekijä	71	128
Puutarhanviljelijä	71	113
Moottoriajoneuvon- tai raitiovaununkuljettaja	70	5 365
Koneenasentaja	70	944
Vartija (siviilitehtävät)	70	342

Liitetaulukko 6. Ne isän ammatit, jotka erityisesti näyttävät johtavan siihen, että nuori kouluttaa itseään mahdollisimman pitkälle ja ne ammatit, jotka näyttävät johtavan siihen, että nuori siirtyy mahdollisimman nopeasti työelämään

KOULUTUKSEN VOIMAAN LUOTTAVIEN 10 KÄRJESSÄ

ISÄN AMMATTI	Opiskeluaan yhä jatkavien 20–24 -vuotiaiden nuorten %-osuus	20–24 -vuotiaiden nuorten kokonaismäärä
Eläinlääkäri	66	170
Proviisori tai apteekkari	66	87
Hammaslääkäri	64	238
Yliopiston professori tai rehtori	64	616
Tuomioistuimen lakimies	64	190
Lääkäri	62	1 308
Maatalousalan tutkimus- ja suunnittelutyö	61	132
Muiden kuin yliopistojen tai korkeakoulujen rehtori	59	1 371
Peruskoulun tai lukion aineenopettaja	58	1 873
Lainopillinen asiamies	58	134

KOULUTUKSEN VOIMAA EPÄILEVIEN 10 KÄRJESSÄ

ISÄN AMMATTI	Opiskeluaan yhä jatkavien 20–24 -vuotiaiden nuorten %-osuus	20–24 -vuotiaiden nuorten kokonaismäärä
Kivityöntekijä	7	110
Sekatyöntekijä	14	1 081
Lehdenjakaja	14	125
Nuuhooja	15	264
Betonituote- ja elementtityöntekijä	15	442
Aputyöntekijä (talonrakennus)	15	2 228
Aputyöntekijä (muu rakennustyö)	15	1 098
Siivooja ym.	15	137
Kalastaja	15	288
Kokooja tai vaihetyöntekijä	15	203

Liitetaulukko 7. Ne äidin ammatit, jotka erityisesti näyttävät johtavan siihen, että nuori kouluttaa itseään mahdollisimman pitkälle ja ne ammatit, jotka näyttävät johtavan siihen, että nuori siirtyy mahdollisimman nopeasti työelämään

KOULUTUKSEN VOIMAAN LUOTTAVIEN 10 KÄRJESSÄ

ÄIDIN AMMATTI	Opiskeluaan yhä jatkavien 20–24 -vuotiaiden nuorten %-osuus	20–24 -vuotiaiden nuorten kokonaismäärä
Hammaslääkäri	65	512
Psykologi	64	123
Lääkäri	61	400
Yliopiston professori tai rehtori	61	61
Yliopiston opettaja, assistentti, ym.	61	185
Peruskoulun tai lukion aineenopettaja	59	3 660
Tiedottaja, kulttuuri- tai matkailualan työntekijä	58	149
Erityisopettajat	57	419
Ylihoitaja	57	308
Ammatillisen oppilaitoksen aineenopettaja	57	927

KOULUTUKSEN VOIMAA EPÄILEVIEN 10 KÄRJESSÄ

ÄIDIN AMMATTI	Opiskeluaan yhä jatkavien 20–24 -vuotiaiden nuorten %-osuus	20–24 -vuotiaiden nuorten kokonaismäärä
Puutavaratyöntekijä	15	489
Einestyöntekijä	15	207
Nahkатыöntekijä	15	208
Sekатыöntekijä	15	401
Makkarатыöntekijä, ym.	15	361
Pakkaaja tai paketoija	16	4 106
Kokooja tai vaihetyöntekijä	16	1 083
Muovituotetyöntekijä	17	874
Siivooja	17	29 609
Pesijä tai mankeloija	17	1 027

TILASTOKESKUS

TUTKIMUKSIA

Tilastokeskus on julkaissut Tutkimuksia v. 1966 alkaen, v. 1986 lähtien ovat ilmestyneet seuraavat:

123. **Pellervo Marja-Aho**, Kansantalouden tilinpito. Yksityinen palvelutoiminta kansantalouden tilinpidossa. Tammikuu 1986. 60 s.
124. **Palkansaajien ansiotasoindeksi 1980=100**. Helmikuu 1986. 68 s.
125. **Matti Kortteinen – Anna-Maija Lehto – Pekka Ylöstalo**, Tietotekniikka ja suomalainen työ. Huhtikuu 1986. 164 s.
125. **Matti Kortteinen – Anna-Maija Lehto – Pekka Ylöstalo**, Information Technology and Work in Finland. January 1987. 131 p.
126. **Väinö Kannisto**, Geographic differentials in infant mortality in Finland 1871-1983. April 1986. 82 p.
127. **Kaj-Erik Isaksson – Simo Vahvelainen**, Muoviteollisuuden jätteet. Kesäkuu 1986. 93 s.
128. **Time Use Studies: Dimensions and Applications**. October 1986. 192 p.
129. **Ritva Marin**, Ammattikuolleisuus 1977 - 80. Joulukuu 1986. 265 s.
130. **Maija Sandström**, Tukku- ja vähittäiskaupan aikasarjat 1968 - 85. Tammikuu 1987.
131. **Eeva-Sisko Veikkola – Riitta Tolonen**, Elinkeinoelämän tuki taiteille 1984. Tammikuu 1987. 34 s.
132. **Eero Tanskanen**, Asuintaloyhtiöiden energiankulutus ja kuluttajakäytyäytyminen. Maaliskuu 1987. 106 s.
133. **Heidi Melasniemi-Uutela – Eero Tanskanen**, Asuintaloyhtiöiden kaukolämpöenergian ja veden kulutus 1984. Maaliskuu 1987. 82 s.
134. **Perusparannuksen panoshintaindeksi 1985=100**. Huhtikuu 1987. 52 s.
135. **Reijo Kurkela**, Tupakka tupakkalain jälkeen. Toukokuu 1987. 81 s.
136. **Tie- ja maarakennuskustannusindeksit 1985=100**. Joulukuu 1987. 25 s.
137. **1988: Aila Repo**, Väestön tutkinto- ja koulutusraKENNE-ennuste 1985 - 2000. Tammikuu 1988. 62 s.
138. **Anna-Maija Lehto**, Naisten ja miesten työtöt. Maaliskuu 1988. 222 s.
139. **Johanna Korhonen**, Teollisuustilaston ennakkotietojen estimointimenetelmä. Maaliskuu 1988. 46 s.
140. **Markku Tahvanainen**, Asuntolainojen korot ja verot. Huhtikuu 1988. 90 s.
141. **Leo Koittola – Marja Tammilehto-Luode – Erkki Niemi**, Luonnonvaratilinpito, Esitutkimusraportti. Toukokuu 1988. 93 s.
142. **István Harcsa, Iiris Niemi & Agnes Babarczy**, Use of Time in Hungary and in Finland II, The effects of life cycle and education. May 1988. 55 p.
143. **Heidi Melasniemi-Uutela**, Kiinteistönhoitotavat ja energian kulutus taloyhtiöissä. Kesäkuu 1988. 112 s.
144. **Ilkka Lehtinen – Tuula Koskenkylä**, Kuluttajahintaindeksi 1985=100. Kesäkuu 1988. 50 s.
145. **Elli Paakkolanvaara**, Informaatioyhteiskunta ja informaatioammattit. Heinäkuu 1988. 160 s.
146. **Ilkka Lehtinen – Jarmo Ranki**, Tuottajahintaindeksi 1985=100. Lokakuu 1988. 80 s.
147. **Seppo Laaksonen**, Katovirheen korjaus kotitalousaineistossa. Lokakuu 1988. 110 s.
148. **Hannu Uusitalo**, Muuttuva tulonjako. Lokakuu 1988. 137 s.
148. **Hannu Uusitalo**, Income Distribution in Finland. July 1989. 123 p.
149. **Pekka Rytönen**, Palvelusten ulkomaankauppa 1987. Marraskuu 1988. 66 s.
150. **Seppo Varjonen**, Kansainvälinen BKT- ja hintaverotailu. Joulukuu 1988. 92 s.
151. **Erkki Niemi – Päivi Väisänen**, Energiatilinpito 1985, Tutkimusraportti. Maaliskuu 1989. 136 s.
152. **Helena Korpi**, Pääasiallinen toiminta ja ammatiasema vuoden 1985 väestölaskennassa: rekisteripohjaiset rinnakaistiedot. Huhtikuu 1989. 154 s.
153. **Iiris Niemi – Hannu Pääkkönen**, Ajankäytön muutokset 1980-luvulla. Toukokuu 1989. 120 s.
154. **Kari Lindström – Anna-Maija Lehto – Irja Kandolin**, Ikä ja työ, Toukokuu 1989. 92 s.

155. **Sirkka-Liisa Kärkkäinen – Timo Matala – Virpi Tiitinen – Ari Tyrkkö**, Asunto-olot ja asumisen tuki. Heinäkuu 1989. 295 s.
156. **Jorma Huttunen**, Asuntovarauma 1985. Heinäkuu 1989. 168 s.
157. **Christian Starck**, Vuoden 1985 väestölaskennan luotettavuus. Elokuu 1989. 136 s.
158. **Pekka Rytönen**, Tekninen palvelu 1970-1980 - luvulla. Heinäkuu 1989. 55 s.
159. **Ari Luukinen**, Tietojenkäsittelypalvelu 1970-1980-luvulla. Elokuu 1989. 72 s.
160. **Risto Kolari**, Ammatillinen liikkuvuus Suomessa 1975/1980/1985. 192 s.
161. **Pekka Rytönen**, Liikkeenjohdon, kirjanpito- ja lakiasiain palvelu 1980-luvulla. Lokakuu 1989. 71 s.
162. **Ari Luukinen**, Markkinointipalvelu 1970 - 1980-luvulla. Marraskuu 1989. 72 s.
163. **Anna-Maija Lehto**, Tietotekniikka työssä. Muutoksista 1980-luvulla. Marraskuu 1989. 56 s.
164. **Henry Takala**, Kunnat ja kuntainliitot kansantalouden tilinpidossa. Tammikuu 1990. 60 s.
165. **Jarmo Hyrkkö**, Palkansaajien ansiotasoindeksi 1985=100. Tammikuu 1990. 66 s.
166. **Pekka Rytönen**, Siivouspalvelu, ympäristöhuolto ja pesulapalvelu 1980-luvulla. Tammikuu 1990. 70 s.
167. **Jukka Muukkonen**, Luonnonvaratilinpito kestävän kehityksen kuvaajana. 119 s.
168. **Juha-Pekka Ollila**, Tieliikenteen tavarankuljetus 1980-luvulla. Helmikuu 1990. 45 s.
169. **Tuovi Alen – Seppo Laaksonen – Päivi Keinänen – Seija Ilmakunnas**, Palkkaa työstä ja sukupuolesta. Huhtikuu 1990. 90 s.
170. **Ari Tyrkkö**, Asuinolotiedot väestölaskennassa ja kotitaloustiedustelussa. Huhtikuu 1990. 63 s.
171. **Hannu Isoaho – Osmo Kivinen – Risto Rinne**, Nuorten koulutus ja kotitausta. Toukokuu 1990. 115 s.

Kuvailulehti

Julkaisija
Tilastokeskus

Julkaisun päivämäärä
24.4.1990

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimusyksikkö Hannu Isoaho, Osmo Kivinen, Risto Rinne	Julkaisun laji Erillisjulkaisu
	Toimeksiantaja Tilastokeskus
	Toimielimen asettamispvm

Julkaisun nimi
Nuorten koulutus ja kotitausta

Julkaisun osat

Tiivistelmä

Tutkimuksessa tarkastellaan nuorten kotitaustan, sukupuolen ja asuinalueen vaikutusta koulutukseen osallistumiseen ja tutkintojen suorittamiseen.

Tutkimuksen mukaan 1980-luvun puolivälin Suomessa vallitsi kolme selkeää koulustraditiota: työväestöön ja maatalousväestöön kuuluvien vanhempien lapset valikoituivat ammatillisiin oppilaitoksiin, toimihenkilöiden jälkikasvu korkeakouluihin. Työväestön lapset hakeutuivat erityisesti teollisuusammatteihin ja maatalousväestön lapset maataloushenkisiin tutkintoihin.

Perhetaustasta juontuvat koulutuserot ovat selvät, eivätkä ne ole 1980-luvun ensi puoliskolla juurikaan kaventuneet. Sen sijaan alueelliset erot ovat supistuneet. Äidinkielen yhteys koulutuseroihin on niinikään heikentynyt. Sukupuolten välisessä tasa-arvossa on edetty niin pitkälle, että miehet suorittavat naisia selvästi enemmän vain yliopistollisia jatkotutkintoja.

Tutkimus kertoo myös sen, miten "elitistisiksi" Suomen korkeakoulut luokituvat oppilaiden perhetaustan nojalla.

Avainsanat (asiasanat)

Koulutus, sosiaalinen tausta, nuoret, koulutuserot

Muut tiedot

Ilmestyy myös englanniksi: Education and Family Background of the Young in Finland

Sarjan nimi ja numero Tutkimuksia	ISSN 0355-2071	ISBN 951-47-3741-5	
Kokonaissivumäärä 115	Kieli suomi	Hinta 98 mk	Luottamuksellisuus
Jakaja Tilastokeskus	Kustantaja Tilastokeskus		

Nuorten koulutus ja kotitausta

Hannu Isoaho — Osmo Kivinen — Risto Rinne

Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimusyksikön tutkimuksessa tarkastellaan nuorten kotitaustan, sukupuolen ja asuinalueen vaikutusta koulutukseen, osallistumiseen ja tulkintojen suorittamiseen.

Tutkimuksen mukaan 1980-luvun puolivälin Suomessa vallitsi kolme selkeää koulustraditiota: työväestöön ja maatalousväestöön kuuluvien vanhempien lapsen valikoituvat ammatillisiin oppilaitoksiin, toimihenkilöiden jälkikasvu korkeakouluihin.

Perhetaustasta juontuvat koulutuserot ovat selvät, eivätkä ne ole 1980-luvun ensi puoliskolla juurikaan kaventuneet. Sen sijaan alueelliset erot ovat supistuneet.

Naiset ovat enemmistönä lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Julkaisujen myynti:

Tilastokeskus
PL 504
00101 Helsinki
Puh. (90) 17 341

Försäljning:

Statistiska centralen
PB 504
00101 Helsingfors
Tel. (90) 17 341

Hinta—Pris

98 mk

ISSN 0355-2071
ISBN 951-47-3741-5